เรื่อง

โคลงนิราศล่องแก่งแม่ปิง

ของ

จางวางเอก พระยาบุรุษรัตนราชวัลลภ

(นพ ไกรฤกษ์)

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระยาเพ็ชร์พิสัยศรีสวัสดิ์

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

พ.ศ. ๒๕๐๕

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT UNIVERSITY

๑. พระยาเพ็ชร์พิสัยศรีสวัสดิ์ (แม้น วสันตสิงห์)

๒. ท่านผู้หญิงเสงี่ยม พระเสด็จสุเรนทราธิบดี

๓. หม่อมลำดวน ดิศกุล ณ อยุธยา

คำนำ

คุณพระปฏิเวทย์วิศิษฎ์ ได้นำต้นฉบับหนังสือนิราศล่องแก่งแม่ปิ่งของเจ้าคุณบุรุษรัตน์ราชวัลลภ (นพ ไกร-ฤกษ์)มาให้ข้าพเจ้าดูและบอกว่า ท่านเจ้าของได้สั่งไว้ว่าถ้ามีโอกาสเมื่อใด ก็ให้พิมพ์ได้ คุณพระปฏิเวทย์-วิศิษฎ์ จึงนำมาปฤกษาข้าพเจ้า เพราะเห็นว่าเป็นหนังสือดี ที่อย่างน้อยก็ได้รู้เห็นเหตุการณ์ในสมัยหนึ่งได้และเจ้าคุณบุรุษ ฯ ท่านได้ขอให้เพื่อนฝูงที่เป็นนักเลงกลอนด้วยกันช่วยแก้ไข จึงมีลายมือทั้งของคุณ-พระปฏิเวทย์วิศิษฎ์ และเจ้าคุณเพ็ชร์พิสัยศรีสวัสดิ์ (แม้น วสันตสิงห์) ผู้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในเวลานั้นด้วยมากมาย.

เพอิญเป็นเวลาที่จะมีงานพระราชทานเพลิงศพพระ-ยาเพ็ชร์พิสัยศรีสวัสดิ์ในเวลาเร็ว ๆ นี้ หญิงพัฒนายุ (เหลือ) ดิศกุล ผู้เป็นหลานน้า จึงชักชวนพี่น้องให้พิมพ์แจกในงานคุณน้าคนเดียวของเธอ.

ขอกุศลบุญราศีที่หลาน ๆ ได้ทำให้เจ้าคุณน้านี้ จงส่งผลให้ท่านทราบด้วยญาณวิถี แล้วอวยพรด้วย ความขอบใจหลาน ๆ ทั่วกัน.

พูนพิศมัย ดิศกุล

พ.ศ. ๒๕๐๕.

พระยาบุรุษรัตนสร้อย ราชพัล ลภเอย
สมเด็จปิยราชสรร แต่งตั้ง
ริเริ่มแต่งโคลงบรร ยายเสด็จ
พระวิมาดาเธอครั้ง สู่แคว้นแดนเหนือ

เริ่ม ปางประเวศด้าว ภาคเหนือ
หัด ประพันธ์ยากเหลือ ขัดข้อง
แต่ง ระหว่างเมื่อล่องเรือ วันว่าง มากเฮย
โคลง ระยะทางพร้อง พร่ำไว้กันลืม

โคลงนิราศ

เรื่องล่องแก่งแม่ปิง

---

(๑) สุริยาเรืองเรื่อพื้น　อัมพร แผ้วเอย
หวิ่วหวู่หมู่ภมร　ม่ำร้อง
เชยกล้ำกลิ่นเกษร　เสาวรส รวยนา
พรรค์พิหคเหินก้อง　เกริ่นเร้าเสียงรงม

(๒) อังคารยี่สิบเก้า　พฤศจิศก
สองสี่เจ็ดศูนย์ตก　ฤกษ์ชี้
กำหนดเสด็จยก　จากพระ นครเฮย
ทุกท่านบานใจปลื้　ปลาบปลื้มเตรียมจร

บ. ร.-พิสัย

---

๑. คัดจากพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๕ นิทราชาคริช น่า ๒๖

(๓) สิบนาฬิกาเที่ยงแท้ กำหนด ไว้เฮย
เสด็จสู่จิตรลดาหมด[๑] พรั่งพร้อม
ขบวนพิเศษรถ ไฟเทียบ ที่แฮ
ต่างประนตนอบน้อม ต่างอ้อนอาลัย

(๔) บรมวงศ์เสด็จส่งพร้อม เพรียงหลาย
ข้าราชการมากมาย ใหญ่น้อย
อีกท่านสตรีถวาย เคารพ ทั่วนา
ถึงกำหนดรถไฟคล้อย เคลื่อนล้อเร็วปรื๋อ

บ. ร.

(๕) บนานลุที่ตั้ง กองบิน
ถึงซึ่งดอนเมืองถวิล กลับบ้าน
คิดคิดใคร่บอกระบิล โศรกข่าว ถึงเฮย
รถผ่านอุราสท้าน สุดแล้วอาวรหา

บ. ร. –พิสัย

---

๑. พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ

(๖) รถไฟเร็วรวดแม้ ลมกาฬ
จวบผ่านบางปอินสถาน เอกอ้าง
แลผาดราชวังตระการ สูงเด่น
ปิ่ยมหาราชสร้าง ก่อไว้เนาสถาน

บ. ร. –พิสัย

(๗) คนึงปางปิ่ยราชเจ้า ยังมี พระชนม์เฮย
เคยเสด็จทุกปี ทั่วคุ้ง
จงรักมอบกายชิ วิตมอบ ถวายนา
หมอบชิดพระสุคนธ์ฟุ้ง กลิ่นกลั้วนาสา

บ. ร. –พิสัย

(๘) สิ้นบุญทูลกระหม่อมแก้ว ลับไกล
เสด็จสู่สวรรคาลัย สุดชั้น
ละข้าพระบาทใน มนุษย์ โลกนา
วิปโยคโศรกอัดอั้น อกโอ้อาดูรแสน

บ. ร. –พิสัย

(๙) บารมี[๑]พระมากพ้น รำพัน
พระพิทักษ์ยุติธรรม์ ถ่องแท้
บริสุทธิ์ดุจดวงตวัน ส่องโลก ไซร้แฮ
ทวยราษฎร์รักบาทแม้ ยิ่งด้วยปิตุรงค์

บ. ร.

(๑๐) เย็นพายุพัดต้อง ตนสบาย
เย็นร่มพฤกษาคลาย ส่างเศร้า
เย็นอุทกต้องกาย ใจชื่น ฉ่ำแล
เย็นพระคุณปกเกล้า ฯ ยิ่งล้นเย็นใด

บ. ร.

(๑๑) ถับถึงอยุธเยศยั้ง รถพลัน
ข้าราชการผายผัน แน่นเฝ้า
ทรงตรัสทักโดยทัน ทิทั่ว กันนา
จวนจวบรถไฟเร้า เคลื่อนคล้อยต่อไป

บ. ร.

---

๑. คัดจากพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๕ นิทราชาคริช น่า ๖๖.

(๑๒) ชุมทางนามกล่าวบ้าน พาชี
สำหรับเปลี่ยนรถมี ส่ำถ้วน
หลายหลากทั่วเลวดี ไปกลับ มาเฮย
มิแต่เงินแล้วล้วน สดวกล้ำเดินทาง

บ. ร.

(๑๓) ลพบุรีคือละโว้ เบาราณ
สมุหิเทศาภิบาล[๑] อยู่เฝ้า
พลเรือนและทหาร ยืนรับ เสด็จเฮย
คำนับโอนศิรเกล้า นอบน้อมดุษฎี

บ. ร.

(๑๔) รถไฟดุจลิ่วฟ้า ลอยลม
ขบวนเสด็จเหนือสม เกียรติก้อง
ผ่านไหนราษฎร์มาชม บารมี ทั่วนา
บ้างก็ยอกรซร้อง เกศก้มถวายชัย

บ. ร.

---

๑. มหาอำมาตย์โท พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์)

(๑๕) ตวันบ่ายเข้าเขตต์แคว้น นคร สวรรค์แฮ
สงฆประสิทธิปริตพรชัย เลิศเอื้อ
ทวยราษฎร์กลาดสลอน เนื่องแน่น
รถหยุดรับพื้นเชื้อ อิกน้ำเสบียงผอง

บ. ร.

(๑๖) ชมกองเกียรติยศตั้ง เรียงราย รับเฮย
ชมทั่วตัวนายพล สพรึบพร้อม
ชมแถวพวกพลเรือนหลาย สรวมเครื่อง แบบนา
ชมท่านเทศาน้อม นอบเกล้าทูลนาม

บ. ร.

(๑๗) กระเช้าของว่างพร้อม จัดเหมาะ ดีนา
มีชื่อผูกไว้ฉะเพาะ เรียบร้อย
เทศาภิบาลเลาะ เลียบส่ง ถวายแฮ
ทั่วทุกท่านใหญ่น้อย อิ่มทั้งปวงขบวน

บ. ร.

---

๑. มหาอำมาตย์โท พระยามหินทรเดชานุวัตน์ (ใหญ่ สยามานนท์)

(๑๘) รอนรอนนกร่ำร้อง เรียกรัง ก้องเฮย
เย็นค่ำวังเวงใจ โศรกเศร้า
คิดคิดใคร่กลับหลัง สมสวาสดิ์
โอ้ว่าขวัญเนตร์เจ้า บ่านนี้เป็นไฉน

บ. ร.

(๑๙) ลูกนับกลับจากด้าว เชียงราย
โทรกิจและเสาสาย ตรวจซ้อน
เผ้าเสร็จสู่รถหมาย จรส่ง
ยังพิศณุโลกย้อน จึ่งแคล้วกลับกรุง

บ. ร.

(๒๐) ลุล่วงถึงเขตต์แคว้น มณฑล เหนือเอย
นามพิศณุโลกยล เลิศแผ้ว
ที่สถิตยทศพล พระพุทธ ชินราช
ใครผ่านบูชาแล้ว ปลาบปลื้มเปรมกมล

บ. ร.

---

๑. หลวงไกรฤกษราชเสวี (นับ ไกรฤกษ์) นายช่างใหญ่โทรเลข

(๒๑) รถไฟเทียบที่แล้ว มินาน
เหล่าพวกข้าราชการ พรั่งพร้อม
กองเกียรติยศทหาร รับเสด็จ
ต่างก็คำนับน้อม ทั่วทั้งประชากร

บ. ร.

(๒๒) ผู้บัญชาการ[1]อีกทั้ง นายทหาร ปวงเฮย
ข้าราชการเจ้าเมือง[2] ทั่วหน้า
ทรงตรัสยุบลสาร ทุกข์สุข ทั่วนา
โดยพระอารีข้า บาทไท้พระคุณเหลือ

บ. ร.

(๒๓) ราตรีแรมรถทั้ง ขบวน
สงัดเงียบเหงาใจชวน ค่ำคล้ำ
หมู่ตรวจก็เดินสวน ระงับ เหตุเฮย
เดช[3]เสนาบดีคุ้ม บ่พ้องภัยพาล

บ. ร.

---

๑. นายพลตรี พระยาอมรวิสัยสรเดช (พิน โรหิตะพินทุ)
๒. อำมาตย์เอก พระยากัลยานวัฒนวิสิษฐ์ (ชวน กัลยาณมิตร์)
๓. พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพ็ชร์ อัครโยธินเสด็จด้วยในขบวน

(๒๔) เรียมนอนเดียวว่างว้าง เอกา
คิดใคร่กลับคืนหา เพื่อนเคล้า
เวียนแต่พลิกไปมา หลายทุ่ม ยามแฮ
จนจวบไก่ขันเร้า ม่อยเคลิ้มหลับไหล

บ. ร

(๒๕) พรายพรายสุริเยศเยื้อง เวหา
สดุ้งตื่นจากนิทรา รุ่งแล้ว
ตระเตรียมแต่งกายา ตามเสด็จ
ต่างสู่รถยนต์แคล้ว คลาดคล้อยเกษมสันต์

บ. ร.

(๒๖) นาฬิกาเก้าล่วงแล้ว ประพาศ รถเอย
ลุวัดพระชินราช เสด็จเข้า
ประทับที่เก้าอี้อาสน์ พร้อมพระ วงศ์นา
เจ้าพนักงานคอยเฝ้า ช่วยเอื้ออวยการ

บ. ร.

(๒๗) ทรงสักการครอบต้น ไม้ทอง เงินนา
สวดปริตสมโภชฉลอง เสร็จแล้ว
ถวายภัตกิจของ แด่พระ สงฆ์แฮ
อุทิศพระไทยแผ้ว เสร็จทั้งเวียนเทียน

บ. ร.

(๒๘) เดือนหก[๑]แปดค่ำขึ้น วันพฤหัศ
ปีมะเส็งนักษัตร ฤกษได้
เลขพันฮ่าร้อยชัด พุทธศัก ราชนา
หล่อพระชินราชให้ เสร็จพร้อมสมบูรณ์

บ. ร

(๒๙) เสด็จกลับจวนเที่ยงขึ้น รถไฟ
ทรงตรัสลาปราไสย ทั่วหน้า
สองท่านพระยาไป ตามเสด็จ ด้วยแฮ
อมร. กัลยา. มิช้า รถเร้ารีบจร

บ. ร.

---

๑. คัดจากโคลงลิลิต พงษาวดารเหนือ น่า ๑๖๑ น่า ๑๖๒

(๓๐) อุตรดิษฐ์เมืองต่อเข้า พายัพ ภาคนา
รถหยุดรับน้ำพื้น เสร็จแล้ว
พระยาวิเศษ[1]กับ ข้าราช เฝ้าเฮย
รถออกตามเสด็จแล้ว ส่งข้ามเขตต์แดน

บ. ร.

(๓๑) ตามทางระหว่างเวิ้ง ภูผา
ราษฎร์จับจองนา เกลื่อนกลุ้ม
ลาวซ่งแตกตื่นมา จากพิศ ณุเฮย
ประกอบอาชีพคุ้ม ค่าเช้าเพลางาย

บ. ร.

(๓๒) เด่นไชยใจพี่ช้ำ โหยหวล
คิดคิดนวลน้องนาง ค่ำเช้า
เรียมร่ำคร่ำครางครวญ ทุกข์เมื่อ
ขอเทพดลใจเจ้า เพื่อแจ้งเรียมตรอม

บ. ร.

---

๑. อำมาตย์เอก พระยาวิเศษฤาชัย (ม. ล. เจริญ อิศรางกูร)

(๓๓) ท่านเจ้าเมืองแพร่เฝ้า ยังสถา นี้เฮย
ข้าราชการภรรยา พรั่งพร้อม
ถวายเครื่องดื่มนานา มีต่าง ต่างชนิด
รถเคลื่อนกรมการน้อม นอบเกล้าส่งไสว

บ. ร.

(๓๔) จากแพร่รถเลียบขึ้น เขาสูง
ป่าสักและยางยูง แน่นคลุ้ม
รถจักรต่อสองจูง ขบวนแล่น สดวกแฮ
ชมระหว่างแม่ยมปลื้ม แต่ล้วนสักซุง

บ. ร.

(๓๕) ยามเย็นยลภาพพื้น เพลินสบาย
ล้วนป่าธารผาหลาย หลากแท้
อาทิตย์ลับเขาหาย วิเวก จริงแฮ
หนาวค่ำสรวมเสื้อแก้ จิต[๑]นั้นหนาวบ่หาย

บ. ร.

---

๑. อำมาตย์เอก พระยากรุงศรีสวัสดิการ (จำรัส สวัสดิ์ชูโต)

(๓๖) ระยะทางแต่นี้ ต่อไป
ดูไม่เห็นสิ่งไร มืดแท้
จึ่งกลับกล่าวเรื่องใน ขบวนเสด็จ นี้ฮา
รับแขกอาหารแปล้ สดวกล้ำตลอดทาง

บ. ร.

(๓๗) รถไฟแล่นลดเลี้ยว ลงดอย เรื่อยนา
ออกทุ่งมุ่งมองพลอย ตื่นเต้น
พอผ่อ[๑]หมู่ไฟคอย รับเสด็จ ลำปางเฮย
ทุกท่านมิว่างเว้น ต่างตั้งใจมอง

บ. ร.

(๓๘) กับถึงรถแล่นเข้า สถานี
ต่างก็ปลื้มปรีดิ์ ทั่วหน้า
และพระราช[๒]ชายาศรี พายัพ ภาคเฮย
ท่านเสด็จบ่มิช้า สู่เฝ้าฉับพลัน

บ. ร.

---

๑. ผ่อคำเมือง แปลว่า ดู

๒. พระราชชายา เจ้าดารารัศมี

(๓๙) พระเสด็จยุรยาตร์เยื้อง ยังชาน ชลาเฮย
ผ่านพวกข้าราชการ พรั่งพร้อม
กองเกียรติยศทหาร ตำรวจ อีกแฮ
ต่างก็คำนับน้อม จิตต์ปลื้มปรีดา

บ. ร.

(๔๐) มีดำรัสตรัสเอื้อน ปราไสย
แม่ทัพ[๑] เจ้าเมือง[๒]ใจ ผ่องแผ้ว
เชิญพระราชเสด็จไป ประทับรถ ยนต์เฮย
ลำดับตามยศแล้ว เร่งคล้อยไปแรม

บ. ร.

(๔๑) งาม พลับพลาเลิศล้ำ จัดสรร ทั่วนา
เพลิน พิศคิดบรรจง แต่งตั้ง
เจริญ รอบขอบเขตต์คัน เนาวศุข เกษมเฮย
ใจ ชื่นสดหมดทั้ง เหล่าข้าในขบวน

บ. ร. –พิสัย

---

๑. นายพลโท พระยากฤษณลักษณ (สวาสดิ์ บุนนาค)
๒. มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชา (เจิม จารุจินดา)

(๔๒) ที่หนึ่งธันว์รุ่งเช้า ชวนนักกอล์ฟจรเข้า
สู่พร้อมยังนาม แลนา

บ. ร.

(๔๓) เปรมปรีดิ์ปราโมทย์แท้ สองนางสาวหนุ่ยแล้[1]
กอบแก้วเสริมผสม[2] ด้วยนา

บ. ร.

(๔๔) อากาศหนาวอาทิตย์แย้ง เยี่ยมยอดเขาสุกแจ้ง
ส่องท้องสนาม ทั่วแล

บ. ร.

(๔๕) เจ้านายถ่ายรูปซ้ำ สนุกเพิ่มสบายล้ำ
เขตต์ไท้พลับพลา นั้นแล

บ. ร.

(๔๖) เลิกแล้วกลับที่พัก มิช้านักเครื่องเช้า
กาแฟไข่ดาวเข้า แต่งตั้งอาหาร เสพย์นา

บ. ร.

---

๑. น.ส. หนุ่ย โชติเสถียร บุตรตรีพระยาวิสูตรสาครดิษฐ (สาย โชติเสถียร)

๒. น.ส. กอบแก้ว วิเศษกุล บุตรี พระยาสุรินทรราชา (นกยุง วิเศษกุล)

(๔๗) แม่ทัพจัดเติมให้ แถมคนใช้อีกซ้ำ
ห้องหับประดับล้ำ เลิศแล้วของงาม สรรพ์นา

บ. ร.

(๔๘) บ่ายเสด็จวัดพระแก้ว ลำปาง
ประพาศเมืองถนนทาง ทั่วแล้ว
แวะร้านเครื่องหนังพลาง สรรเลือก ซื้อเฮย
ใครผ่านมามิแคล้ว คลาดพ้นไม่มี

บ. ร.

(๔๙) เลือกของไว้แต่น้อย พอควร
คนพวกในขบวน กะไว้
เจ้าและบริพารมวล สามสิบ เศษเฮย
คนและของเหลือไซร้ ล่วงหน้านพิศริ

บ. ร.

(๕๐) เช้าวัดเงี้ยวท่าขน้อย ศรีชุม ประพาศเฮย
ตุเฒ่าท่านนั่งคลุม ห่มผ้า
ทองกระจกสีคุม ประดับ วิหารฮา
ทรงสักการมิช้า เสร็จแล้วเสด็จจร

บ. ร.

(๕๑) เย็นประพาศทั่วด้าว แดนเวียง
ถึงสบตุ๋ยพลเมียง มุ่งจ้อง
ศาลารัฐบาลเรียง รายหมู่ กันแฮ
กองทหารตำรวจป้อง เหตุร้ายไป่มี

บ. ร.

(๕๒) เมืองลำปางสถิตย์ตั้ง เขาบัง ล้อมแฮ
สพานที่ข้ามแม่วัง ยืดกว้าง
พลเมืองเกลื่อนอยู่ยั้ง สองฝั่ง น้ำนา
เสียแต่เมืองดุจร้าง ขาดเจ้าครองนคร

บ. ร.

(๕๓) ยามค่ำเขาย่ำฆ้อง ตามนา พิกาเฮย
ทรวงพี่ย่ำรัวครา เฉกฆ้อง
อยู่เดียวเปลี่ยวเอกา พูลเทวศ ถวิลนา
หนาวยิ่งหนาวจิตร์ข้อง ขาดน้องอาลัยหา

บ. ร.

(๕๔) เตรียมสรรพพอรุ่งเช้า เดินทาง
จากพลับพลาลำปาง ไต่เต้า
ถนนเลียบแม่วังพลาง เพลินพิศ ยิ่งนา
โดยขบวนรถเข้า เขตต์ถ้ำผาไท

บ. ร.

(๕๕) งามยลเขาถิ่นถ้ำ ผาไท
งามช่องคูหาไสล เลิศแล้ว
งามพิศเมื่อส่องไฟ พราวดุจ เพ็ชร์นา
งามสลับสีแพร้ว แดดต้องส่องผสาน

บ. ร.

(๕๖) ชมดอยพรรณมิ่งไม้ สูงระหง
ถนนลิ่วตัดตรง กิ่วเลี้ยว
สุดทุ่งมุ่งเข้าดง ป่าสัก
รถแล่นทางคดเคี้ยว หลีกห้วยธารระหาร

บ. ร.

(๕๗) พิศพรรณไม้ใหญ่ล้วน ต้นสัก สูงนา
ถนนผ่านชมเพลินนัก ปลุกปลื้ม
บางป่ารกน่ารัก และโปร่ง สล้างเฮย
ยางสลับพยุงคลื้ม คละเคล้าพรรณหลาย

บ. ร.

(๕๘) ฝูงวิหคร่ำร้อง กลางวนา
บางพวกบินร่อนมา จับจ้อง
นกแก้วจับเพกา เคียงคู่ พรอดแฮ
ไก่ป่าเสียงขันก้อง เขี่ยคุ้ยขุยกิน

บ. ร.

(๕๙) ถึงงาวประทับร้อน กลางวัน
พักผ่อนสบายครัน ทั่วหน้า
เจ้าคุณ[๑]ผ่านมาพลัน จากแม่ โขงเฮย
ท่าน[๒]ตรัสทักมิช้า เสร็จแล้วแยกจร

บ. ร.

(๖๐) ระยะทางตอนต่อนี้ คล้ายคลึง กันนา
เหมือนกล่าวเช้าจึงหยุด กล่าวซ้ำ
ตวันชายบ่ายลุถึง พเยาพัก แรมเฮย
ประทับเวียงแก้วล้ำ เลิศแท้แสนสบาย

บ. ร.

(๖๑) พระยา[๓]ราชเดชพร้อม ข้าราช การนา
รับเสด็จสมจิตต์มาต มุ่งไว้
รำนกแห่เทียนชาติ เงี้ยวจัด ถวายเฮย
ทั้งหมู่ทวยราษฎร์ไซร้ แซ่ซร้องจอแจ

---

๑. เจ้าคุณพระประยูรวงศ์ และพระองค์เจ้าสุวภักตร ท่านไปเที่ยวอยู่ก่อน

๒. พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ

๓. อำมาตย์เอก พระยาราชเดชดำรง (ผล ศุรตานนท์) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย

(๖๒) พเยาบ พบเจ้า		เรียมแคลง
เยาวแม่มาแอบแฝง		ก่ายก้ำ
เหลือบแลเสาะแสวง		รอบไป่ พบเฮย
ยลแต่สาวพเยาคล้ำ		โศรกซึ้งหวลหา

บ.ร. -พิสัย

(๖๓) ยามนอนผ้าห่มซ้อน		หลายผืน
หนาวสั่นใจจอดคืน		มุ่งเคล้า
ม่อยหลับก็กลับฝืน		ฝันไผ่ ถึงนา
นามพเยานงเยาว์เจ้า		อยู่นี้ฤๅไฉน

บ.ร.

(๖๔) จตุถ์ทินธันว์มาศนี้		เวียนประจบรอบชี้
จวบพ้องวันประสูติ		พระนา

บ.ร.

(๖๕) แด่สมเด็จพระเจ้า		พี่นางเธอเสริมเข้า
เจ้าฟ้านิภา		นภดล

บ.ร.

(๖๖) กรมขุนอู่ทองสร้อย เขตต์ขัตติยนารีน้อย
เลิศล้ำเบ็ญจกัล ยาณี
บ.ร.

(๖๗) พระชนม์ยืนยิ่งล้ำ ยาวนาน
พระฉวีผ่องตระการ เพริศแพร้ว
เสวยสุขเกษมสานต์ ปราศสิ่ง ข้องเฮย
พร้อมพละอุดมแผ้ว สบพร้อม อนามัย
บ.ร.

(๖๘) ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้ง ไตรรัตน สามเฮย
เทพรักษาเสวตฉัตร์ อยู่ใกล้
อีกพระมนัสกษัตริย์ สยามล่วง ลับแฮ
สบช่องอภิบาลไท้ ปราศพ้น อันตราย
บ.ร. –พิสัย

(๖๙) เช้าเสด็จวัดพระเจ้า ตนหลวง
อธิฐานเทียนพัน เล่มพร้อม
ราชบริพารปวง ช่วยจุด ถวายแฮ
เป็นพุทธบูชาน้อม เนื่องด้วยประสูติกาล
บ.ร.

(๗๐) บ่ายเรือประพาสคว้าน บึงใส
ผักชวาเต็มไป เขี่ยค้ำ
เสวยเครื่องว่างใน เรือพลับ พลาเฮย
คล้ายทะเลสาบล้ำ โล่งแท้เห็นไกล

บ.ร.

(๗๑) แม่น้ำอิงผ่านคว้าน นี้ไป
ประวัติกล่าวสามไผท[๑] พบพ้อง
อิงทำสัตยปราไสย แทบฝั่ง น้ำฮา
จึงขนานนามพร้อง ว่าน้ำอิงนที

บ.ร.

(๗๒) ค่ำเจ้าเมืองเหล่าข้า ราชการ พร้อมแฮ
ขอพระราชทานโอ กาศเฝ้า
โดยความเบิกบานใจ ในวาระ นี้นา
ขอเอกสมเด็จเจ้า พระเจ้าเจริญนาน

บ.ร.

---

๑. พระยางำเมือง ผู้ครองพเยา. พระยาเม็งราย ผู้ครองเชียงใหม่ พระร่วง ผู้ครองสุโขทัย.

(๗๓) กล่าวสรรเสริญพระยศ เสียงปรากฏก็กก้อง
พึ่งเสนาะเพราะพร้อง เหล่าล้วนนักเรียน สตรี

บ.ร.

(๗๔) ฟ้อนระทวยนวยนาฏ ยุระยาตร์อ่อนช้อย
ซอขับเพราะไม่น้อย กล่าวซ้องอวยชัย พระนา

บ.ร.

(๗๕) เปรมพระทัยโปร่งข้อง การที่ข้าราชการพ้อง
กับทั้งนักเรียน ถวายพร

บ.ร.

(๗๖) ทรงขอบใจทั่วหน้า เสด็จขึ้นมิช้า
ผ่อนยั้งพระอิริยา บถแล

พิสัย

วันประสูติสมเด็จหญิง

พวกนักเรียนสตรีพเยา ร้องถวายพระพรชัยมงคล

บท ๑. ยอหัตถ์น้อม พร้อมชนเหนือเศียร พวกเหล่านักเรียน พเยาเขตต์ห้อง เป็นข้าพระองค์ ซึ่งทรงปกป้อง อาศัยอยู่ร่มธงไทย หมู่ข้าบาทพร้อมน้อมด้วยใจใจต่อองค์ทรงไชย สมเด็จเป็นเจ้า พระคุณนั้นเลาเหลือคณะนา จึ่งขออวยพรทุกคนทั่วหน้าขอสัตรูอย่าพ้องผ่าน

บท ๒. เสด็จเลียบเลาะ เพราะเป็นเขตต์สยาม พระองค์ทรงนาม กรมขุนอู่ทอง ขัตติยนารีเป็นเจ้า พร้อมกับจอมวิมาดาไคลคลายาตร์เต้า จากกรุงเทพ ฯ มหานคร พวกบริวารติดตามสลอน บ่ได้อนาทรรอบล้อมท่านไท้ สัตรูทั้งมวลบ่ก๋วนอยู่ใกล้ ต่างขามเดชทรงธรรม ขะจัดขะจ๋ายบ่ก๋ายเขตต์ขันสวามิภักดิ์อยู่น้อมจิ้ม

บท ๓. ขอองค์เทพย์ไท้ สถิตย์ในเขาเขิน ห้วยหนองแนวเนิน พิมานย่านกว้าง ประสิทธิประศาสน์พรหื้อสมเอกอ้าง หื้อพระเจ้าจ้าง พระชนม์หมื่นแสนปี๋ พระนามขจรทั่วทั้งธานี ข้าบาทอัญชุลีบทศรีอยู่พร้อม เป๋นข้าบาทบงกช ซึ่งทรงปกป้องหื้อไพร่ราษฎรอยู่สุขสำราญ พาลบ่ผ่านข้อง แสนปรีดาปลาบปลื้มเน้อ

บท ๔. ในวันนี้ศุภวาระดิถี เป๋นวันประสูติจ๋อมนารีสมเด็จหญิงเป๋นเจ้า พวกข้าบาทบงกช์ทั้งหลายถวายพระพรชัยมงคลปี๋นเหง้า หื้อพระยศยิ่ง พระชนม์นาม ปราศจากทุกข์ปราศจากโรค ปราศจากโศก พระโรคอย่าแผ้วพาน นิราศอุปสรรคราญริปูปราศพินาศพ้น เจริญโชคเจริญชัย ผองภัยล่วงปั๋น อยู่สุขชุ่มเย็นเมือง ฝูงเทพบดินทร์ตั้งหมดตั้งเสี้ยง ช่วยพิทักษ์บาทไท้เน้อ

บท ๑. ขออัญชุลี เหนือเกษนอมน้อม นักเรียน
ทั้งหลายต่างพร้อม มาประนตบทศรี แด่องค์ท่าน
ไท้ ด้วยใจปรีดี (ขอพึ่งบารมีเจ้าตนยศใหญ่)
น้อมเศียรเกล้าถวาย ให้ผ่าบาทเจ้า นักเรียน
ทุกคนแต้เล้า ใจชื่นชมยินดี ไพร่ฟ้าในโขงเขตต์นี้
ต่างมีใจหลิ่งน้อมเน้อ

บท ๒. ขออวยพรสถาวรชั่วฟ้า หอสองพระจอมหล้า
เกียรติฟุ้งนามหอม ปรากฏทุกทิศทั่วแหล่งหล้า
ลือขจร (ฝูงประชานิกรศิโรตม์ราบกราบบาท)
พระชนมายุได้แสนพรรษา โพยภัยหลีกพ้น
ตนพระจอมวิมาดา กับสมเด็จขัตติยะนารีทุกอย่าง

บท ๓. พระพรทั้งนี้ ขอได้สมปรารถนา แด่องค์
ภิมุขทุกถ้อยวาจา (อริราชลาอย่าได้มาเกี่ยว)
วันทาหมู่จุมเหล่าข้า ขออภิวาทน์น้อมจิม.

นายบุญส่ง ลิติสาร แต่ง

นายอินโต บุญรัตนานันท์ ตรวจ

๓. ข้าบาทพร้อม ขอนบน้อม อภิวันทน์
แด่องค์ทรงธรรม์ พระวิมาดา องค์เป็นใหญ่
เสด็จประพาส ชายประเทศ เขตต์แดนไทย
เพื่อหวังให้ ชาวประชา สถาพร
พวกข้าเจ้า เหล่าต่ำต้อย ทั้งน้อยใหญ่
ต่างมีใจ ปรีดิ์เปรม เกษมฉ่อน
มากราบบาท ถวายบังคม ประนมกร
แด่บวร องค์เจ้าฟ้า พระชนนี
ขอพระองค์ เสวยสุข ทุกเช้าค่ำ
ภัยอย่ากล้ำ วรกาย ให้พ่ายหนี
ทรงสำราญ ทุกทิวา และราตรี
พระรัศมี ระงับ กับเผ่าพาล
พระประสงค์ จงสิทธิ์ ด้วยอิทธิเดช
ทั่วประเทศ ต่างน้อม พร้อมสมาน
ใจจงรัก ฝากตัว ทั่วบริพาร
จวบสิ้นปราณ ใจจง คงภักดิ์

นายทองคำ สุวรรณารัตน์ แต่ง
นายอินโต บุญรัตนานันท์ ตรวจ

๔. นักเรียนทั้งหลายพากันมาไหว้
สิบนิ้วต่างดอกไม้ธูปเทียนบูชา
ต่างมอบกายมาถวายวันทา
กับองค์นราไพร่ฟ้ามากราบ
ศิโรตม์รวบระยอบนอบกร
มาสวามิภักดิ์ท่านไท้สลอน
ฝูงประชานิกร
บ่ได้คลาดเคลื่อน
อยู่ขอบเขตต์เขื่อนใกล้แดนต่อแดน
มีเมืองเชียงราย
กับเมืองเชียงแสน
ติดต่อพรมแดนของฝรั่งเศส
เพราะบุญปกเกศได้พึ่งบารมี
จึงพ้นจากทาษเป็นข้าทาสี
พ้นจากการราวีของพวกใจบาป

ได้อยู่สุขเรียบราบซ่านซาบหฤทัย
ได้เป็นอิศระสัตรูอยู่ไกล
ต่างก็เป็นไทยบ่มีใครกดขี่
พระคุณทั้งนี้ฝังอยู่ในดวงแด
ลํ้าลึกอยู่เสมอบ่เผลอปรวนแปร
พระองค์ทรงดูแลบ่ได้ทุกข์ได้ยาก
หมู่ชุมข้าบาทจึงขออวยไชย
สัตรูหมู่พาลอย่ามาปนอยู่ใกล้
หื้อมีใจหลิ่งน้อมจิ่ม

นายบุญส่ง สิติสาร แต่ง

นายอินโต บุญรัตนานันท์ ตรวจ

(๗๗) เสียงดุเหว่าเร่งเร้า ระวิวาร
ฝูงไก่ปรบปีกขาน เจื้อยแจ้ว
อรุณส่องแสงฉาน เรืองเรื่อ ภพแฮ
ภมรก็หวู่หวี่แคล้ว เลือกเคล้าเสาวคนธ์

บ.ร.

(๗๘) หนาวเย็นจำจากห้อง นิทรา รมณ์เฮย
รีบเร่งแต่งกายา แต่เช้า
ต่างหมู่ต่างหรรษา เริงระริก กันแฮ
คอยเสด็จพระแม่เจ้า เคลื่อนคล้อยไคลคลา

พิสัย

(๗๙) เดินทางระหว่างเช้า แสนสบาย แม่เฮย
หอมกลิ่นผกาคลาย กลิ่นแย้ม
หมู่พิหคบินผาย เสาะภัก ษาเฮย
ทวยราษฎร์ผ่องภักตรแฉล้ม วุ่นว้าหากิน

บ.ร.

(๘๐) หยุดพักเปลี่ยนรถขึ้น จอมทอง
เป็นที่ยลมุ่งมอง รอบข้าง
เห็นคว้านพะเยานอง เนืองแน่น บ้านเฮย
นาไร่โล่งเวิ้งว้าง ป่าไม้เขาธาร

บ.ร.

(๘๑) กลับทรงรถใหญ่แคล้ว ครรไล
ผ่านหมู่บ้านแม่ใจ ซับซ้อน
เมืองพานต่อแว่ไคล คลาเร่ง รีบแฮ
ลุโป่งพุน้ำร้อน พลุ่งแล้วอุษม

บ.ร.

(๘๒) ประทับร้อนที่ห้วย ทรายขาว
น้ำตกลำธารยาว ลั่นก้อง
ภูมิพื้นพฤกษาราว จัดแต่ง ไว้นา
ร่มรื่นพิหคร้อง แซ่ซร้องถวายเสียง

บ.ร.

(๘๓) ยลสรรพ์พรรณดอกไม้ นานา
สีต่างกลีบซ้อนรา กลิ่นเกลี้ยง
ริมธารหว่างซอกผา น้ำตก ซู่เฮย
เพลินพิศพิศเพลินเพี้ยง เล่ห์คล้ายไผ่ผ้น

บ.ร.

(๘๔) หอมกลิ่นกล้วยไม้ที่ ริมทาง
คล้ายกลิ่นอรเอวบาง ขนิษฐน้อย
พลางบอกพวกเพื่อนพลาง ตาสอด หาแฮ
เพลินคิดจิตต์มุ่งคล้อย คลับคล้ายเห็นโฉม

บ.ร.

(๘๕) ตวันชายพักผ่อนแล้ว พอสบาย
ประทับรถผันผาย แดดคลุ้ม
สองฟากทุ่งนาหลาย แลโล่ง เตียนแฮ
ราษฎร์เกี่ยวเก็บนวดกลุ้ม แต่ล้วนข้าวเหนียว

บ.ร.

(๘๖) ยามเย็นถึงพักด้าว เชียงราย
แรมยอดเขาโปร่งสบาย โล่งหลั๊ว
ต่างหมู่อยู่กระจาย ต่างยอด เขาเฮย
รับสั่งให้รวมรั๊ว ริบย้ายเปลี่ยนแปลง

บ.ร.

(๘๗) แม้ว. ลิซอ. พวกเย้า ชาวดอย
ต่างมุ่งมารอมคอย อยู่พร้อม
นักเรียนเหล่าสตรีพลอย นำพวก เผ้าเฮย
ครูมิชชันนารีน้อม นอบเกล้าอวยชัย

บ.ร.

(๘๘) กลางคืนซอรำอ้าง รำพัน
ยอพระเกียรติพระขวัญ ขับต้น
ชาวดอยป่าฟ้อนพลัน ติดต่อ ท้ายแฮ
เริงรื่นสนุกพ้น ที่ล้วนแปลกตา

บ.ร.

(๘๙) ฉิวฉิวอากาศชื้น เย็นทรวง
หนาวนอกระกำดวง จิตต์ไหม้
อกพี่ประดาษดวง เดิมเทวศ นาแม่
หนาวนักเพียงพิษไข้ อกสท้านสุดหนาว

บ.ร.

(๙๐) ครวญครวญจวนรุ่งเร้า รังษี สุริย์แฮ
เสียงไก่กาสกุณี แซ่ซร้อง
บริพารต่างเปรมปรีดิ์ หวังเที่ยว สนุกเอย
รีบเร่งแต่งตัวซร้อง แซ้สั้นในขบวน

บ.ร.

(๙๑) ประพาศวัดพระแก้ว เชียงราย
วัดพระสิงห์แล้วผาย ไต่เต้า
ยังเมืองต่อโดยหมาย กำหนด ไว้เฮย
เยี่ยมนักเรียนสตรีเผ้า กล่าวถ้อยอัญเชิญ

บ.ร.

(๙๒) กาลก่อนองค์พระแก้ว มรกต
เคยสถิตยอุโบสถ เก่าก้
เดี๋ยวนี้พระอินทด แทนแท่น ท่านนา
ในวัดเชียงรายนี้ ก่อนนั้นงามไฉน

บ.ร.

(๙๓) บ่ายเสด็จถ้าพระข้าง นอกเวียง
ถ้ายุบตา[1]เตยเคียง แทบพื้น
หน้าถ้าร่มรื่นเพียง วนะเทพย์ สราญเฮย
เพิ่นเกาะหินซุ่มซื้น เหล่ากล้วยไม้แซม

บ.ร.

---

๑. มีนิทานชาวเมืองเล่าว่า มีพระยามหากษัตริย์พระองค์ ๑ ทรงม้าประพาศป่าไล่เนื้อ เนื้อวิ่งหนีเข้าไปในถ้ำ พระยามหากษัตริย์องค์นั้นก็ไล่ติดตามเข้าไป ถ้ำเลยยุบปิดออกไม่ได้ หมดปัญญาพวกที่ตามเสด็จด้วยกัน แต่พระธิดาทั้ง ๗ องค์ออกความคิดดี ตั้งการบ่วงสรวงสังเวยและกล่าวคำอธิฐานวิงวอน แล้วนางทั้ง ๗ องค์ก็เปลื้องกายฟ้อนรำถวาย ภูเขานั้นหัวเราะปากถ้ำก็เปิดขึ้นหน่อยหนึ่ง พอพระยามหากษัตริย์นั้นหนีออกมาได้ ''เลยได้ชื่อว่าถ้ำยุบอยู่จนทุกวันนี้''

(๙๔) บอกไฟจุดแซ่ซร้อง สนุกเหลือ เที่ยวฮา
ทวยราษฎร์หญิงชายเผือ ตื่นเต้า
โดยเสด็จกลับทางเรือ กกแม่ น้ำแฮ
ลุที่ประทับเช้า เสด็จขึ้นประทับแรม

บ.ร.

(๙๕) ราตรีนอนสั่นสท้าน อากาศ หนาวฮือ
ผ้าห่มคลุมดูอนาถ จิตต์เศร้า
ถวิลหวังมุ่งสวาสดิ์ อรนุช เดียวแม่
ไฉนจะได้แอบเจ้า นุ่มเนื้อนางเดียว

บ.ร.

(๙๖) เช้าประพาศทั่วทั้ง นครา
หมู่ราษฎร์ดูบางตา หย่อนแท้
ทอดพระเนตรศาลา กลางจัง หวัดแฮ
แลตระหง่านงามแล้ สิ่งล้นจัดสรร

บ.ร.

(๙๗) โรงทหารบนม่อนใกล้ เคียงกัน
พิศภาคภูมิ์ดีครัน ยิ่งล้ำ
บัดนี้เลิกกองพัน โรงว่าง เปล่าเฮย
เมืองรับรักษาซ้ำ เพื่อใช้ราชการ

บ.ร.

(๙๘) เชียงรายตำนานกล่าวชี้ ยุบล สารเฮย
เม่ง¹ทอดช้างมงคล คชไว้
หัวดอยป่าแห่งหน ตวันออก นั้นเฮย
หลุดพลัดตามพบใกล้ กกน้ำจอมทอง

บ.ร.

(๙๙) จอจัตวาศกอ้าง จุลศัก ราชเนอ
เลขหกสองสี่ประจักษ์ กล่าวไว้
พระยาเม่งรายพัก แม่กก น้ำเฮย
จึงสั่งสร้างนครให้ ชื่อนั้นเชียงราย

บ.ร.

---

๑. เม่ง คือ เมงราย

(๑๐๐) ตวันชายบ่ายล่วงแล้ว ยาตรา
ออกจากเชียงรายลา รีบเต้า
โดยระหว่างมรรคา แสนสุข
ชมไร่นาเขาเข้า ป่าเวิ้งเพลินสบาย

บ.ร.

(๑๐๑) นกแก้วจับกิ่งแก้ว ป่าพลอด
เขาคู่ขันบินลอด หว่างไม้
เปล้าดุเหว่าจับยอด ไผ่ปก คลุมเฮย
ยูงจับต้นพยูงไซร้ ปีกแล้วโผผิน

บ.ร.

(๑๐๒) ถนนตอนระหว่างนี้ เป็นดิน
ยังบ่ได้ถมหิน ขัดข้อง
สพานแม่กกจิน ตนาเปลี่ยน เหล็กเฮย
ไม่เสร็จรถเดินต้อง บุกไม้เรือกแทน

บ.ร.

(๑๐๓) ผ่านเชียงแสนใหม่นั้น แม่จัน บ้านแฮ
สองฟากถนนแน่นนัน หมู่บ้าน
อำเภออยู่ป้องกัน สุขทุกข์ ราษฎร์เฮย
หนตกทางแยกด้าน ต่อด้าวเชียงตุง

บ.ร.

(๑๐๔) ขับรถเลยล่วงใกล้ แม่โขง
เขตต์ประทับโอ่โถง ใหญ่กว้าง
ภูมิประเทศโปร่งโยง เขาป่า น้ำแฮ
เดือนสว่างเดินเล่นข้าง ฝั่งน้ำโขงสบาย

บ.ร.

(๑๐๕) ส่งข่าวทางวิทยุได้ สดวกดี
ว่าสุขเกษมเปรมปรีดิ์ ผ่องแผ้ว
ประทับพักราตรี แทบฝั่ง โขงเฮย
สุดเขตต์แดนเหนือแล้ว กลับเมื้อเวียงพิงค์

บ.ร.

(๑๐๖) เช้าประพาศวัดร้าง เชียงแสน เก่าเฮย
จอมกิติดูชมแดน ทั่วด้าว
พระธาตุเก่าสูงแสน รถเลียบ ขึ้นแฮ
ทรงสักการมะโนน้าว นอบน้อมจอมสงฆ์

บ. ร.

(๑๐๗) กลับลงแวะวัดพร้อง จอมสวรรค์ นามเฮย
วัดป่าสักแล้วผัน ต่อเต้า
ช้างค้าวัดนี้สรร ตั้งชื่อ ถูกแฮ
มีรูปช้างหลังเช้า รอบล้อมเจดีย์

บ. ร.

(๑๐๘) ประพาศถนนอีกทั้ง คือเวียง
ป้อมประตูกำแพงเรียง เรียบร้อย
สร้างด้วยป่าสักเคียง ทั่วรอบ กำแพงเฮย
ยลทั่วสถานใหญ่น้อย เก่าร้างพังเค

บ. ร.

(๑๐๙) แสนภูครองครอบด้าว เชียงราย ก่อนเฮย
สั่งพวกอำมาตยหลาย หมู่ค้น
เที่ยวหาตรวจมุ่งหมาย ภูมิที่ ดีแฮ
สร้างนครให้ล้น เลิศล้ำต่อไป

บ. ร.

(๑๑๐) พงศาวดารบอกอ้าง นามสู
เจ้าพระยาแสนภู เริ่มสร้าง
เมืองใหม่เมื่อปีงู ใหญ่สัมฤทธิ์ ศกแฮ
จุลศักราชกล่าวอ้าง หกเก้าสูญเสริม

บ. ร.

(๑๑๑) หิรัญนครต่อสร้อย ไชยบุรี
ศรีเชียงแสนทวี ติดท้าย
หน้าเมืองตกโขงที่ ภูมิสง่า งามพ่อ
สร้างเสร็จแสนภูย้าย ยับยั้งเชียงแสน

บ. ร.

(๑๑๒) เชียงแสนแสนจะร้าง ราสมาน
ถิ่นที่โบราณสถาน ยับสิ้น
กลายเป็นป่าสุสาน ดูอนาท ใจแม่
ชีพหรือไม่แดดิ้น อยู่ได้คงไฉน

บ. ร.

(๑๑๓) ฝูงชนสุดชีพม้วย มรณา
สูญส่วนทรากกายา หมดสิ้น
ประพฤติจักเป็นตรา ประทับ ไว้เฮย
คือชั่วและดีชิ้น สุดท้ายคงเสมอ

พิสัย

(๑๑๔) ป่ายทรงเรือซล่าข้าม โขงเขตต์ น้ำเฮย
หยุดถิ่นฝรั่งเศส ฝั่งซ้าย
ป่าเปลี่ยวแทบประเทศ ริมฝั่ง นั้นแฮ
นาไร่คนแยกย้าย บ่ได้มีเลย

บ. ร.

(๑๑๕) ฝั่งตลิ่งสูงว่างเวิ้ง เงือกเย็น
น้ำขุ่นเชี่ยวกรากเป็น ริ่วริ้ว
บรรดาเกาะแลเห็น ทางฝั่ง ซ้ายเฮย
ปั้นเขตต์น้ำไหลพริ้ว ชิดใกล้ฝ่ายเรา

บ. ร.

(๑๑๖) กลางคืนจันทรแจ่มแจ้ง เวหา
จันทรุปราคา มืดคล้ำ
เรียมหวั่นหวั่นวิญญา คนึงนุช
โฉมแม่โลกบังซ้ำ ลับแล้วเรียมตรอม

บ. ร.

(๑๑๗) หนาวลมผ้าห่มได้ พอสบาย
หนาวหิมะผิงไฟคลาย อุ่นบ้าง
หนาวในจิตต์คิดหมาย นึกนุช อุ่นนา
หนาวถิ่นมาแรมร้าง อกโอ้แสนหนาว

บ. ร.

---

๑. กลางเดือนอ้าย วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๗๐ จับแต่เวลา ๒๒ น. ๕๒ นาที

(๑๑๘) ตูอรุณรุ่งเช้า เรื่อแดง
ลอองหมอกปิดบังแสง ส่องหล้า
นกยูงเลียบฝั่งแฝง ริมแม่ โขงแม่
ปรอทต่ำห้าสิบห้า รุ่งเช้าหนาวบ่หาย

บ. ร.

(๑๑๙) เช้าทรงรถกลับเมื้อ ทางเดิม
โขงแม่เชียงแสนเติม เทวศว้าง
ขอบใจที่ช่วยเสริม สิ่งสนุก แปลกแฮ
จงอยู่เถิดสถานร้าง แต่นี้นานเห็น

บ. ร.

(๑๒๐) ถับถึงที่พักร้อน เชียงราย
ราชเดชจัดเครื่องถวาย เร่งเร้า
ศาลารัฐบาลสบาย พักผ่อน กันนา
ทรงตรัสทักพวกเผ้า เสร็จแล้วเสด็จจร

บ. ร.

(๑๒๑) หยุดพักเปลี่ยนรถขึ้น จอมแว่ ดอยเฮย
สถูปวิหารแล รอบล้วน
ฟังวิหคนกจอแจ พลอดส่ง เสียงนา
ทอดพระเนตรทั่วถ้วน เสร็จแล้วกลับลง

บ. ร.

(๑๒๒) เวลาเย็นย่ำแล้ว ถึงพเยา
ประทับพลับพลาเพรา เพริศพริ้ง
เวียงแก้วแหล่งลำเนา ประทับ ก่อนแฮ
ยามดึกหนาวแทบกลิ้ง ปรอทเข้าห้าสิบสอง

บ. ร.

(๑๒๓) ตำนานพเยากล่าวไว้ นครเดิม ร้างเฮย
ราชบุตรลาวเงินเสริม ก่อสร้าง
ทั่วนิเวศสถานเติม ทุกสิ่ง สิ้นนา
เสร็จก็จอมธรรมอ้าง ชื่อได้ครองเมือง

บ. ร.

(๑๒๔) ขุนจอมธรรมนั้น วงศ์หิรัญ นครเฮย
ครองพเยาสามปี่บรร จบไท้
โอรสราชเกิดยรร ยงเยี่ยม สมัยนา
ศกสี่หกหนึ่งไซร้ ชื่อพร้องขุนเจือง

ข. ร. –พิสัย

(๑๒๕) อรุณเรื่องรื่อพื้น เวหา
ตื่นจากที่นิทรา รุ่งแล้ว
เสียงดุเหว่าโกญจา มยุเรศ ก้องเฮย
ไก่ป่ากางเขนแจ้ว ร่ำร้องเสียงใส

ข. ร.

(๑๒๖) ลาพเยาเพื่อนพ้อง นอนหนาว
เคยพักแรมสองคราว สุขล้ำ
ขบวนรถพร้อมราว เก้านาฬิ กาเฮย
ข้าราชส่งเสด็จซ้ำ แซ่ซร้องถวายพร

ข. ร.

(๑๒๗) ออกจากที่ประทับแล้ว จรข้าง อำเภอเฮย
ตำรวจอยู่ริมทาง ผ่านใกล้
โรงร้านผ่านตลาดวาง ของเกลื่อน
หมดหมู่บ้านยลไม้ ป่าล้วนดอกงาม

บ. ร.

(๑๒๘) รื่นกลิ่นผการุ่งเช้า ชื่นใจ จริงเฮย
สายหยุดดอกห้อยไสว กลิ่นเกลี้ยง
มลิวันรสคนธ์ใน ป่าเกลื่อน ชาวนา
แก้วเกตลำดวนเลี้ยง จิตต์ให้โหยหา

บ. ร.

(๑๒๙) เขตต์ลำปางพักร้อน เมืองงาว
ถึงที่อำเภอราว เที่ยงคล้อย
ขบวนรถหมู่ยาว แล่นเรียบ ร้อยแฮ
พักผ่อนกันเล็กน้อย หนึ่งแล้วบทจร

บ. ร.

(๑๓๐) ชมทางรถแล่นอ้อม เวิ้ยนวง
เลาะเลี้ยบเขาขึ้นลง คดเคี้ยว
หยุดรถเสด็จทรง ถ่ายรูป วิวแฮ
หลายแห่งหลายที่เลี้ยว ลิ่วล้วนงามผอง

บ. ร.

(๑๓๑) ถึงจำปุยหยุดห้วย แม่คำ
ทอดพระเนตรการทำ ป่าไม้
ช้างงัดลากโดยคำ สั่งพวก หมอฮา
ดูสดวกดีพอใช้ ยิ่งร้อยแรงคน

บ. ร.

(๑๓๒) จากดอยลากสู่พื้น ราบเตียน
ขึ้นรถและวกเวี้ยน ส่งซ้ำ
กระบือลากเข็นเพียร มาสู่ ห้วยนา
ช้างช่วยงัดลงน้ำ เหล่าล้วนงามหลาย

บ. ร. –พิสัย

(๑๓๓) คนงานพวกขมุล้วน แขงขัน
ทำกิจที่ดีขยัน หมั่นแท้
ขอมเบบริษัทสรร จ้างพวก นี้นา
ทอดพระเนตรเสร็จแล้ว ล่วงพ้นต่อไป

บ. ร.

(๑๓๔) พลางชมพรรณมิ่งไม้ นานา
แก้วเกตและจำปา ป่าไซร้
พิกุลกระดังงา งามพุ่ม เขียวแม่
หอมระรื่นกลิ่นใกล้ หัตถ์เอื้อมเด็ดถึง

บ. ร.

(๑๓๕) ดูเหว่ามยุเรศแก้ว โกญจา
ไก่ป่าและกระทา เกริ่นกลุ้ม
ฎระโดกร่ำร้องหา คู่เพื่อน กันนา
สุริเยศลับไม้คลุ้ม นกร้องก้องเสียง

บ. ร.

(๑๓๖) เย็นย่ำถึงเขตต์เข้า ลำปาง
แรมพักรถไฟทาง ทุ่งกว้าง
ต่างคนรื่นเริงพลาง ขนสิ่ง ของแฮ
ในจิตต์คิดหมายข้าง มุ่งหน้าต่อไป

บ. ร.

(๑๓๗) ตรวจกิจการทั่วแล้ว เตรียมนอน
พนักงานจัดบรรจถรณ์ เรียบร้อย
ด้วยจะจากแรมจร พ้นเขตต์
ควรกล่าวเรื่องเล็กน้อย หนึ่งไว้ลำปาง

บ. ร.

(๑๓๘) มหาเถรพร้อมราษฎร์ ทั้งหลาย
ตั้งกิจภิเษกนาย ทิพช้าง
มีนามกล่าวขยาย เจ้าพระ ยาเฮย
สุละวะฤๅไชยอ้าง ต่อท้ายสงคราม

บ. ร.

(๑๓๙) ครองลำปางแต่นั้น เป็นปฐม
ชวดจัตวาศกสม ว่าไว้
หนึ่งเก้าอีกสูญนิยม เศษสี่ จุลแฮ
เป็นเทศเอกราชไซร้ บ่ได้ออกผอง

บ. ร.

(๑๔๐) สิบเอ็ดธันว์มาศเช้า เจ็ดนา ฬิกาเฮย
ข้าราชเฝ้าส่งลา เสร็จแล้ว
รถไฟเคลื่อนจากสถา นีมุ่ง ใหม่แฮ
ต่างฝ่ายใจผ่องแผ้ว ดิ้นเต้นตามกัน

บ. ร.

(๑๔๑) งามขบวนรถคล้อย งามราชวงศ์ใหญ่น้อย
สง่าล้ำชวนตา ชมนา

(๑๔๒) ราชบริพารสพรั่งพร้อม งามดุจดังดาวห้อม
รอบล้อมพระจันทร แลนา

(๑๔๓) เสียงสท้านรีบรุด เร็วประดุจลิ่วฟ้า
เสียงราษฎร์สองฝั่งส้า แซ่ซ้องชมบุญ บารมี
บ. ร.

(๑๔๔) พ้นเขตต์เมืองออกทุ่ง รถไฟมุ่งบ่ช้า
พนาบกแนวหน้า พิศแล้วงามปาน กันแล
บ. ร.

(๑๔๕) รถเดินวงเลียบอ้อม ชายเขา
ระหว่างป่าลำเนา หมู่ไม้
ห้วยธารบ่บางเบา กลาดเกลื่อน ทั่วแฮ
ฝูงสัตว์จตุบาทได้ พึ่งน้ำลำธาร
บ. ร.

(๑๔๖) ขุนตาลตระหง่านง้ำ ภูผา
รถลอดถ้ำพร่าตา มืดแท้
นานมากกว่าแล้วมา ในที่ อื่นแฮ
พ้นอุโมงแดดแจ้ หยุดน้อยหนึ่งจร
บ. ร.

(๑๔๗) สพานสามยาวใหญ่ข้าม ลูกเขา
แลลิ่วลึกไม่เบา คดโค้ง
บรรดาหมู่พวกเรา มองหวั่น ใจนา
พอหมดใจโล่งโล้ง สุดสิ้นหายกลัว

บ. ร.

(๑๔๘) นายทหารตามเสด็จด้วย ในขบวน
แม่ทัพ[๑] เบิกบานชวน จิตต์ปลื้ม
พระยาอมร[๒]สรวล สันต์สนุก นักฮา
พระมหาณรงค์[๓]คลื้ม นั่งยิ้มพึ่งคุย

บ. ร.

---

๑. นายพลโท พระยาพระกฤษณลักษณ
๒. นายพลตรี พระยาอมรวิสัยสรเดช
๓. นายพันเอก พระมหาณรงค์ (แปลก จุลกันห์) ผู้บังคับการทหารเชียงใหม่

(๑๔๙) พระยาสุเรนทรปกป้อง ลำปาง
ตามเสด็จส่งสุดทาง รถนี้
พระพิทักษ์[๑] บจาง จัดตรวจ การแฮ
เจ้าราชวงศ์[๒]ช่วยชี้ ฝ่ายข้างภูธร

บ. ร.

(๑๕๐) ต่างคนต่างกล่าวถ้อย สนทนา
คุยเล่นเรื่องนานา ลั่นห้อง
ต่างหัวต่างหรรษา เพลินสนุก ทั่วฮา
เสียงรถสท้านก้อง ล่วงพ้นตำบลหวาย

บ. ร.

(๑๕๑) เช้าห้าโมงเศษเข้า สถานี
ข้าราชการมากมี พรั่งพร้อม
กองเกียรติยศที่ งามสง่า นักเฮย
ชาวพวกเชียงใหม่ล้อม แน่นเฝ้าบาทบงส์

บ. ร.

---

๑. นายพันตำรวจเอก พระพิทักษ์ทวยหาร (สือ โทณะวนิก) ผู้บังคับการตำรวจภูธร

๒. นายพลตำรวจตรี (เจ้าราชวงศ์แก้วภาณเมรุ ณ ลำปาง) ผู้กำกับการตำรวจลำปาง

(๑๕๒) เสด็จลงจากรถเอื้อน ปราสัย
ข้าราชการโดยพระไทย ผ่องแผ้ว
เจ้าหลิวงรับเสด็จไป ประทับ คุ้มนา
ออกจากสถานีแล้ว คลาดเต้าตามทาง

บ. ร.

(๑๕๓) บัดใจมาจวบพ้อง ยังสพาน เหล็กเฮย
แก้วรัฐงามตระการ ยิ่งล้ำ
ตรงไปสู่สถาน ที่ประทับ แรมแฮ
ทวยราษฎร์สองฝั่งซ้ำ เกลื่อนเฝ้ามองเมียง

บ. ร.

(๑๕๔) วงศ์เชียงใหม่พรั่งพร้อม แหล่หลาย
นั่งแน่นอยู่เรียงราย เกลื่อนกลุ้ม
เสด็จถึงตรัสทักทาย สุขทุกข์ ทั่วนา
แล้วแยกเที่ยวชมคุ้ม ทั่วทั้งเขตต์แรม

บ. ร.

---

๑. นายพลตรี เจ้าแก้วนวรัฐ ผู้ครองนครเชียงใหม่

(๑๕๕) ห้องบรรธมเพริศแพร้ว พิจิตร์บรรจงแล้ว
แต่ล้วนจัดสรร ใหม่มวล

บ.ร.

(๑๕๖) ที่สรงจัดมากห้อง ของครบขัดข้อง
เครื่องใช้สอาด ทั่วนา

บ.ร.

(๑๕๗) ห้องเสวยจัดโต๊ะตั้ง ขันสุวรรณ์ปักทั้ง
ช่อไม้กุหลาบ งามนา

บ.ร.

(๑๕๘) โต๊ะบิลเลียดจัดไว้ สรรแต่ของดีใช้
เพื่อให้ทรงสำราญ แลนา

บ.ร.

(๑๕๙) ห้องรับแขกแต่งตั้ง โต๊ะเก้าอี้อีกทั้ง
ขวดพร้อมกุหลาบ หอมนา

บ.ร.

(๑๖๐) ริมฝาแขวนรูปล้วน อาวุธนับมิถ้วน
เครื่องช้างสลับ สวยแล

บ. ร.

(๑๖๑) กลางคืนไฟฟ้าสว่าง แสงกระจ่างทั่วคุ้ม
ชาวเมืองมากกลาดกลุ้ม อยู่ข้างกำแพง ชมแล

บ. ร.

(๑๖๒) กลางแจ้งจัดกิฬา เท็นนิสหาพรักพร้อม
สนามแบตมินตันล้อม แต่ล้วนจัดสรร ไว้นา

บ. ร.

(๑๖๓) การ์ดทหารยืนยาม ประจำตามเกียรติเจ้า
เพื่อป้องกันคนเข้า แปลกหน้าพลุกพล่าน แลนา

บ. ร.

(๑๖๔) เสียงบรรเลงพิณพาทย์ มิขาดกึกก้อง
ฟังเสนาะเพราะพร้อง คลับคล้ายกรุงเทพฯ จริงนา

บ. ร.

(๑๖๕) เย็นประพาศทั่วทั้ง ในเวียง
ตลาดใหญ่ร้านรายเรียง เรียบร้อย
ตำหนักพระราชเคียง น้ำแม่ พิงค์เอย
๑ เสด็จเยี่ยมตอบน้อย หนึ่งแล้วกลับแรม

บ. ร.

(๑๖๖) ฆ้องทุ่มเครื่องใหญ่ตั้ง โต๊ะประจำ
เครื่องฝรั่งเครื่องไทยกำ หนดรู้
กาแฟหนึ่งโมงล่ำ เหนียกแน่
เที่ยงเครื่องกลางวันผู้ จัดตั้งระวังการ

บ. ร.

(๑๖๗) เวลาบ่ายเครื่องพร้อม น้ำชา เสวยเฮย
ขนมและผลไม้หา ถี่ถ้วน
แต่งโต๊ะตระการตา เพลินพิศ
ผู้ปฏิบัติเลือกล้วน แน่งน้อยดรุณี

บ. ร.

---

๑. จากโคลงราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ประพาศยุโรป ๒๔๔๐ พิมพ์ในงานพระบรมศพสมเด็จพระพันปีหลวง ๒๔๖๓ น่า

(๑๖๘) ที่พักเราอยู่นั้น รวมสาม คนเนอ
หมอและกรมวังตาม กะไว้
เรือนกว้างใหญ่สวยงาม เป็นสุข สบายฮา
อยู่ชิดติดต่อใกล้ ชั่วกั้นเขตต์กำแพง

บ. ร.

(๑๖๙) เช้าวันนี้มิได้ เสด็จไหน
บ่ายเสด็จทรงรถไป กู่พร้อง
ก่อเคียงเรียบเรียงไสว เป็นส่วน อัษฐินา
ล้วนเหล่าเชียงใหม่พ้อง ใหญ่น้อยมากหลาย

บ. ร.

(๑๗๐) ทรงบำเพ็ญกิจเกื้อ พระกุศล
พระสวดมาติกาจน เสร็จแล้ว
เสด็จทรงทอดตรัยบน อัฐิ สถานนา
วางช่อมาลาแพร้ว อุทิศไว้อนุสสร

บ.ร.

(๑๗๑) บุบผาราม[๑]วัดนี้ เดิมที
ท้าวซื่อกือนาฆี้ จิตต์หมั้น
สร้างเมื่อศักราชปี เจ็ดสี่ เจ็ดแฮ
หรือหนึ่งสวนดอกนั้น ต่อท้ายไม้หลวง

บ.ร.

(๑๗๒) พระเมือง[๒]แก้วซ่อมไว้ อีกคราว หนึ่งนา
คิดศักราชตกราว แปดร้อย
ห้าสิบแปดปีสาว สืบทราบ เรื่องแฮ
ปัจจุบันร้างยับหย้อย หมดสิ้นสิ่งดี

บ.ร.

(๑๗๓) เสียดายหนอปล่อยทิ้ง อนาถใจ
พระประธานอยู่ใน โบสถ์ร้าง
หลังคาและฝาไป ไหนหมด เล่าเอย
เหลือแต่องค์อ้างว้าง ปี่ดล้วนคำเปลว

บ.ร.

๑–๒. แต่งตามพงษาวดารโยนก น่า ๑๘๔. ๒๖๐

(๑๗๔) ดิแต่กู่อิจู้นั้น หมดจด
สิ่งอื่นอื่นเลิกงด บ่ต้อง
ทอดพระเนตรทั่วหมด เขตต์วัด นี้นา
ถ่ายรูปหมู่กู่ก้อง เกียรติไว้สืบไป

บ.ร.

(๑๗๕) วัดเก้าตื้ออยู่ท้าย วัดสวน ดอกไม้เฮย
พระประธานพิศงามมวล ผ่องแผ้ว
วิหารโบสถ์ไม่เซซวน ดีอยู่ พร้อมนา
ทอดพระเนตรเสร็จแล้ว กลับเข้าในเวียง

บ.ร.

(๑๗๖) วัดพระสิงห์เสด็จเข้า อุโบสถ
ผจงหัตถ์ประนต นอบน้อม
โบราณวัตถุควรจด จำเพื่อ เล่านา
โบสถ์เก่าหอไตรพร้อม เหล่านี้งามผอง

บ.ร.

(๑๗๗) ท้าวผ้ายุเริ่มสร้าง　　เมื่อปี ระกาแฮ
ศักราชเจ็ดร้อยมี้　　กล่าวไว้
เดิมเรียกชื่อวัดลี　　เชียงพระ
เชิญพุทธสิหิงค์ไว้　　จึ่งได้แปลงนาม

บ.ร.

(๑๗๘) วัดนี้เป็นที่ตั้ง　　พิธี
ทำสัจจ์ประจำปี　　พรั่งพร้อม
เพราะนับว่าเป็นศรี　　นครใหญ่ นี้นา
ประพาศเสร็จทรงรถอ้อม　　กลับคุ้มแปลกทาง

บ.ร.

(๑๗๙) เสวยค่ำพิณพาทย์ซ้อง　　บรรเลง
ฟังเสนาะครื้นเครง　　กึกก้อง
เลือกล้วนแต่พวกเพลง　　ไพเราะ จริงนา
ส่งตับนางลอยร้อง　　รับพร้อมผสานเสียง

บ.ร.

---

๑. แต่งตามพงษาวดารโยนก น่า ๑๘๗

(๑๘๐) เช้าเสด็จบ้านพวกเงี้ยว เคลื่อนสู่ ดินนา
ปั้นภาชนะมากมี ใหญ่น้อย
ทรงซื้อสิ่งที่ดี หลายอย่าง มากแฮ
เสร็จเสด็จเคลื่อนคล้อย ต่อนั้นพลันถึง

บ.ร.

(๑๘๑) ชวงสิงห์ช้างเผือกนี้ ปลาด สถานเฮย
สร้างเพื่อเป็นสิงหนาท แก่ด้าว
กาวิละ[๑]สร้างศักราช หนึ่งหนึ่ง หกสองแฮ
ออกรบศึกทุกท้าว แวะน้อมบวงสรวง

บ.ร.

(๑๘๒) ต่อนั้นวัดกู่เต้า โบราณ
เจดีย์ลักษณ์สัณฐาน แปลกบ้าง
รูปบาตรคว่ำประสาน เถาต่อ กันนา
ซึ่งพระเมืองแก้วสร้าง ก่อไว้นานมา

บ.ร.

---

๑. พระเจ้ากาวิละ ผู้ครองเชียงใหม่

(๑๘๓) โพธารามวัดนี้ ชื่อเดิม
เปลี่ยนเรียกเจ็ดยอดเติม ต่อท้าย
สถูปแบบพุทธคยาเสริม มหาโพธิ์
ประเทศอินเดียคล้าย แบบนี้มีจริง

บ.ร.

(๑๘๔) ตัววัดนั้นพระเจ้า ติโลก[๑]ราช สร้างนา
แปดหนึ่งเจ็ดศักราช กล่าวไว้
ประชุมพระมุ่งมาด สังคาย นายแฮ
ไตรปิฎกครั้งแปดไซร้ นับครั้งนิพพานมา

บ.ร.

(๑๘๕) แสนเมือง[๒]มาเริ่มสร้าง วัดเจดีย์ หลวงนา
ศักราชเจ็ดเจ็ดสามปี บ่แล้ว
เจ้าติโลกราชทวี สร้างต่อ อีกแฮ
เสร็จแปดแปดสามแพร้ว ศกนั้นตามประสงค์

บ.ร.

---

๑. พระเจ้าติโลกราช ผู้ครองเชียงใหม่ ๒. พระเจ้าแสนเมือง ผู้ครองเชียงใหม่

(๑๘๖) ครั้งนั้นองค์พระแก้ว มรกต
อีกพระแก้วขาวใสสด เก่าก็
สถิตย์โลหะปราสาทหมด ยังวัด นั้นนา
ราชกูฏเจดีย์หลวงนี้ กลับร้างชุดโซม

บ.ร.

(๑๘๗) ทอดพระเนตรทั่วแล้ว ทุกสถาน
เสด็จกลับทรงสำราญ พักคุ้ม
ต่างคนต่างเบิกบาน ใจทั่ว กันนา
ซื้อซิ่นขายซิ่นกลุ้ม อีกทั้งเครื่องเงิน

บ.ร.

(๑๘๘) เจ้านายบ่ายเสด็จม้า ประพาศ เมืองเฮย
ตามหมู่บ้านทวยราษฎร์ เกลื่อนกลุ้ม
พักวัดพระไสยาตร ขอนม่วง
กลับมืดทางถนนคลุ้ม ค่ำแล้วถึงเวียง

บ.ร.

(๑๘๙) ยามค่ำพิณพาทย์ครึ้ม บรรเลง
ร้องตับพรหมมาสตร์เพลง เพราะพร้อง
ยิ่งฟังยิ่งวังเวง ใจบ่วน ปั่นนา
ถวิลเมื่อยามเจ้าร้อง กล่อมให้เรียมนอน

บ.ร.

(๑๙๐) วันใหม่อาทิตย์ขึ้น ส่องแสง
สว่างทั่วภพดวงแดง เด่นฟ้า
ชาวราษฎร์ต่างแสวง กอบกิจ การนา
บานเบิกทั่วทุกหน้า วุ่นว้าหากิน

บ.ร.

(๑๙๑) ร้านเครื่องเขินเสด็จเช้า ทอดพระเนตร
พวกช่างทำพิเศษ พรั่งพร้อม
สานลงรักต่างเภท เขียนปิด ทองนา
ดูทั่งกันรอบล้อม เลือกซื้อกันนัว

บ.ร.

(๑๙๒) ช่างเงินทำแต่ล้วน เงินหลาย อย่างเฮย
ขันเชี่ยนหมากมากมาย ม้วแปล้
ต่างรูปต่างลวดลาย ตละอย่าง กันแฮ
ทรงเลือกของงามแท้ เสร็จแล้วคืนเวียง

บ.ร.

(๑๙๓) เครื่องเงินเขินเหล่านี้ ที่ลำ นักนา
ถนนหนึ่งราษฎรทำ ทุกบ้าน
ตามน้อยมากพอกำ ลังส่วน ตัวแฮ
แล้วก็รวมส่งร้าน ใหญ่บ้างเร่ขาย

บ.ร.

(๑๙๔) วัดพระสิงห์บ่ายคล้อย มหาชาติ ถวายเฮย
พระนั่งในธรรมาสน์ อุดอู้
เทศกัณฑ์มหาราช ตามแบบ เมืองแฮ
ฟังเรื่องไม่ค่อยรู้ กร่อยแท้เหลือทน

บ.ร.

(๑๙๕) ทรงถวายของเสร็จแล้ว เสด็จกลับ
ยามค่ำพิณพาทย์รับ ส่งร้อง
ฟังเสนาะเพราะเพลงตับ เรื่องอิเหนานา
ไหว้พระปฏิมาพร้อง พร่ำให้สมถวิล

บ.ร.

(๑๙๖) สิบห้าธันว์มาศเช้า ประพาศ
โรงทหารดังมาด มุ่งไว้
กุหลาบดกแดงดาษ ขาวใหญ่ เหลืองนา
ทรงเก็บเพลิดเพลินไซร้ กลิ่นฟุ้งหอมหวน

บ.ร.

(๑๙๗) นายทหารอีกทั้ง ภริยา
เฝ้ากลาดดาษดา พรั่งพร้อม
ทรงตรัสทักแล้วลา เสด็จต่อ ไปแฮ
รถแล่นคนขับอ้อม ออกพ้นโรงทหาร

บ.ร.

(๑๙๘) โรงพยาบาลชื่อนั้น แม็คคอ มิกนา
พวกมิชชันนารีรอ อยู่เฝ้า
นำทอดพระเนตรพอ ทั่วทุก แห่งแฮ
ผ่าตัดตรวจโรคเข้า อีกห้องผสมยา

บ.ร.

(๑๙๙) ห้องคนเจ็บแบ่งไว้ คนละ พวกนา
วรรณโรคแยกมิคละ อยู่ใกล้
นอนเฉลียงโปร่งระกะ ตากแดด ลมฮือ
หมอตรวจระวังไข้ อีกผู้พยาบาล

บ.ร.

(๒๐๐) พวกมิชชันจิตต์หมั้น การกุศล
ช่วยทุกข์ประชาชน ทั่วหน้า
ขอคณะเจริญผล บุญส่ง เสริมแฮ
โปรดประทานเงินมิช้า เสร็จแล้วเสด็จจร

บ.ร.

---

๑. แมคคอมมิก คือโรงพยาบาลของมิชชันที่เชียงใหม่

(๒๐๑) ดาราวิทยาแห่งนี้ สตรี เรียนนา
พวกมิชชันนารี อีกแล้ว
การเรียนปกครองดี สถานสอาด ทั่วเฮย
เขามุ่งสงเคราะห์แท้ ห่อนเว้นความเพียร

บ.ร.

(๒๐๒) นักเรียนรับเสด็จพร้อม แถวยาว
รูปร่างสวยรุ่นสาว เด็กบ้าง
จรรยาระเบียบราว กรุงเทพ ฯ จริงนา
พระราชบำรุงข้าง[1] กอบเกื้อการเรียน

บ.ร.

(๒๐๓) ปรินสรอแยลแหล่งนี้ โรงเรียน ชายเฮย
พวกมิชชันภาคเพียร จัดตั้ง
หลักสูตรและวาดเขียน แบบศึก ษานา
พวกนักเรียนมีทั้ง ใหญ่น้อยมากมาย

บ.ร.

---

๑. พระราชชายา เจ้าดารารัศมี

(๒๐๔) นักเรียนพวกหนึ่งนั้น อยู่นอน
อีกพวกหนึ่งเวียนจร กลับบ้าน
ครูอยู่ประจำสอน กำกับ ระวังนา
เรือนรอบสนามทุกด้าน ว่างไว้ตอนกลาง

บ.ร.

(๒๐๕) แต่งกายขาวสลับน้ำ เงินตาม
เสื้อเชิตกางเกงตาม แบบใช้
สรวมหมวกหนีบที่งาม สง่ายิ่ง จริงนอ
ผ้าผูกคออีกไซร้ เพิ่มซ้ำดูภูมิ

บ.ร.

(๒๐๖) ผู้ปกครองตั้งเครื่อง ว่างถวาย
แซนวิชขนมหลาย อย่างแท้
ที่พักอยู่สบาย แสนสุข นักนอ
ตรัสตอบขอบใจแท้ เสร็จแล้วอำลา

บ.ร.

(๒๐๗) เวลาชายบ่ายคล้อย เจ้านาย
พร้อมเหล่าบริพารหลาย แวดล้อม
ทรงม้าประพาศชาย เชิงสุเทพ ดอยแฮ
ผ่านประตูปุงพร้อม หยุดม้าสนามบิน

บ.ร.

(๒๐๘) แสนปุงประตูกล่าวนี้ คราวยุทธ นาเฮย
พระบาทสมเด็จพุทธ ยอดฟ้า
ตีเชียงใหม่แตกรุด ยับย่อย ลงแฮ
ปุงประตูเลี้ยถ้า[๑] เสด็จเข้าเบ็นปฐม

บ.ร.

(๒๐๙) แดดร่มลมพัดชื้น เย็นใจ
ประพาศป่าต่อไป หว่างไม้
บุบผชาติบานไสว ส่งกลิ่น ฟุ้งนา
ฝูงนกบินเกลื่อนใกล้ ร่อนร้องวังเวง

บ.ร.

---

๑. ถ้าในที่นี้ต้องการโท

(๒๑๐) ถึงบ้านพักพ่อเจ้า เชิงดอย
ท่าน[2]เสด็จประทับคอย อยู่แล้ว
เลี้ยงเครื่องว่างกันพลอย เพลินสนุก คุยฮา
เสด็จกลับถึงผ่องแผ้ว ค่ำคล้ำราตรี

บ.ร.

(๒๑๑) ยามค่ำแม่ทัพเฝ้า ทูลลา กลับเฮย
พร้อมท่านผู้บัญชา อีกนั้น
ตรัสขอบจิตต์ที่มา เป็นธุระ ระวังแฮ
ของประทานเหมาะชั้น อีกทั้งอวยพร

บ.ร.

(๒๑๒) แม่ทัพกลับนึกให้ อาลัย ยิ่งนา
เคยร่วมตามเสด็จไป ทั่วหย้าน
บัดนี้จะจากไกล กลับก่อน แล้วพ่อ
ขอฝากข่าวส่งบ้าน ว่าเศร้าโศรกถึง

บ.ร.

---

๑. เจ้าแก้วนวรัฐ ผู้ครองเชียงใหม่ ๒. พระวิมาดาเธอ

(๒๑๓) สุขาภิบาลเสด็จเช้า ทอดพระ เนตรนา
สถานที่ตั้งอยู่คละ ติดใกล้
หมู่ตลาดปนปะ คับแคบ นักแฮ
ดูไม่สมคนไข้ อยู่ได้สบายเลย
บ.ร.

(๒๑๔) สถานีประชาต่อท้าย อนามัย พิทักษ์เฮยฯ
เป็นที่ป้องกันภัย เจ็บไข้
สงเคราะห์บอกทั่วไป ปฏิบัติ ตัวแฮ
ช่วยคลอดช่วยเด็กให้ เพื่อพ้นอันตราย
บ.ร.

(๒๑๕) เสด็จเลยจากนี้ ต่อไป
ตามระยะทางไกล ใช่น้อย
ถึงโรงพยาบาลใน พวกโรค เรื้อนแฮ
แมคเคน[๑] รับเสด็จคล้อย ติดต้อยตามทูล
บ.ร.

---

๑. นายแพทย์แมคเคน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลโรคเรื้อน

(๒๑๖) สถานที่ใหญ่กว้าง ยาวรี
เรือนพวกคนเจ็บมี เรียบร้อย
หลังเล็กเล็กมากมี ตึกและ ไม้แฮ
สองฟากถนนไม่น้อย เขตต์กั้นรั้วเรียง

บ.ร.

(๒๑๗) สวนผักสวนดอกไม้ ริมเรือน งามเฮย
คนป่วยทำมิเบือน บิดช้า
เพื่อเพลินจิตต์ใจเหมือน ไม่ป่วย เจ็บนา
ใช้ถูกต้องทุกถ้า เพื่อให้กายสบาย

บ.ร.

(๒๑๘) คนเจ็บมีมากทั้ง หญิงชาย
สองแปดสูนเศษปลาย กล่าวไว้
ชายหญิงแยกเรียงราย ปันพวก อยู่แฮ
คนหนึ่งปีหนึ่งใช้ จ่ายร้อยบาทประมาณ

บ.ร.

(๒๑๙) พวกมิชชันจิตต์เอื้อ การบุญ ยิ่งนา
หาทรัพย์เพื่อเจือจุน จ่ายใช้
ประกอบกิจเบิ้นคุณ แก่เพื่อน มนุษย์เฮย
ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ช่วยค้ำเจริญผอง

บ.ร.

(๒๒๐) เสือพีเพราะป่าป้อง ปกครอง
ป่ารกเพราะเสือคนอง อยู่คุ้ม
ดินเย็นเพราะหญ้าปอง ปกปิด อยู่แฮ
หญ้าอยู่เพราะดินหุ้ม ห่อให้ดินดี

บ.ร.

(๒๒๑) ทรงรถทอดพระเนตรแล้ว ทุกสถาน
ถ่ายรูปหมู่ริมลาน ตึกนั้น
ทรงลาก่ลับมินาน ตรัสชอบ ใจแฮ
รถออกพ้นเขต[๒]ต์[๑]ขั้น กลับคุ้มพักสบาย

บ.ร.

---

๑. ใจความเป็นภาษิตของพวกชาวปักษ์ใต้ ๒. ที่ตั้งโรงพยาบาลโรคเรื้อน เรียกว่า เกาะกลาง

(๒๒๒) ยิมคาน้ำคลับนี้ ดีเกิน
คณะสโมสรเชิญ เสด็จไซร้
ทอดพระเนตรเต้นนิสเพลิน พอสนุก
พวกฝรั่งตั้งเครื่องไว้ อีกน้ำชาถวาย

บ.ร.

(๒๒๓) ทรงทักเกือบทั่วถ้วน ทุกคน
สมาชิกเปรมกมล ยิ่งพร้อม
พอพระสุริยน เย็นย่ำ แล้วแฮ
เสด็จกลับต่างนอบน้อม แซ่ซ้องถวายพร

บ.ร.

(๒๒๔) ยามค่ำพิณพาทย์คลื่ม คลื่นเคลง
ซอสลับแก้บทเพลง ขับด้น
หญิงชายขับบรรเลง เสียงอ่อน หวานนา
ตามเพศเมืองชอบล้น สนุกล้ำใดปาน

บ.ร.

---

๑. ยิมคาน่าคลับ เป็นชื่อสโมสรเชียงใหม่

(๒๒๕) โรงเรียนตัวอย่างเช้า ประพาศ ทั่วนา
อิกสตรียุพราช แน่งน้อย
เป็นของรัฐบาลมาด มุ่งเพื่อ แบบแฮ
แต่ก็ดูออกด้อย กร่อยบ้างทางการ

ป.ร.

(๒๒๖) ทอดพระเนตรตลอดแล้ว ทันใด
เลยประพาศต่อไป ฮ่วยแก้ว
สุดถนนหยุดรถใน ที่ตระ เตรียมแฮ
เปลี่ยนเก้าอี้หามแล้ว ไต่ขึ้นเขาสูง

ป.ร.

(๒๒๗) ห้วยแก้วน้ำตกย้อย เย็นสบาย
พักที่พลับพลาวาย ว่างร้อน
เจ้านายรีบผันผาย เสด็จต่อ อีกแล
ถึงที่น้ำตกซ้อน ซ่าก้องเสียงดัง

ป.ร.

(๒๒๘) ผาเงินธารท่าท้อง　　สนานกาย
ซึ่งบุษบาโปรยปราย　　กลิ่นฟุ้ง
น้ำตกซ่ากระจาย　　ขาวดาษ เต็มแม่
แสงแดดส่องแสงรุ้ง　　ร่วงคล้ายลอองฝน

บ.ร.

(๒๒๙) กลับพักประทับร้อน　　สำราญ
ในจิตดูเบิกบาน　　ทั่วหน้า
ต่างหมู่เสพย์อาหาร　　ข้าวกระ ทงแฮ
เลือกนั่งตามธารถ้า[๑]　　วักน้ำเพลินสบาย

บ.ร -พิสัย

(๒๓๐) มหาดเล็ก[๒]น้ำตกพร้อง　　ซ่าเสียง
ไหลพร่ำพึงสำเนียง　　ลั่นก้อง
น้ำไหลซอกหินเรียง　　ราบเกลื่อน รกะแฮ
ไอลอองปลิวต้อง　　หมู่ไม้งามไสว

บ.ร. -พิสัย

---

๑. ถ้า = ท่า ในที่นี้ต้องการโท　　๒. เชิงเขาห้วยแก้วนี้ เคยตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในรัชกาลที่ ๖

(๒๓๑) ถ่ายรูปนั่งเกลื่อนก้อน หินงาม นักนา
เหล่าหมู่พวกที่ตาม เสด็จล้อม
ถ่ายที่ต่างต่างยาม แลผ่าน งามเฮย
ตอนบ่ายเตรียมกลับพร้อม นึกให้อาลัย

บ.ร

(๒๓๒) ราตรีการเล่นฟ้อน เมื่องถวาย
ซอนักเรียนหญิงชาย ขับร้อง
ยอพระเกียรติกำจาย ขจรเดช
อีกส่งพิณพาทย์ซ้อง เสนาะล้าบรรเลงรมย์

บ.ร.

(๒๓๓) งามนักเรียนอ่อนเกล้า หัตถ์ประนมมอบเฝ้า
ก่อนร้องถวาย พระนา

บ.ร.–พิสัย

(๒๓๔) งามเครื่องแบบสล้าง สีม่วงสีเหลืองบ้าง
แต่ล้วนประกวด กันนา

บ.ร.–พิสัย

(๒๓๕) งามนัยนาแช่มช้อย ครุหมอบเมียงชะม้อย
สบแล้วอายเอียง ไปมา

บ.ร.–พิสัย

(๒๓๖) งามเสนาอำมาตยไท้ เสวกบริพารใต้
ฝ่าเบื้องพระบาท ท่านแล

บ.ร.–พิสัย

(๒๓๗) งามพระวงศ์พรั่งพร้อม งามดุจดาราห้อม
แวดล้อมรัชนี กรแล

บ.ร.–พิสัย

(๒๓๘) ไพเราะเสียงขับร้อง พึ่งเสนาะเพราะพร้อง
สอดเคล้าประสาน กันนา

บ.ร.–พิสัย

บทซอ ครูนักเรียนชายหญิง
จังหวัดเชียงใหม่

ร้องถวายพระวิมาดา คราวเสด็จประพาศ

พ.ศ. ๒๔๗๐

ทำนองล่องน่าน

(พร้อมกัน)

๑. ยอสิบนิ้วม่อนผนม ถวายบังคมพระวิมาดาเจ้า
ทั้งองค์สมเด็จพี่พระปกเกล้า มีใจชมชื่นพระบารมี
จงรักภักดีทุกคนแต๊เล่า ปี๋ติมีในฝ่าลออองบาทเจ้า
พากันร้องร่ำรำไป ฉลองพระคุณไปตามแต่ได้
ด้วยดวงใจชื่นแต๊เน้อ

ชาย

๒. ในวันนี้ไชยะดีถี ตนบุญมีสมเด็จเจ้าฟ้า
เชื่อพระองค์เจ้าจอมโลกหล้า ยาตราประพาศมณฑล
สถาน เพื่อทรงสำราญพระไทยผ่านฟ้า หอสุขเกษม

---

๑. เป็นคำของเจ้าดารารัสมี พระราชชายา. และพระยาเพชรพิสัย แต่งเพิ่มเติม.

สำราญทั่วหน้า หมู่จุมไพร่ฟ้าใจชื่นเชยบาน อยู่เย็นเป็นสุขทุกข์ภัยบ่ต้าน ทรงสำราญยิ่งแต๊เหน่อ

หญิง

๓. ปาง[1]ก่อนนั้นบ่ห่อนเคยหัน พระทรงธรรม์สมเด็จเจ้าฟ้า ขัติยะนารีศรีกรุงเลิศหล้า เสด็จประเวศแผ้วเขตต์ลานนา หื้อฝูงประชาชื่นใจสะว้าง เป็นแต่กุศลหมู่ข้าบาทสร้าง แต่ภาวะก่อนปางใด หื้อเราทั้งหลายได้สากราบไหว้ พระองค์ค้ำท่านยศใหญ่

ชาย

๔. เสด็จครั้งนี้เป็นบุญนักหนา กรุณาหมู่จุมไพร่ฟ้าซึ่งเป็นข้าขอบขัณฑ์ไพรสณฑ์ ฝูงประชาทั่วทั้งมณฑลเพื่อหื้อได้ยลบารมีเที่ยงเต้า หื้อสุขเกษมชุ่มเย็นเศียรเกล้า ได้เบิ้งพระเดชจอมเมือง เป็นที่เกรงขามจุ้ป่ายจุ้เบื้อง ไพร่เมืองสากราบน้อมจิ้ม

---

๑. เป็นคำของเจ้าดารารัศมี พระราชชายา และพระยาเพชรพิสัย แต่งเพิ่มเติม

หญิง

๕. หอมพระยศปรากฏขจร พระญาณบวรประเสริฐ เลิศล้ำ พระทรงธรรม์แผ่ผายจุ้ก๋า ผิดธรรมล้ำพระช่วยตัดรอน ทรงเกื้อกูลฝูงราษฎร ประชานิกรไพร่ไทยใบไม้ หื้อสุขเกษมชุ่มเย็นใจใจ้ เปรียบเหมือนมิ่งไม้โพธิ์ทอง เป็นฉัตร์สูงบังมุงกางป้อง ปกงำหัวเมื่อร้อนเหน่อ

(พร้อมกัน)

๖. มวลหมู่พร้อมนักเรียนทั้งหลาย ทั้งหญิงชายทุกคนใหญ่น้อย ได้เปิ้งยอดสร้อยพระบาระมี ในวงศ์จักรีมาเมินเนิ่นแล้ว ขอห้าองค์ทรงบุญเพริดแพร้ว ทรงเจริญพระชนมา อายุวรรณะสุขะพละ วัฒนายืนยงอะคร้าว เฉลิมบาระมีองค์พระปกเกล้า ผู้เป็นจอมมิ่งเมืองไทย ภัยร้ายจงหลีกหนีไกล หื้อมีไชยโชคช้างใหญ่

ทำนองไทยใหญ่

๑. ผนึมกรจุ้ลซอนนบน้อม สพรั่งพร้อมหมู่นักเรียน ทั้งหลาย เฝ้าองค์ทรงลักษณ วงศ์จักรีพรรณราย ยาตราผันผาย มาสู่นครเชียงใหม่ องค์พระฤาสาย พระวิมาดาเจ้า มเหษีองค์เก่า จอมจักรีมิ่งเมืองไทย ไพร่น้อยสาการาบไหว้ ทุกเขตต์ค่ายนา เมืองไทย อริราชเมื่อไกล ห่อมใจหลั่งน้อมจิม

๒. ตะต๊ะนันตรัง ถดนต่อไปเล้า ขอองค์บุญอยู่เกล้า เจ้ายศใหญ่บุญสูง พระจอมจักร์อรรคเรศเมืองกรุง เสด็จมาบำรุงฝูงประชานะราษฎร์ ห้อหมู่ข้าบาทได้ อยู่ร่มเย็นเหนือเกล้า ทุกวันคืนค่ำเช้าสายสืบไปยาว บ่เผื่อใจ๋แก่ไทยต่างด้าว กับฝูงหมู่ท้าวต่างแดนเหน่อ ไปยาว บ่เผื่อใจ๋แก่ไทยต่างด้าว กับฝูงหมู่ท้าวต่างแดน เหน่อ

๓. กะตัญญูรู้จักคุณท่านไท้ บ่มีศึกเสือเหนือใต้

---

๑. พระยาเพชรพิสัย แต่ง

ดูต้างอยู่ม่วนกินหวาน หมู่ข้าบาทไท้ดูต้างได้กินแลได้ทาน ยังบ่มีมารสิ่งใดมาผ่า หื้อราชการพระภูบาลเปิ้นเจ้า ดำเนินไปตลอดเต้า เข้าสู่ส่วนความงาม หื้อประกาศเขตต์สยาม เจริญเรืองเปรื่องยศใหญ่ความงาม หื้อห้าองค์ทรงนาม พระชนม์ยืนเตี่ยงเต้าจิ่ม

๔. ขออวยไชยสตรูไกลหลีกปิ้น อย่าได้มาล่วงปล้นสยามเขตต์กรุงศรี จงพ่ายแพ้แด่พระบาระมี วงศ์จักรีนฤบดีธิราชหล้า หื้อมีไมตรีนิยมชมจุ้หน้า แด่กษัตริย์เจ้าฟ้า แผ่นหล้าภูมี สัมพันธมิตรราชไมตรี หื้อยินดีหลิ่งน้อมจิ่ม, ภูมี ทั้งห้าองค์พงศ์จักรี หื้อทีฆายุเตียงเต้า เหน่อ

นิสัย

<u>แขกมอญ</u> <u>ร้องหมู่รับพิณพาทย์รับ</u>

ปวงข้าพระพุทธเจ้า บรรดาเหล่าครูนักเรียนทั่วหน้าน้อมเศียรบังคมก้มกายา บังคมพระวิมาดาเทวี อีกองค์

สมเด็จพระเป็นเจ้า พี่นางพระปกเกล้าชาวกรุงศรี
ขอร้องรับขับบำเรอภูมิ เพื่อเป็นที่สำราญหฤทัย
ขอห้าองค์ทรงเจริญชนมาน เกษมสุขสำราญยิ่งใหญ่
สิ่งประสงค์จงสำเร็จดังพระไทย สรรพภัยต่าง ๆ ห่าง
พ้นเอย

พิสัย

(๒๓๙) พระองค์สุวพักตรเจ้า พระพี่ นางเฮย
ประทับฟังดนตรี ที่นี้
ทุกท่านต่างเปรมปรีดิ์ กันหมด
จวนจวบสองยามชี้ เลิกแล้วต่างจร

บ.ร.

(๒๔๐) กลับเรือนพักสุดเศร้า เหลือใจ
ถวิลเมื่อยามพิศมัย นิ่มน้อง
เคยพูดสั่งเสียใน ยามค่ำ คืนนา
โอ้อกมาร้างห้อง ห่างเจ้านอนเดียว

บ.ร.

(๒๔๑) รุ่งเช้าว่างมิได้ เสด็จไหน
เลยออกเที่ยวไถล หมู่บ้าน
ดูเหล่าราษฎร์เริงใจ กอบกิจ การนา
เข้าซอกตรอกทุกด้าน แอ่วอู้สาว

บ.ร.

(๒๔๒) ที่เหมาะถ่ายรูปไว้ เป็นพยาน
เรือนแบบชาวราษฎร์สราญ อยู่นั้น
สองหลังแฝดนอกชาน ยุ้งเก็บ ข้าวเฮย
ตั้งตุ่มน้ำบนชั้น ชิดกันบันไดฝา

บ.ร.

(๒๔๓) พื้นดินมีบ่อน้ำ ประจำ
กระเดื่องครกข้าวสำ หรับบ้าน
ปลูกไม้ดอกใบทำ ทั่วทุก แห่งแฮ
เตียนรื่นตั้งแคร่ร้าน เพื่อไว้ทำงาน

บ.ร.

(๒๔๔) บ่ายประพาศหมู่บ้าน สันกำ แพงเฮย
สองฟากถนนเปลี่ยนทำ ไร่ซ้ำ
หยุดที่ว่าการอำ เภอทอด พระเนตรแฮ
ทอซิ่นไหมดีล้ำ บ่แพ้แห่งใด

บ.ร.

(๒๔๕) ราษฎร์บริบูรณ์ทั่วทั้ง ตำบล
ประกอบกิจทุกตน ทั่วหน้า
ไม่ค่อยจะยากจน เช่นที่ อื่นแฮ
ทอซิ่นเป็นสินค้า อีกข้าวบริบูรณ์

บ.ร.

(๒๔๖) ประพาศเสร็จกลับคุ้ม ทางเดิม
ยามค่ำพิณพาทย์เสริม ส่งร้อง
เรียมเรายิ่งคนึงเติม ดวงเทวศ ทวีแฮ
คิดใคร่กลับคืนห้อง แห่งน้องพี่เอย

บ.ร.

(๒๔๗) สิบเก้าธันว์มาศเช้า   ประพาศ ลำพูนเฮย
โดยรถยนต์ดังมาด   มุ่งไว้
ถนนยาวใหญ่โรยดาด   หินตลอด สดวกแฮ
ยางร่มสองฝั่งไซร้   ตลอดเข้า แดนลำพูน

บ.ร.

(๒๔๘) ลำพูนขี้เหล็กข้าง   ริมถนน จรแฮ
นาไร่สวนสลับปน   ทั่วแคว้น
ระยะรถเดินจน   ถึงตลาด เมืองเฮย
ห้าสิบนาทีแม้น   เหาะแท้แสนสบาย

บ.ร.

(๒๔๙) ถึงวัดพระธาตุเจ้า   ลำพูน
ข้าราชการพร้อมมูล   มุ่งเฝ้า
พระยา[๑]วิชิตทูล   รายชื่อ ถวายแฮ
ตรัสทักแล้วเสด็จเข้า   โบสถ์น้อมนมัสการ

บ.ร.

---

๑. อำมาตยเอก พระยาวิชิตรักษาตักกสิลาบุรินทร์ (เลื่อง สุวรรณบาตร์) ปลัดมณฑลประจำจังหวัดลำพูน

(๒๕๐) แล้วเสด็จหลังโบสถ์น้อม บูชา
ด้วยพระหทัยหรรษา ผ่องแผ้ว
เจดีย์พระธาตุปรา กฏเก่า แก่แฮ
งามรูปทรงพิศแล้ว จักต้องติดใจ

บ. ร.

(๒๕๑) กราบสักการครอบต้น ไม้ทอง เงินเนอ
สมโภชเวียนเทียนฉลอง ที่นั้น
สรงน้ำอย่างทำนอง ชักรอก น้ำฮา
ถึงแทบคอระฆังชั้น รดน้ำสรงถวาย

บ. ร.

(๒๕๒) ตัวเรียมอุทิศน้อม นมัสการ
เคารพเจดีย์สถาน ธาตุนั้น
นึกคุณพระจอมญาณ ยอดภพ
ขอพระไตรรัตน์กั้น กิดพ้นภัยพาล

บ. ร.

(๒๕๓) พิพิธภัณฑ์จัดไว้ ตามระเบียง
ของเก่าเก็บรวมเรียง เรียบร้อย
นักเที่ยวอาจมองเมียง สิ่งแปลก ตาแฮ
ดูยิ่งเพลินใช่น้อย แต่ล้วนควรชม

บ. ร.

(๒๕๔) เมืองลำพูนนั้น นามขนาน
ชื่อหริภุญไชยกาล ก่อนโน้น
สุเทวะ, สุกฤาษี, สาร สรรค์เศก สร้างนา
จุลศักราชสองห้าโพ้น ว่าไว้ในตำนาน

บ. ร.

(๒๕๕) วัดพระธาตุแห่งนี้ ตำนาน
สร้างเมื่อราวพุทธกาล ล่วงแล้ว
ได้พันสี่ร้อยประมาณ ยี่สิบเจ็ดเฮย
อาทิตย์พระเจ้าแผ้ว ผ่องผู้เผดิมการ

บ. ร.

(๒๕๖) บรรจุเกศธาตุไว้ บูชา
เป็นประเพณีมา เลิศล้ำ
บุรพาสารทเหนือเพ็ญคลา เหล่าราษฎร์ สพรั่งแฮ
ทำพิธีสรงน้ำ แห่ทั้งครัวทาน

บ. ร.

(๒๕๗) แสนมหาพลวัดร้าง พังเค
เหลือแต่เจดีย์เซ หักสบั้น
ฝีมือช่างตามคะเน เก่ามาก อยู่แฮ
กล่าวว่าครั้งละโว้นั้น ก่อสร้างไว้เดิม

บ. ร.

(๒๕๘) เสด็จสู่ที่พักคุ้ม เจ้าหลวง[๑]
พวกหมู่ญาติเป็นพวง ชนัดเฝ้า
ตั้งเครื่องและเลี้ยงปวง ขบวนเสด็จ ทั่วแฮ
พวกหมู่ขายซิ่นเข้า นั่งน้อมขายของ

บ. ร.

---

๑. มหาอำมาตย์โท เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ผู้ครองจังหวัดลำพูน

(๒๕๙) ถึงเวลาบ่ายคล้อย ตรัสลา
เสด็จประทับรถคลา คลาดแคล้ว
เจ้าหลวงและบรรดา ญาติส่ง เสด็จแฮ
รถออกนอกเมืองแล้ว ไต่เต้าทางเดิม

บ.ร.

(๒๖๐) พระนอนหนองผึ้งหยุด บูชา
เหล่าราษฎร์นับถือมา ก่อนกี้
ถึงเชียงใหม่เวลา ห้าเศษ โมงแฮ
พิณพาทย์ฆ้องหมี้ แซ่ซ้องประสานเสียง

บ.ร.

(๒๖๑) สโมสรนวรัฐเลี้ยง รับรอง
บ่ายเสด็จข้าราชนอง แน่นเฝ้า
ทอดพระเนตรประลอง เต้นนิส เกลื่อนแฮ
สมาชิกจับคู่เข้า แข่งพร้อมหญิงชาย

บ.ร.

(๒๖๒) กรรมการตั้งเครื่องน้ำ ชาถวาย
คาวและหวานมากหลาย สิ่งไซร้
ประทานขวดแก้วลาย ปั้กกุ หลาบนา
สำหรับสโมสรใช้ เพื่อไว้เป็นกลาง

บ. ร.

(๒๖๓) เวลาเย็นย่ำแล้ว ทรงลา
เสด็จกลับพวกสมา ชิกน้อม
คำนับส่งเสด็จปรา โมทย์ทั่ว กันแฮ
รถเคลื่อนจากที่พร้อม ต่างซร้องชโยเสียง

บ. ร.

(๒๖๔) ยามค่ำพิณพาทย์ครึม ครื้นเครง
ฟ้อนพระราชบรรเลง[๑] ต่อท้าย
ยักย้ายเปลี่ยนหลายเพลง ท่าแปลก ตาเฮย
ทีท่าดูก็คล้าย แม่นแม้นระบำไทย

บ. ร.

---

๑. พระราชชายา เจ้าดารารัสมี ทรงฝึกหัดและเป็นของโปรดของท่าน

(๒๖๕) ฟ้อนเมืองถือประทีปแพร้ว รำวาง จังหวะแฮ
ฟ้อนตบมือแบบยาง ย่ำเท้า
มูเซอขับฟ้อนยันคาง กอดอก สาวเฮย
รำดาบ ฟ้อนเงี้ยวเข้า ขยับเงื้อมือฟ้น

บ. ร.

(๒๖๖) พักแต่งตัวใหม่แล้ว ฉับพลัน
ฟ้อนพม่าท่าที่ขัน ขับร้อง
พิณพาทย์ประสานกัน กลมกล่อม เพราะนา
เหล่าพวกพึ่งแซ่ซ้อง ซิกซี้เพลินสบาย

บ. ร.

(๒๖๗) เที่ยงคืนหมดชุดแล้ว ประทาน
ของแจกระบำบาน เบิกหน้า
เสด็จขึ้นบ่มินาน พักผ่อน องค์เอย
ทุกท่านเปรมกมลจ้า แยกย้ายกลับพลัน

บ. ร.

(๒๖๘) ถึงห้องนอนเงียบสิ้น สุดดี
ขาดเพื่อนพูดพาที ชอ้อน
จำเป็นรีบตลี ตลานหลับ เทียวแม่
ตื่นอยู่ทรวงสท้อน มิเว้นวายคนึง

บ. ร.

(๒๖๙) ยี่สิบเอ็ดรุ่งเช้า ธันวา คมเฮย
เสด็จส่งเจ้าคุณ[๑]คลา เคลื่อนคล้อย
จากเชียงใหม่นาวา เทียบที่ พร้อมนา
ถึงฤกษ์แม่ปะน้อย ล่องน้ำพิงค์จร

บ. ร.

(๒๗๐) นาฬิกาบ่ายล่วงแล้ว ประพาศ แม่ริมเฮย
โดยรถยนต์ดุจมาด มุ่งไว้
อำเภอและร้านตลาด เป็นหมู่ ใหญ่แฮ
ขอนม่วงพระนอนไซร้ แวะไหว้บูชา

บ. ร.

---

๑. เจ้าคุณพระประยูรวงศ์ กับพระพี่นางเธอ พระองค์เจ้าสุวภักตร ล่องเรือกลับจากเชียงใหม่

(๒๗๑) กสิกรรมผ่านแวะเข้า ทัศนา ทั่วเฮย
ปลูกผักเรียงดาษดา ม่วนแท้
มะเขือพริกนานา ปลีกล่ำ
หมูไก่หลายอย่างแล้ แต่ล้วนหัดผสม

บ. ร.

(๒๗๒) ทอดพระเนตรนวดข้าว แปลกดี
กำฟาดเป็นวิธี ทั่วแคว้น
ทรงซื้อผักต่างมี มากอย่าง นักเนอ
หลายอย่างลม้ายแม้น ยุโรปแท้เทียบกัน

บ. ร.

(๒๗๓) เวลาเย็นย่ำแล้ว เสด็จกลับ
ครูนักเรียนคำนับ นอบน้อม
กลับถึงที่ประทับ ต่างพัก ผ่อนแฮ
ยามค่ำตระเตรียมพร้อม เพื่อเช้าเสด็จดอย

บ. ร.

(๒๗๔) ที่ซาว[๑]สี่รุ่งเช้า ธันวา คมเฮย
บริพารต่างปริดา ทั่วทั้ง
ตระเตรียมแต่งกายา ตามเสด็จ
ฝนตกบ่หยุดยั้ง มืดคลุ้มหนาวเย็น

บ. ร.

(๒๗๕) เสด็จดอยสุเทพเช้า เลยงด กันฮา
ต่างแต่งตัวค้างหมด เปลี่ยนแก้
บ่ายโมงหนึ่งกำหนด กันใหม่ อีกนา
เดชะแดดสว่างแจ้ เสด็จขึ้นรถจร

บ. ร.

(๒๗๖) ถับถึงเชิงสุเทพแล้ว คั่งคับขบวนแผ้ว
พรั่งพร้อมคอยเสด็จ จรดล

บ. ร.

(๒๗๗) พลตำรวจขี่ม้า ไปก่อนเป็นกองหน้า
ต่อนั้นนายตำรวจ เดินนำ

บ. ร.

---

๑. ซาว ภาษาไทยเหนือ แปลว่า ยี่สิบสี่

(๒๗๘) ทรงเก้าอี้ประทับถ้วน หามสี่เลือกคนล้วน
ล่ำแท้ชำนาญ ทางดอย

บ.ร.

(๒๗๙) ขบวนหลังหมู่ช้าง หามหาบของตามข้าง
สุดท้ายขบวน นั้นแล

บ.ร.

(๒๘๐) ตามทางเสียงซ่าน้ำ จากธาร ไหลเฮย
ไหลลดเลี้ยวฉาดฉาน ลั่นก้อง
ดอกไม้ป่าเบิกบาน กลาดเกลื่อน นักแม่
ฝูงวิหคร่ำร้อง จับไม้คลอเคียง

บ.ร.

(๒๘๑) ผาลาดสอาดล้ำ เพลินสบาย
พักพวกหามพอคลาย เหนื่อยแล้ว
จากนั้นรีบผันผาย มุ่งต่อ ไปแฮ
ร่มรื่นพื้นทางแคล้ว คลาดขึ้นเขาสูง

บ.ร.

(๒๘๒) ชมพรรณพ้ำมุ่ยขึ้น ริมธาร
เอื้องไข่เอื้องคำบาน กลิ่นเกลี้ยง
สามปอยช่อย้อยยาน ชวนพิศ ยิ่งนา
เอื้องแซะเอื้องเงินเลี้ยง จิตให้ใฝ่ฝัน

บ. ร.

(๒๘๓) ดอกแก้วคิดคู่แก้ว กับตน พี่นา
ดอกรักรักระคน ค่ำเช้า
ดอกโศกดั่งโศกปน บ่วนจิตต์ จริงแม่
ดอกสละเหมือนสละเจ้า เริดร้างแรมไกล

บ. ร.

(๒๘๔) ถึงดอยสุเทพพร้อม เพรียงกัน
สองชั่วโมงพอตะวัน บ่ายคล้อย
พระราชมิช้าพลัน เชิญเสด็จ ชมเฮย
สวนกุหลาบบานช้อย รอบล้อมตำหนักดอย

บ. ร.

(๒๘๕) พิศพรรณกุหลาบเย้า ยวนใจ ยิ่งนา
แดงเด่นขาวประไพ ช่อไซร้
ชมพูดอกบานไสว เหลืองสลับ แสดแม่
อาจอาจหน่วงจิตต์ให้ คลั่งไคล้ใฝ่ฝัน

บ. ร.

(๒๘๖) รื่นกลิ่นกุหลาบพุ้ง ชื่นใจ จริงเฮย
ดอกใหญ่งามวิลัย ยั่วแย้ม
สีต่างต่างสดใส ตามเหล่า
ของพระราชแต่งแต้ม แม่นแม้นยุโรปไกล

บ. ร.

(๒๘๗) สาวสวยสาวแอบนั้น ประกายคำ นามเฮย
จับดอกกุหลาบคล้ำ เทียบหน้า
งามกุหลาบเหลือร่ำ พ้นกล่าว งามนา
งามรุ่นสาวเปล่งจ้า แน่งน้อยระคนกัน

บ. ร.

---

๑. เจ้าประกายคำ ธิดาเจ้าหลวงลำพูน

(๒๘๘) ยามเย็นยลภาพพื้น เพลินสบาย
พักพลับพลาแรมคลาย เหนื่อยสิ้น
อาหารเรียบเรียงราย รออยู่ พร้อมเฮย
เครื่องแต่งเหมาะทุกชิ้น สดวกแท้สบายเหลือ

บ.ร.

(๒๘๙) นอนเดียวเปลี่ยวคู่ร้าง แรมเชย
ชมแต่กุหลาบเลย หลับแล้ว
ฝันว่านุชเคียงเขนย ขนานแนบ ทรวงนา
ตื่นบ่เห็นหน้าแก้ว พี่สนสุดแรง

บ.ร.

(๒๙๐) หอมกลิ่นกุหลาบฟุ้ง รวยมา
หวลว่าแก้วกัลยา นิ่กยิ้ม
ยวนยั่วทราบนาสา เสียวสวาสดิ์ ยิ่งนา
ดังพี่เคยเลียบลิ้ม แนบเนื้อนวลปราง

บ.ร.

(๒๙๑) เลยนอนมิหลับได้ ต่อไป
ช้ายิ่งหนาวเย็นใจ จวบแจ้ง
ออกจากนิทราไคล คลาจาก ห้องแฮ
หมอกมิดบิดดั่งแกล้ง บ่ให้เรียมเห็น

บ. ร.

(๒๙๒) สามโมงเช้าเสด็จขึ้น บนลาน เจดีย์เฮย
ธาตุสุเทพโบราณ ก่อแผ้ว
ถวายเครื่องสักการ ไม้พุ่มทองเงิน
และเสด็จเดินเทียนแพร้ว พรั่งพร้อมบริพาร

บ. ร.

(๒๙๓) สรงน้ำพระสถูปนั้น โดยพิธี
ต่างตักน้ำหอมมี จัดไว้
ถวายสรงอย่างเปรมปรีดิ์ ทั่วทุกคนนา
ก๊อกเบิดน้ำพุ่งไซร้ ซ่าคล้ายละอองฝน

บ. ร.

(๒๙๔) รูปทรงพระสถูปนี้ งามครัน
ล้วนปิดด้วยสุวรรณ อร่ามแท้
วิหารสี่ทิศหัน สู่พระ ธาตุเฮย
พระระเบียงเลิศแล้ แบบคล้ายพระปฐม
บ. ร.

(๒๙๕) วิหารสี่ทิศตั้ง พระประธาน
เหนือพระอุ่นเรือนกาล ก่อนแท้
ออกพระพฤหัศสถาน สถิตย์ที่ นั้นนา
ใต้พระทันใจแล้ ตกนั้นพุธประจำ
บ. ร.

(๒๙๖) ตำนานพระธาตุ[๑]นี้ กล่าวแสดง
มหาสุมนเถรแถลง ชื่อไว้
นำมาจากบางจาแขวง สวรรค์โลก นั้นนา
ถวายแด่กือนา[๒]ไท้ เพื่อน้อมบูชา
บ. ร.

---

๑. แต่งตามพงษาวดารโยนก

๒. พระเจ้ากือนา ผู้ครองเชียงใหม่

(๒๙๗) ก็อนาเสี่ยงธาตุพร้อม คชาทรง ธาตุเฮย
ช้างมุ่งเดินมาตรง สุเทพยั้ง
จึงสร้างสถูปลง ณะสถาน นั้นนา
เจ็ดสี่แปดศกครั้ง บรรจุแล้วจิรังกาล

ผิสัย

(๒๙๘) ทอดพระเนตรทั่วถ้วน ทุกสถาน
โดยพระทรงสำราญ ผ่องแผ้ว
ถ่ายรูปที่ตระการ หลายแห่ง
ชมกุหลาบบ่แคล้ว คลาดพ้นสักวัน

บ. ร.

(๒๙๙) บ่ายประพาศป่าไม้ สูงระโหง
ป่าเมี่ยงใบอ่อนโหรง หมดแล้ว
เล็มเก็บเกือบชั่วโมง เลือกที่ อ่อนเฮย
เสด็จกลับพระทัยแผ้ว ผ่องพ้นเพลินสบาย

บ. ร.

(๓๐๐) ยามเย็นอาทิตย์คล้อย ลับเขา
หมอกบี่ดบังตาเรา เวิ่งวิ้ว
ดังประหนึ่งว่าเขา กลางเกาะ ทะเลเฮย
ไฟหมู่บ้านระยับริ้ว คลับคล้ายดาวราย

บ. ร.

(๓๐๑) ธันวาซาวหกนี้ เสด็จกลับ เวียงเฮย
ทุกท่านตรวจเตรียมสรรพ เสร็จแล้ว
อาชาคเชนทร์นับ เนืองแน่น กันนา
พอบ่ายขบวนแคล้ว เคลื่อนคล้อยลงดอย

พิสัย

(๓๐๒) องค์อภันเหมและทั้ง จอมมารดา
ปวงเสด็จทรงคชา เปลี่ยนบ้าง
สมเด็จ. พระวิมาดา ทรงเครื่อง หามแฮ
พอแผ่วผ่าลาดยั้ง หยุดให้พักพล

พิสัย

---

๑. คำเมือง แปลว่า ถึง

(๓๐๓) ขบวนพักผ่อนแล้ว คลาไคล
ลัดเลียบดงเนินไสล สู่พื้น
น้ำตกหว่างทางใส เย็นฉ่ำ
บ่ายสี่จิตต์ชุ่มชื้น ลุพร้อมเชิงดอย

พิสัย

(๓๐๔) เสร็จทรงรถพร้อม บริพาร
ถึงที่ประทับสราญ ก่อนกี้
อากาศไม่เย็นปาน ดังอยู่ ดอยแฮ
ทุกท่านเปรมใจปลื้ สนุกพ้นดลเกษม

พิสัย

(๓๐๕) ตกเวลาค่ำแล้ว พระยา
วิสูตรสาครมา สู่เฝ้า
จากกรุงมุ่งยาตรา ตามเสด็จ
เรือล่องนทีเข้า แก่งกว้างทางพนา

พิสัย

(๓๐๖) ทรงโปรดจัดที่ยั้ง รวมกับ เรา[๑]เฮย
สองร่วมสองเริงศัพท์ สนุกแท้
สองสนิทประดิษฐ์ขับ ครวญโศก
สองร่วนสำรวลแปล้ ปลาบปลื้มใจสบาย
พิสัย

(๓๐๗) ยี่สิบเจ็ดธันว์เช้า เสด็จคลา
ไคลสู่พระราชชายา ตึกกว้าง
ตัวเรากับพระยา วิสูตร
ออกเที่ยวตามเวียงบ้าง กับทั้งนายแบร์[๒]
พิสัย

(๓๐๘) เวลาเย็นหน่อยแล้ว ประพาศ รถเฮย
เจ้านครเคหาศน์ ก่อสร้าง
บวกครก[๓]ที่สวนสอาด เย็นเฉื่อย
เสร็จเสด็จดูเวียงร้าง รอบแล้วกลับแรม
พิสัย

---

๑. พระยาบุรุษ ฯ

๒. มิสเตอร์แบร์ ชาติสวิสอยู่เมือง-เชียงใหม่มาช้านาน

๓. บวกครก เป็นชื่อตำบล

(๓๐๙) ยี่สิบแปดรุ่งเช้า ธันวา
ทรงถ่ายภาพนานา อีกไซร้
ตวันบ่ายเสด็จคลา ไคลสู่
คฤหาศน์แมคพี่[๑] ใกล้ ฮ่วยแก้ว ถิ่นเนา

พิสัย

(๓๑๐) ครอบครัวรับเสด็จพร้อม เพรียงกัน
นำทอดพระเนตรสรรพ์ ทั่วบ้าน
ไม้ดอกปสุสัตว์อัน เพลินจิตต์
กับที่เรือนเพ็นส้อาน สอาดแท้เขียวไสว

พิสัย

(๓๑๑) เสร็จชมนำสู่ห้อง เรือนพลัน
โชว์ซึ่งขันสุวรรณ กล่าวอ้าง
พระปกเกศทรงสรร พระราช ทานเฮย
บำเหน็จที่ถวายช้าง เผือกค้ำบารมี

พิสัย

---

๑. มิสเตอร์แมคพี่ ชาวอังกฤษ เดิมเป็นผู้จัดการบริษัทป่าไม้ ห้างบอเนียว เชียงใหม่.

(๓๑๒) แมคพี่ถวายเครื่องน้ำ ชาเสวย
อีกขนมนมเนย ทั่วหน้า
ใครชอบแมคมินตันเลย ลงเล่น กันนา
เสวยเสร็จบมิช้า กลับคุ้มทางเดิม

พิสัย

(๓๑๓) กลางคืนพิณพาทย์ซ้อง บรรเลง
เพลงตับสับเปลี่ยนเพลง ปลีกบ้าง
ร้องรับส่งครื้นเครง เสนาะโสต ยิ่งนา
ราษฎร์หยุดบ้างเดินข้าง เขตคุ้มเมียงมอง

พิสัย

(๓๑๔) ยี่สิบเก้าธันว์มาศนี้ ศรีเสริฐ
ประจวบกับวันเกิด แห่งข้า
ยินดีที่กำเนิด ดลรอบ ปีแฮ
อาทิตย์เรืองรองจ้า ตื่นแล้วเตรียมจร

พิสัย

---

๑. วันเกิดพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ

(๓๑๕) นำเสด็จประเวศแคว้น เทศา
เจ้าพวกวรดิศมา อยู่เฝ้า
ทรงถ่ายภาพนานา หลายแผ่น
ตำหนักพระราชิ๑เจ้า อยู่ข้างเคียงกัน
พิสัย

(๓๑๖) ดำรัสตรัส๒ สั่งข้า ยืนเคียง
กอกุหลาบดอกเรียง อยู่ใกล้
ต่างองค์ต่างเฉวียง ปองถ่าย ภาพเฮย
ฉลองเพื่อวันเกิดไซร้ เสร็จแล้วกลับพลัน
พิสัย

(๓๑๗) พระกรุณามากล้ำ ที่สุด แล้วเฮย
สมเด็จประทานสมุด อาลบั้ม
องค์อภันประทานชุด พิมโหล ม้วนนา
องค์เล็ก๓ประทานซ้ำ สมุดแม้นเป็นสอง
พิสัย

---

๑. พระราชชายา เจ้าดารารัศมี
๒. กรมขุนอู่ทองเขตรขัตติยนารี
๓. องค์เหมวดี

(๓๑๘) พระวิมาดาโปรดเกล้า ประทานขัน
เงินใหญ่ลูกไม้สรร จักถ้วน
พระราชจัดถังหิรัญ เพื่อใส่ กาแฮ
บรรจุลูกไม้ล้วน อีกทั้งประทานพร
พิลัย

(๓๑๙) ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้ง แดนไตร
สิ่งที่เคารพใน โลกย์นี้
ดลสำเร็จพรชัย จตุพิธ ยิ่งนา
ระฉุกบิ่ยราชชี้ ร่วมข้าเราสอง
พิลัย

(๓๒๐) หม่อมเจ้าคันธรสสร้อย รังษี
สมุดพกงามดี โปรดให้
ประโยชน์จดไดเอรี่ ตลอด ทางนา
ดูโปร่งเปรมจิตต์ไซร้ ไป่เว้นลืมพระคุณ
พิลัย

---

๑. โคลงบทนี้ ใจความตามจดหมายของพระราชชายา มีประทาน พระขยุรุษ ฯ ในวันเกิด

(๓๒๑) ตวันชายบ่ายสิ้น จดจำ
โรงศึกษากสิกรรม ออกร้าน
พระโปรดเสด็จดำ เนินเบิ่ด
ของแบ่งขายเบ็นด้าน มากล้น เหลือหลาย

พิสัย

(๓๒๒) กล่ำปลีใหญ่แท้ สรรเสือกสดงามแปล้
ไม่แพ้ตวันตก เทียวนา

พิสัย

(๓๒๓) ผักกาดแดงสดส้าง ใบติดเขียวแดงบ้าง
น่าลิ้มลองกิน จริงนา

พิสัย

(๓๒๔) ดอกคอลิ่ฟองพ้อ[๑] กินกรอบอร่อยน้อ
แม่นแม้นยุโรป จริงแล

พิสัย

(๓๒๕) กุหลาบงามใช่น้อย สีสดสวยหยดย้อย
เลือกล้วนตระการ ตาแล

พิสัย

---

๑. ดอกกล่ำปลีฝรั่ง

(๓๒๖) เอื้องฟ้ามุ่ยช่อชั้น เอื้องผึ้ง[1]เอื้องคำกั้น
อีกทั้งสามปอย มากนา
พิสัย

(๓๒๗) ของหัตถกรรมหลากล้วน เงินเครื่อง เครื่องเงินถ้วน
เครื่องปั้นดินเคลือบ แลนา
พิสัย

(๓๒๘) ผ้าทอหลายอย่างแล้ ทอแต่พื้นเมืองแท้
กับทั้งเครื่องสาน มากนา
พิสัย

(๓๒๙) นักเรียนหญิงแช่มช้อย ของเย็บปักถักร้อย
แต่ล้วนฝีมือ ขายนา
พิสัย

(๓๓๐) ของถวายหลายอย่างล้วน ปวงถวาย
ของพี่ซอมากมาย ม่วนซ้ำ
ตกเย็นตะวันชาย เสด็จกลับ
วันเกิดใจบานล้ำ เลิศแล้วเหลือสบาย
พิสัย

---

๑. พึ่ง = ผึ้ง ในที่นี้ต้องการเอก

(๓๓๑) ธันวาสามสิบเช้า เสด็จจร
ลุวัดพระนอนขอน ม่วงไซร้
เลยเสด็จถึงขนอน ตลาดแม่ ริมเฮย
ทรงถ่ายภาพมากได้ เสร็จแล้วกลับเวียง
พิสัย

(๓๓๒) นาฬิกาบ่ายสี่แล้ว ขบวนปวง ผองเฮย
ประพาศถึงสวนหลวง แห่งเจ้า[๑]
ติดใกล้ท่าบื่นหวง[๒] เป็นส่วน ไว้นา
เพื่อพระปกเกศเกล้า ก่อสร้างวังบวร
พิสัย

(๓๓๓) ท่าต้นบื่นนี้ เดิมนา
เจ้าเสด็จยาตรา สู่ด้าว
จัดรวขบวนคลา ณะที่ นี้เฮย
แห่เสด็จสู่เวียงท้าว พรั่งพร้อมปวงพล
พิสัย

---

๑. พระเจ้าอินทรวิชยานนท์ ผู้ครองเชียงใหม่

๒. คำเมือง แปลว่า ต้นมะดูม

(๓๓๔) ทอดพระเนตรทั่วแล้ว กลับสถาน
ประทับสรงสำราญ โปร่งข้อง
ราตรีปี่พาทย์ขาน เสนาะกล่อม
คนส่งสอดคำร้อง เพราะพร้องถวายเสียง
พิสัย

(๓๓๕) ธันวาสามสิบเอ็ดเช้า ทรงยาน ยนต์เฮย
ประพาศสถานี ศาล จังหวัดนี้
ศาลารัฐบาลสถาน ขากลับ
หัวน่า[๑] นำเสด็จชี้ ทั่วแล้วคืนวัง
พิสัย

(๓๓๖) ทูตทหารฝรั่งเศษเฝ้า ลงนาม
กำหนดนาฬิกาสาม บ่ายแล้ว
โปรดเกล้าส่งพระนาม บัตรตอบ เขาเฮย
โดยพระยาวิสูตรแกล้ว กล่าวเกลี้ยงนำสนอง
พิสัย

---

๑. หัวน่า = หัวหน้า ในที่นี้ต้องการเอก

(๓๓๗) นาฬิกาสี่ถ้วน โมงพลัน
ขบวนแห่ทูลพระขวัญ ม่วนแท้[๑]
เจ้าหญิง[๒] ช่างจัดสรร สวยสด
ฟ้อนอ่อนอรองค์แปล้ ต่อฆ้องกลองตาม

พิสัย

(๓๓๘) บุบผาประดิษฐ์พุ่มทั้ง ใบศรี
วางแคร่คานหามมี กลดกั้น
กระยาบวชหัวสุกรที ของอื่นถวายเฮย
เชียงใหม่วงศ์ทุกชั้น แห่ห้อมเดินตาม

พิสัย

(๓๓๙) ถับถึงขนของหลาม ญาติวงศ์ตามนั่งเฝ้า
คอยเสด็จสมเด็จเจ้า ณะท้องพระโรง พระนา

พิสัย

---

๑. คำเมือง แปลว่า สนุก

๒. พระธิดากรมพระกำแพงเพชร์ ซึ่งเป็นหลานพระราชชายาก็ฟ้องด้วย

(๓๔๐) ถึงเวลาเสด็จลง ต่างประจงกราบพร้อม
จัดคนเสี่ยงเสนาะน้อม อ่านข้อทูลขวัญ ถวายนอ
พิสัย

(๓๔๑) อ่านเสร็จผู้ครองนคร คลานผูกกรทั่วไซร้
ทุกพระองค์[๑]ผู้ให้ อีกทั้งคุณจอม[๒] ท่านนา
พิสัย

(๓๔๒) ถวายพระวิมาดาสรร ขันหิรัญผ่องจ้า
องค์อื่นรวมอีกห้า แต่ล้วนของงาม ต่างกัน
พิสัย

(๓๔๓) ถัดถึงแม่เจ้าจามรี[๓] ผู้เฒ่ามีจิตต์แผ้ว
ต่างกคลาคลาดแคล้ว ผูกข้อพระกร ทั่วนา
พิสัย

---

๑. พระวิมาดา สมเด็จหญิง พระองค์อภัน พระองค์เหม
ม. จ. หญิงคันธรสรังษี ระพีพัฒน์ ม. จ. หญิงอรอุษา จักรพันธ์
๒. เจ้าจอมมารดาเหม จอมสมบุญ
๓. ชายาเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่

(๓๔๔) กิจพิธิเสร็จถ้วน ทรงประทานพรล้วน
ทั่วหน้าทุกคน แลนา

พิสัย

(๓๔๕) ให้วงศ์เชียงใหม่นั้น จงเจริญสืบชั้น
อยู่เพี้ยงกัลปา เทอญแล

พิสัย

(๓๔๖) ต่างรับพรท่านไซร้ ทุกท่านหมอบกราบไหว้
แยกย้ายกลับสถาน กันแล

พิสัย

(๓๔๗) ทุกคนเปรมจิตต์แผ้ว ชมบาระมีเลิศแล้ว
ต่างปลื้มเปรมกมล แลนา

พิสัย

คำทูลพระขวัญ จังหวัดเชียงใหม่

มังคละศุโข มังคละไจยโย มังคละสิทธิลาโภ มังคละศักราชขึ้นใส่ศรี เป็นวันดีแวนยิ่ง เต็นไท้ยมิ่งมเหทศักดิ อักขะวรมหาสุริยะเตวะบุตร์ต๋นใหญ่ เสด็จย่างย้ายเข้าสู่ห้องยามดี จันตะศรีย้ายถูก ลูกจ๋อมหาไจย อังการไปสู่เมศ ได้ขะเศษตั๋วดี ศุกร์เสาร์ย้ายรวายศรี เป็นอุตตะมาศ พระหัสส๊าตถูกมหาไจยราหูไปเป็นกู้ พุฒเข้าสู่เมถุน สุนทรบวรไมมิตร์อาทิตย์ได้อุจจ๋า ละก๊ะณามหาสิทธิโจ๊ก อุตตะมะโยคกามกง กิ๋นนะวางลงในต๋าขะเศษ รวิเมศแม่นภุมมาในกาก๋าละบัดนี้ หมายมีเจ้าแก้วนวรัฐ ผู้ครองรัฐฐาเชียงใหม่ แลเจ้าจ๋ามรี พร้อมด้วยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระราชเตวีนุจจนารถ ตั้งเจ้านายบุตรหลาน ณ เชียงใหม่ พร้อมกันยออภิวาท ในใต้ฝ่าพระบาทพระวิมาดา กรมพระสุทธาสินีนารฏ ซึ่งเสด็จขึ้นมาประพาศมณฑลพายัพตั๋วตั้งผอง ตั้งสมเด็จเจ้า-

พ่ากรมขุนอุทองเขตขัติยะนารี พระองค์เจ้าอภันตรีปชา พระองค์เจ้าเหมวดี พร้อมตั้งหม่อมเจ้าคันธรสรังษี หม่อมเจ้าอรอุษา ตั้งจอมมารดาเหมและจอมสมบุญ พร้อมตั้งประยุรญาติข้าราชบริภาร เซิ่งได้ตามเสด็จผันผายขึ้นมาเถิงเชียงใหม่แก้วราชธานี ข้าพระพุทธ-เจ้าตั้งหลายพร้อมกันแต่งสุวรรณรัตนพานขายศรี มีหลายส่ำใหญ่น้อยลำดับกัน ผดับไปด้วยบุบผาพรรณหลายสิ่ง หอมรสยิ่งระเมาวร ปั๋กแซมซอมตามยอดกาย มีตั้งดอกกุหลาบและดอกดาวเรือง จำบ่าเมือง และจำบ่าแขก ใส่ซ้อมแซกซอนกั๋น มีตั้งดอกเบ็ญวันและเบ็ญมาศ ดอกหลายจ๊าติหลายศรี ดอกมณฑาติ หอมซะซวาด สาวะรสจ้าติ สี่ปั๋ง ดวงบุบผังหลาจ๊าติงามสอาด ประวรปั๋กแซมซอนซ้อนกลีบ บายศรีจิ๊บเจี๋ยนต๋อง เหนือพานทองงามสอาด มีตั้งโต๊ะถาดคาวหวาน มีหลายจ๊านหลายเยื่องเซิ่งเป็นเครื่องควรเสวยเข้าหนมน้ำตาลเลยหวานจะจ๋อย รสอร่อยเย็นใจ มี

ดังเข้าหนมตะไลเนื้อนุ่ม สังขะหยาหมากป้าวหนุ่ม และฝอยทอง ทองหยิบ ยองเหนือถาด ลูกไม้มากหลายพันธ์ พร้อมด้วยศีร์ษะสุกรมันต้มใหม่ ใส่โต๊ะใหญ่เอียงแอบ มีตังหมูแนมและไส้กอก บ่มีม่วกใส่ตามควร เนื้อปิ้งหวนวางทอด เข้าขาวเบือดบริสุทธิ์ เหมือนดอกบุ๊ดซ้อนรอนหอสุกอ่อนควรเสวย มีตังเครื่องคาวหวานนมเนยตุ๊กสิ่ง เพื่อจัดมาทูลถวายพระมิ่งแก้วยอดจ้อมขวัญ ขอเจิญ ๓๒ ขวัญ พระจอมนักธรรม์ อย่าได้ผายผันดำเนินเที่ยวเหล้น พระ-ขวัญเจ้าอย่าได้เสด็จจรดลล่นเต้นระหกระเหิน พระ-ขวัญองค์เป็นเจ้า อย่าเสด็จไปอยู่เง้มเงา เขาเขินเหวหิกถ้ำ พระขวัญองค์เป็นเจ้าอย่าเสด็จไปอยู่ป่า เล็กล้ำด่านดงรี เป็นที่อยู่เสือหมี ตังยักษ์ขี้นผีพง ดงจ้างเถิ่น พระขวัญองค์เป็นเจ้าบ่อมีหมู่ เบือนก็เตียงจักตกใจ๋ จักได้ยินแต่สัตว์เลไลตัวใหญ่น้อย เวลาค่าก็อยหากบุ๋นวอน เสียงจี้หรีดจักแต้นแมนจอน ร่ำร้อง

สนั่นก้องด่านดงไพร เสียงแมงว้างแมงใยในไพร-
พฤกษ์ก้อง เสียงลิงบ่างร้องเสียงค่างนางนี ดังอสุริ
ผีพงป่า ก็จักสอดล่าสืนพื้นยามกลางคืนมืดค่ำ เสียง
พึมพำบุ่นกลั้ว พระขวัญองค์เป็นเจ้าก็จักกั้วสายสั่น
ป่านดั่งพระทรวงจักแตกลั่นผุยผง นกจุกจะลุยดงแล
กระพือพืด ก็จักร้องออดเป็นลาง นกเก้ากางแม้มมืบ
อยู่ตามหลืบห้อยดอยดอน หมาผีจ้อนหอนเห่าเล่น
หกวิ่งเต้นโดดอืนยน หลอนพระขวัญเสด็จเจ้าไปเสด็จ
ดลพบใส่ ตามป่าใหญ่สายสิน ในถวิลดงด่านกว้าง
ลู้แรดจ้างมากมวลมี ฝูงนางนีโหยโหนหย่อนห้อย
เกาะก้านกิ่งย้อยโอดโอยคราง พระขวัญองค์เป็นเจ้า
อย่าเสด็จไปอยู่ป่าแรดจ้างด่านดงขวาง อย่าไปอยู่แก้ม
หมู่กว้างฟานเป๋ปโขกก้อง เสียงเสือโคร่งร้องเยือน
เย็นดง พระขวัญองค์เป็นเจ้าอย่าเสด็จเที่ยวเตียววน
ละเลิงหลงไปซุกซงดงกว้าง ตามเวิ้งว้างดีเซิงผา มิแต่
กกแก้มแขมออกแซมคาแลหญ้าแฝก ลมบ๊ดแยก

กวัดไกว๋ หันแต่ป๋ายใบไหวเนื้อกน้อม เหมยหมอก ข้อมอยู่จวยววย ผ่อเลงกอยต้องโต๊ง ปุ๋นดี หมอก หม่นโศรกใจ๋ตั้น สามสิบสองพระขวัญองค์เป๋นเจ้า จุ่งเสด็จคืนมาเสวยฉันโภโภชน์ หื้ออิ่มโอดใจ๋บ๋าน ทรงพระสำราญสดชื่น ทิพรสรื่นโอชา อย่าเสด็จลีลา คลาคลาด ทรงประทับอาศน์งายผาย ในพระวรก๋าย อันประเสริฐ อย่าได้บังเกิดสิ่งอาทร สมดังจตุพรสี่สิ่ง พระชนมายุยิ่งทีฆา ศรีระวรรณาผุดผ่อง พระสำราญ ส่องเกษมสานต์ มีพละบ่านคชราช พร้อมด้วยประยุร-ญาติวงศาทุกพระองค์ แด่เตอะ

ชยตุพวํ ชยมํคลํ

(๓๕๘) มกรวารหนึ่งเช้า เสด็จเชิง ดอยเฮย
ทรงถ่ายรูปคชา พ่อเจ้า
ตกลูกไหมถะเกิง คืนเมื่อ วานนา
นางแม่หวงเข้ากั๋น แวดวง

หิลัย

(๓๔๙) บุญชูนามแม่ช้าง พังตัว นี้เฮย
เคยถวายราชินีทรง ก่อนกี้
รูปงามไม่ตื่นกลัว ใดหมด
เสร็จถ่ายภาพนี้แล้ว กลับวัง

พิสัย

(๓๕๐) สมเด็จหญิงยังบ่ได้ เสด็จลำ พูนนา
คราวก่อนประชวรยัง อยู่ค้าง
ตวันบ่ายพ่อเจ้า[1]นำ เสด็จวัด ธาตุเฮย
เป็นที่เอกอ้างด้าว ฝ่ายเหนือ

พิสัย

(๓๕๑) เจ้าหลวง[2]นำเสด็จชี้ แจงสาร ถวายนา
ทรงถ่ายภาพเหลือเฟือ ทั่วถ้วน
เลยทอดพระเนตรการ ทอซิ่น ยกเฮย
ณะที่คุ้มหลวงล้วน ส่ำงาม

พิสัย

---

๑. เจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่
๒. เจ้าจักรคำขจรจักร เจ้าผู้ครองนครลำพูน

(๓๕๒) ครอบครัวเจ้านคร งามสลอนไม่แพ้
เชียงใหม่งามพ่อแพ้ ดุจกัน

พิสัย

(๓๕๓) เจ้าส่วนบุญชายา รูปโสภาไม่น้อย
งามเนตรงามคิ้วช้อย โก่งงาม

พิสัย

(๓๕๔) เจ้าเจียก วรรณวิลัย สองสายใจธิดาเจ้า
ประกายคำซ้ำเล้า ต่างงาม

พิสัย

(๓๕๕) ผองบำเรอท่านไท้ บุหรี่หมากน้ำได้ ทั่วกัน

พิสัย

(๓๕๖) อันปวงพวกแม่ค้า นำซิ่นขายทั้งผ้า สำวาง

พิสัย

(๓๕๗) นางสาวคำแว่นนั้น งามยิ่งนับให้ชั้น เอกงาม

พิสัย

(๓๕๘) เย็นลงทรงคลาดแคล้ว กลับเชียง ใหม่เฮย
และสถูปกู่กดนาม เทิดซุ้ม
เสร็จเสด็จเลียบคืนเวียง ออกนอก เมืองนา
ถึงประทับคุ้มแล้ว โปร่งสบาย

พิสัย

(๓๕๙) สองมกราสี่ถ้วน นาฬิกา
เจ้าท่านทรงคชา กูบแผ้ว
จากคุ้มมุ่งตรงมา สวนดอก ไม้เฮย
ลุซึ่งเชิงดอยแล้ว ตัดข้ามวัดอุโมงค์

พิสัย

(๓๖๐) งามพังทนั่งแพร้ว พรายพรรณ
กูบเครื่องชุดสุวรรณ พร่างพร้อย
กระพองปกซองหางสรร งามเลิศ
สองพู่จามรีห้อย พ่องพ้อฟูงาม

พิสัย

(๓๖๑) งามพลายนำเสด็จแคล้ว คลาไคล
เจ้านครขี่คอไส ออกหน้า
ตัวเราอยู่กลางใจ สนุกรื่น เริงเฮย
ควาญแต่งตัวเสื้อผ้า นุ่งน้ำเงินสี

พิสัย

(๓๖๒) พระยาวิสูตรขี่ช้าง รองมา
ช้างที่นั่งยาตรา เอกอ้าง
ท่านคันธรสคชา ตามติด
ที่นั่งสองงามสล้าง ต่อนั้นข้าหลวง

พิสัย

(๓๖๓) วัดอุโมงค์ทอดพระเนตรแล้ว คลากลับ ทุ่งเฮย
ทางสนามบินสำหรับ แหล่งนี้
เชียงใหม่ประตูสรรพ พร้อมหมู่ กันนา
ถึงที่ประทับชี้ เที่ยงแล้ว เศษปลาย

พิสัย

---

๑. พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ

(๓๖๔) ขบวนเรือล่องน้ำ เรียงรัน
ตกแต่งต่อเติมกัน เรียบร้อย
เย็นทรงเสด็จทำขวัญ เรือที่ นั่งเฮย
ณะที่หาดทรายน้อย แห่งหน้าวังกลาง[1]
พิสัย

(๓๖๕) หัวหมูมีคู่ทั้ง บายศรี
ด้ายดิบผูกนาวี พรั่งพร้อม
โองการอ่านเชิญผี แม่ย่า นางเฮย
พิทักษ์เรือโอบอ้อม เสร็จแล้วทรงเจิม
พิสัย

(๓๖๖) พิธีเสร็จล่วงแล้ว จรลี
เสด็จทางชลธี สู่คุ้ม
พอค่ำปี่พาทย์มี ดังทุก คืนนา
ฟังระนาดเอกทุ้ม เสนาะล้ำจำเรียง
พิสัย

---

๑. วังพระราชชายา เจ้าดารารัศมี

(๓๖๗) สามมกรารุ่งเช้า จรดล
เสด็จถ่ายภาพตามถนน ที่ค้าง
ถึงวัดพระนอนตำบล หนองพึ่ง[๑]
ทางที่ไปลำพูนกว้าง เสด็จแล้วกลับพลัน
พิสัย

(๓๖๘) บ่ายสวดมนต์ที่ท้าย เรือทรง สองเฮย
ที่นั่งของสององค์ เอกหล้า
งามเก่งเทิดระหง เนาสุข
พระสวดลำละห้า เพื่อคุ้มภยันตราย
พิสัย

(๓๖๙) ทรงจุดเทียนเครื่องน้อม นมัสการ
สงฆ์ถวายศีลขาน ถี่ถ้วน
แล้วสวดเจ็ดตำนาน จนจบ
พรมประน้ำมนต์ล้วน เลิศล้ำพุทธคาถา
พิสัย

---

๑. ที่ถูกควรเป็นผึ้ง แต่ต้องการเอกจึงเขียน พึ่ง

(๓๗๐) เสร็จทรงเรือเล็กพร้อม วงศา
ประพาศหาดนานา ใหญ่กว้าง
เลยเสวยเครื่องน้ำชา ณะที่ เรือเฮย
และแวะซื้อผักบ้าง มืดแล้วคืนเวียง

พิสัย

(๓๗๑) สิ่มกรารุ่งเช้า เสด็จหวน
ถ่ายกู่และวัดสวน ดอกไม้
ตลอดจนวัดเก้าตื้อมวญ เป็นหมู่
ขากลับถ่ายเรือใกล้ เหล่าบ้านคนเมือง

พิสัย

(๓๗๒) จัดเรือที่นั่งแล้ว พระเสด็จ รถเฮย
เชิงสุเทพทอดพระเนตร ลูกช้าง
กลับเลยสู่เวียงเจ็ด ริมฮ่วย[๑] แก้วนา
มหาดเล็กโรงเรียนร้าง ที่น้อนาถเหลือ

พิสัย

---

๑. ฮ่วยในที่นี้ต้องการเอกมาจากห้วย

(๓๗๓) ขากลับแวะที่ตั้ง คฤหาศน์ ใหญ่เฮย
เจ้านครมุ่งมาด เริ่มสร้าง
ตำบลแจ่งรินสอาด เย็นรื่น จริงนา
เสด็จกลับประตูช้าง เผือกเข้าวังเวียง

พิสัย

(๓๗๔) ห้ามกรารุ่งแล้ว เรืองรอง
ประพาศถนนสันป่าตอง ใหญ่กว้าง
โรงร้านย่านยาวนอง เป็นหย่อม
สองฝั่งขี้เหล็กสล้าง สุดแล้วกลับเวียง

พิสัย

(๓๗๕) กลางวันยลแห่พ้น เมืองสอง รายเฮย
เณรนาค ช่อฟ้าผอง ผ่านใกล้
หยุดเป็นแห่งหวังปอง ทรัพย์ร่วม กุศลนา
ทรงโปรดประทานให้ เสร็จแล้วขบวนคลา

พิสัย

(๓๗๖) เย็นประพาศที่ตั้ง กองทหาร
เรือนท่านบังคับการ แหล่งนี้
ทรงตัดกุหลาบบาน ชูกลิ่น หอมเฮย
พระมหาณรงค์ชี้ ช่วยพร้องทูลถวาย
พิสัย

(๓๗๗) นายทหารเฝ้าอยู่พร้อม ภรรยา
ถวายเครื่องพระสุธา รสถ้วน
พระดำรัสตรัสปรา สัยทั่ว กันเฮย
จวนค่ำคืนกลับล้วน โปร่งข้องฤทัยสบาย
พิสัย

(๓๗๘) ตำนานเชียงใหม่นี้ ความขยาย
ว่าพระเจ้าเบ็งราย เริ่มสร้าง
หกห้าสี่ศกหมาย กำหนด ไว้เฮย
พระร่วง๑งำเมือง๒อ้าง มิตรเอื้ออุปกรณ์
พิสัย

---

๑. พระร่วงสุโขทัย

๒. พระยางำเมือง ผู้ครองเมืองพเยา

(๓๗๙) หกมกราฤกษ์เช้า เจ็ดนา พิกาเฮย
อีกเศษสิบเจ็ดคลา จิตต์เศร้า
ทรงตรัสกล่าวอำลา เสร็จสู่ รถนา
ถึงวัดไชยเสด็จเข้า โบสถ์น้อมนมัสการ

พิสัย

(๓๘๐) แล้วเสด็จท่าท้อง คงคา
ทหารถวายวันทยา วุธพร้อม
ทั้งข้าราชชายหญิงมา เนืองแน่นกันเฮย
เพื่อส่งเสด็จน้อม นอบเกล้าอัญชุลี

พิสัย

(๓๘๑) ตรัสขอบใจแก่ผู้ ปวงมา
จงเจริญวัฒนา ผ่องแผ้ว
แล้วเสด็จยาตรา ลงสู่ เรือเฮย
ธงราชวงศ์งามแพร้ว ชักขึ้นปลิวไสว

พิสัย

(๓๘๒) เรือเคลื่อนสงฆ์ประน้ำ มนต์ถวาย
และสวดชัยปริตหมาย โสตถิ์พ้อง
กองทหารจัดเรียงราย ชะโย ลั่นเฮย
แตรส่งระเบงก้อง แซ่ซ้องศัพท์เสียง
พิสัย

(๓๘๓) งามเรือนำตำรวจ เดินเร็วรวดร่ำฆ้อง
แม่ปะอำเภอท้อง ที่ป้องประจำการ ทั่วนา
พิสัย

(๓๘๔) ถึงเรือพระยาบุรุษ พระยาวิสูตรต่อไซร้
แตรเป่าอาณัติให้ ออกทั้งหยุดเตรียม เคลื่อนนา
พิสัย

(๓๘๕) งามแม่ปะลำทรง ทั้งสององค์เพริดแพร้ว
หน้าต่างเก๋งเกล็ดแผ้ว ใหญ่กว้างสมเกียรติ พระนา
พิสัย

(๓๘๖) งามราชวงศ์ธวัช ปลิวสบัดพ่องฟ้า
สีสดสวยเจิดจ้า เด่นท้องนที ยิ่งนา
พิสัย

(๓๘๗) งามฝีพายเรือทรง แห่งเอกองค์สี่ไท้
เสื้อหมวกกางเกงใช้ แต่ล้วนสีแดง สง่านา
พิสัย

(๓๘๘) งามเรือชล่าประพาศ เก๋งสอาดใช่น้อย
ตามเรือที่นั่งคล้อย เรียกใช้ ส่งเครื่อง เสวยนา
พิสัย

(๓๘๙) งามนาวาบริพาร มีเลขขานทั่วถ้วน
ธงชาติสอาดล้วน ปักพร้อมทุกลำ ทั่วนา
พิสัย

(๓๙๐) พระราชชายา เจ้าแก้ว ตามเป็นแถวถัดต้น
พระยาเพชร์พิสัย[๑] นั้น ล่วงหน้าจัดที่ ประทับนา
พิสัย

(๓๙๑) รวมเรือขบวนตก ยี่สิบหกพ่องน้ำ
งามยิ่งเลอเลิศล้ำ ทุกผู้เริงใจ ทั่วนา
พิสัย

---

๑. มหาอำมาตยตรี พระยาเพชรพิสัยศรีสวัสดิ์ (แม้น วสันตสิงห) ปลัดมณฑลประจำจังหวัดเชียงใหม่

(๓๙๒) ปวงทวงราษฎร์เบิกบาน โพธิสมภารท่านไท้
ต่างนั่งนบนอบไหว้ อยู่ข้างริมฝั่ง มากนา

พิสัย

(๓๙๓) ยลระหัดสองฝั่งน้ำ มากหลาย
ถงพัดติดกระบอกราย รอบด้าน
เรียก "หลุก"[๑] ติดตั้งสาย น้ำพัด หมุนนา
ถึงที่ข้างบนส้าน สู่ไม้รางไหล

พิสัย

(๓๙๔) ชาวเมืองทำหลุกนี้ ในฤดู แล้งเฮย
น้ำทีรดสวนพูล ผักสร้าง
มิพักจัดคนดู ประโยชน์ มากนา
คอยซ่อมแซมเอาบ้าง เสร็จแล้วนอนสบาย

พิสัย

---

๑. หลุก คือ ระหัดให้น้ำพัดเอง

(๓๙๕) ลิ่วลิ่วลอยล่องท้อง ชลธิ
ขบวนแม่ปะจรลี้ จวบริ้ว
งามเฉกสัตตบุศย์สี ขาวเด่น น้ำเฮย
เรียงแล่นจังกูดพลิ้ว หลีกเลี้ยวกระแสสินธุ์

พิสัย

(๓๙๖) จวนเที่ยงเรือผ่านข้าม ผ่าย[๑]พลัน
เป็นดุจทำนบกั้น บึ่งน้ำ
ถึงบ้านพักน้อยตั้น เรียกท่า ขี้เหล็กเฮย
ขบวนหยุดสอาดล้ำ ร่มไม้เย็นสบาย

บ. ร.

(๓๙๗) บ่ายโมงเรือใหญ่น้อย ออกพลัน
ถึงปากบ่องพอตวัน บ่ายห้า
เรือทั้นงจอดเรียงรัน พร้อมเสร็จ
เข้าเขตต์ลำพูนมิช้า ที่ตั้งพลับพลาแรม

พิสัย

---

๑. ผ่าย คือ การทดน้ำ

(๓๙๘) เจ้าหลวงรับเสด็จพร้อม ข้าราช การเฮย
คับคั่งมาดินดาษ นั่งเผ้า
เรือขบวนจอดตามลาด ตลิ่ง ยาวนา
พอค่ำพวกซอเข้า ขับร้องถวายเสียง

พิสัย

(๓๙๙) เรือพระราชลำหนึ่งนั้น ถึงพอ ค่ำเฮย
เป็นเพราะไปโดนตอ ติดตื้น
ยาซันถ่ายของรอ จนเสร็จ
เป็นเหตุทำให้พื้น[๑] เรื่องนี้ตลอดวัน

พิสัย

(๔๐๐) มกราที่เจ็ดเช้า ประพาศ
ตามหมู่บ้านตลาด วัดกว้าง
บ่ายเสด็จลีลาศ เวียงป่า ทรางเฮย[๒]
ตลาดใหญ่แลสล้าง เสร็จแล้วกลับเรือ

พิสัย

---

๑. เป็นคำพูดกันระว่าง เจ้านายข้าราชการ แปลว่า โกรธใจคอหงุดหงิด

๒. นิยมกันว่ามีผู้หญิงสวยกว่าที่อื่น

(๔๐๑) บ้านป่าทรางนี้ เดิมเวียง เก่านา
กาวิละ[๑]ติเชียง ใหม่ร้าง
ราษฎรไม่พอเพียง จะอยู่ เมืองแฮ
จึ่งอพยพมาสร้าง ที่นี้เนานาน

พิสัย

(๔๐๒) สิบสี่ปียกย้าย ยาตรา
เชียงใหม่ซ้ำอีกครา ศกครั้ง
พันร้อยห้าสิบแปดนา[๒] จวบบัด นี้เฮย
วงศ์ราชจักรีตั้ง เกล้าคุ้มภัยผอง

พิสัย

(๔๐๓) มกราวารแปดเช้า เตรียมคลา
ย่ำรุ่งแตรสัญญา ปลุกแจ้ว
โมงครึ่งเคลื่อนนาวา จากที่ ประทับเฮย
สุท่ากองวแผ้ว เสด็จขึ้นตลาดพลัน

พิสัย

---

๑. พระเจ้ากาวิละ ต้นวงศ์เชียงใหม่

๒. กล่าวตามพงศาวดารโยนก

(๔๐๔) ทอดพระเนตรเสร็จแล้ว ออกนา วาเฮย
ถึงที่ดอยเวลา เที่ยงคล้อย
ประทับที่พลับพลา พักผ่อน พลนา
โมงครึ่งเรือใหญ่น้อย คลาดพนเลยไป

พิสัย

(๔๐๕) ท่าลี้นามตลอดพร้อง คำขาน
จอดที่วัดร้องทาน เพื่อยั้ง
ซื้อผ้ามิทันนาน ออกต่อ ไปเฮย
จอมทองลุอำเภอตั้ง จอดเข้าพักแรม

พิสัย

(๔๐๖) พลับพลาแรมที่นี้ เชียงใหม่ เขตต์เฮย
ปลูกต่อติดเหลือหลาย ใหญ่กว้าง
ใช้ฟางประดับลาย ประดิษฐ์แต่ง
เอื้องซึ่งแขวงสล้าง ชอบแท้ชมเพลิน

พิสัย

(๔๐๗) มกราเก้านั้น ขบวนผอง
เสด็จวัดศรีจอมทอง นอบน้อม
โดยมีพระทัยปอง เห็นธาตุ เจ้าเฮย
บ่ายสี่เก้าอีพร้อม เสร็จทั้งคนหาม
พิสัย

(๔๐๘) พระเสด็จประเวศทั้ง วงศา
หามเคลื่อนตามมรรคา รื่นแผ้ว
ถึงวัดเสด็จยาตรา สู่โบสถ์
ถวายสักการะแพร้ว เคลื่องพร้อมนมัสการ
พิสัย

(๔๐๙) คนพิทักษธาตุบวร ชลีกรอ่อนเกล้า
โอมอ่านเชิญธาตุเจ้า ออกให้บูชา ทั่วนา
พิสัย

(๔๑๐) กล่าวเสร็จอธิการ กราบกรานประนตน้อม
ไขซึ่งมณฑปล้อม ยกย้ายเชิญธาตุ ออกมา
พิสัย

(๔๑๑) บรรดาเครื่องประโคม ฆ้องกลองโหมลั่นเล้า
เพื่อเกียรติพระธาตุเจ้า น่าปลื้มปีติ มากนา
พิสัย

(๔๑๒) มีผ้าพันภายนอก คลี่คลายออกมากชั้น
ผะอบคำบรรจุนั้น เลิศล้นพรรณราย ยิ่งนา
พิสัย

(๔๑๓) เมล็ดพุทธรักษาเทียบ ขนาดพอเปรียบทั่วถ้วน
ทุกท่านปราโมทย์ล้วน ที่ได้ทัศนา ธาตุแล
พิสัย

(๔๑๔) พิธีสรงธาตุเจ้า ซ้อนตักบรรจุเข้า
ครอบแก้วมีฝา โปร่งนา
พิสัย

(๔๑๕) ฝาสุวรรณเลิศแล้ว งามเหมาะซ้อนคำแพร้ว
แต่ล้วนลงยา ลายงาม
พิสัย

(๔๑๖) เครื่องสรงพระธาตุไซร้ กาวิโรรสถวายไว้
อีกทั้งของอื่นนา ๆ มากมวล

พิสัย

(๔๑๗) เชิญครอบวางโตกหน้า เฉลียงโบสถ์งามระย้า
พรั่งพร้อมกันคอย สรงนา

พิสัย

(๔๑๘) พระสุคนธ์เลือกล้วน หอมตระหลบอบถ้วน
ท่านให้โสดสรง ธาตุนา

พิสัย

(๔๑๙) เสียงประโคมแซ่ซ้อง พึ่งวังเวงปี่ก้อง
อีกทั้งฆ้องกลอง แลนา

พิสัย

---

๑. พระเจ้ากาวิโรรส ผู้ครองเชียงใหม่ เป็นตาพระราชชายา เจ้าดารารัศมี

(๔๒๐) สรงเสร็จเชิญกลับเข้า คืนเดิม
ทรงประทานทรัพย์เสริม ซ่อมบ้าง
เสด็จกลับสู่ทางเดิม มาพลับ พลาเฮย
ราษฎร์นั่งชมสล้าง ต่างปลื้มบารมี

พิสัย

(๔๒๑) ที่สิบโมงครึ่งเช้า ออกเรือ
ฝ่ายผ่านหลายแห่งเผื่อ แต่เช้า
น้ำน้อยไม่เหลือเฟือ เช่นบ่อย นักนา
เที่ยงลุท่ากระแจะเข้า พักร้อนกลางวัน

พิสัย

(๔๒๒) ตะวันบ่ายโมงเศษแล้ว ผันผาย
เรือติดบ้านเรือนวาย ว่างซ้ำ
เหลือบยลแต่ผาราย สองฝั่ง น้ำเฮย
จวนค่ำลุสบ[๑]น้ำ แจ่มเข้าพักแรม

พิสัย

---

๑. เป็นคำเมือง หมายถึงปลายน้ำ ที่ออกต่อกับแม่น้ำอีกสาย ๑ สบแจ่มคือปลายแม่น้ำแจ่ม มาออกแม่น้ำพิงค์

(๔๒๓) ที่สิบเอ็ดรุ่งเช้า เสด็จปาก แจ่มเฮย
น้ำเชี่ยวไหลแรงกราก ควั่งคว้าง
ใช้เรือถ่อฉุดลาก เรือประ พาศนา
พบแต่สวนยาร้าง แล่นเลี้ยวกลับเรือ

พิสัย

(๔๒๔) พระประธาน[๑]ต่อสร้อย ธุรา รักษ์นา
นายอำเภอทูลลา กลับเข้า
จอมทองสุดเขตต์มา ติดต่อ ฮอด[๒]เฮย
พระระวังเวียง[๓]เฝ้า รับน้อยระวังการ

พิสัย

(๔๒๕) เก้านาฬิกาล่วงแล้ว เศษสี่ สิบนา
เบี่ดขบวนนาวี ออกพร้อม
วังพระบาทลุพอดี เที่ยงเศษ
หยุดพักเข้าจอดล้อม ทีนเย็นสบาย

พิสัย

---

๑. อำมาตย์ตรีพระประธานธุรารักษ์ (ตาบ ผลนิวาศ) นายอำเภอจอมทอง
๒. อำเภอฮอดจังหวัดเชียงใหม่
๓. อำมาตย์ตรีพระระวังเวียงพิงค์ (ห้อน สีวลี) นายอำเภอฮอด

(๔๒๖) เจ้านายประพาศด้าว แดนพนา
ถึงพระบาทศิลา วัดร้าง
รูปงอแอ่นงามตา ณะที่ โบสถ์เฮย
ระยะหนึ่งกิโลอ้าง จากน้ำบุกไป
พิสัย

(๔๒๗) ทอดพระเนตรเสร็จทั่วแล้ว กลับจร
โมงครึ่งออกเรือสลอน ล่องถ้วน
ถึงฮอดที่พักนอน เที่ยงบ่าย สามเฮย
ของหลากหลายถวายล้วน สดแห้งผักแถม
พิสัย

(๔๒๘) โปรดประทานของทั่วทั้ง ทุกเรือ ขบวนเฮย
ของสดมิเหลือเฟือ ส่งให้
ผลไม้ก็มากเหลือ เอมโอษฐ์
พึ่งพระบาระมีไท้ อิ่มแปล้ตามกัน
พิสัย

(๔๒๙) ไชยวรเชษฐเจ้า เรืองนาม
ถวายซิ่งเอื้องแซะงาม กลิ่นเคล้า
ตอนเย็นเสด็จตาม ตลาดหมู่ บ้านนา
ทรงถ่ายรูปยางเผ่า นอบน้อมถวายของ

พิสัย

(๔๓๐) สิบสองเจ็ดล่วงแล้ว ออกนา วาเฮย
ผ่านตลาดหมู่บ้านมา สุดแล้ว
บ้านยางระว่างผา ริมฝั่ง น้ำนา
หินพิศปนทรายแพร้ว ส่ำล้วนศิลาแลง

พิสัย

(๔๓๑) เรือชายเลียบล่องน้ำ ผาชัน
ยังฝั่งทิศตวัน ออกเนื้อ
พฤกษาแซกสลับพรรณ ชูยอด ไสวเฮย
ดูดั่งแกล้งพูดเพื้อ แม่นแท้งามจริง

บ. ร.

(๔๓๒) เที่ยงลุท่าเดื่อพร้อม นาวา
หยุดแวะยังพลับพลา ผ่อนบ้าง
โมงครึ่งจึ่งยาตรา ออกต่อ ไปเฮย
ผาเผือกงามสล้าง แม่นแม้นแมนไศล
พิสัย

(๔๓๓) ยลซุงติดอยู่ข้าง ทางจร
มวลมากดุจดังขอน ก่ายไว้
ภูผาป่าสักสลอน งามยิ่ง นักเฮย
สี่ครึ่งลุพลับพลาใกล้ หมู่บ้านมืดกา
พิสัย

(๔๓๔) มืดกาตำบลนั้น สถิตย์หน้า แก่งเฮย
ปวงราษฎร์ชาญนาวา ท่วผู้
ใครล่องแก่งหยุดหา คนเปลี่ยน
ลงแก่งถือท้ายรู้ ถิ่นท้องนทีจร
พิสัย

(๔๓๕) ที่สิบสามพักซ้อม　กิจการ ล่องเฮย
เย็นประชุมหัวหน้างาน　ทั่วถ้วน
นัดแตรเป่าสัญญาณ　ผาย[๑]แก่ง
บรรจุนายท้ายล้วน　เก่งกล้าชาญทาง
พิสัย

(๔๓๖) เจ้าหลวงเชียงใหม่ผู้ อำนวยการ
ตำรวจแตรสัญญาณ　อยู่ด้วย
นำเรือทนั่งขาน　บอกล่วง หน้าเฮย
หากเกิดสิ่งขัดข้อง　เป่าให้หยุดพลัน
พิสัย

(๔๓๗) เรือเล็กฤๅเพียบน้ำ　มาเดิม
ฟางต่อประกับเสริม　กราบข้าง
สะเบียงเสาะเพิ่มเติม　พอตลอด ตาก[๒]นา
เตรียมเชือกโรยเรือทั้ง　หมดพร้อมเพรียงสรรพ์
พิสัย

---

๑. คำเมืองล่องแก่งโดยมิต้องหย่อนเรือ เรียกว่า ผาย

๒. จังหวัดตาก

(๔๓๘) เย็นเสด็จประพาศห้วย แม่ลาย
ทั้งมะขามป้อมตกราย มากล้ำ
เก็บได้ใส่กระบาย สามเปี่ยม เทียวนา
แล้วเสด็จเรือข้ามน้ำ ฟากบ้านบูรพา
พิสัย

(๔๓๙) ยลเจดีย์ยอดแย้ ดอยนาม เก๋งเฮย
ศรีวิชัยพยายาม ก่อแผ้ว
ขาวสูงเด่นแลงาม ริมฝั่ง น้ำนา
ประพาศทั่วบริเวณแล้ว กลับเมื้อพลับพลา
พิสัย

(๔๔๐) มกราสิบสี่เช้า แปดนา ฬิกาเฮย
ปวงขบวนนาวา คลาดเต้า
ลุศาลแห่งเทวา เกาะยาง หมากแฮ
หยุดเพื่อสการเจ้า แก่งคุ้มภยันตราย
พิสัย

---

๑. พระภิกษุศรีวิชัย มีคนนับถือมากก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดในมณฑลพายัพหลายแห่ง

(๔๔๑) เสร็จออกลงแก่งน้อย ใหญ่หลาย
แก่งใหม่แก่งบื่อกผาย คล่องแท้
ม้าน้อยยอกหินราย เบ็นหย่อม ไปเฮย
ผาย่าลัวะแดดแจ้ เที่ยงแล้วพักพล

พิสัย

(๔๔๒) ยลเพลินสองฝั่งน้ำ ทางคลา
งามแง้ชะโงกผา งุ่มง้ำ
พิศดูจภาพนานา หลายหลาก จริงแฮ
ฉากเปลี่ยนทุกคุ้งน้ำ แต่ล้วนงามเหลือ

พิสัย

(๔๔๓) ถวิลนุชสุดสวาสดิ์ผู้ ดวงใจ พี่เฮย
ผิวะร่วมคลาไคล แก่งกว้าง
จะชี้ช่วยทรามวัย ชมทั่ว ถ้วนนา
ทรวงพี่ตรมตรอมร้าง เริดช้านานเห็น

พิสัย

(๔๔๔) บ่ายโมงเรือเคลื่อนคล้อย ไคลคลา
สองเศษลุพลับพลา แก่งก้อ
อำเภอลี้[1]ลำพูนมา ทำที่ ประทับเฮย
หลังใหญ่ใจบท้อ ปลูกไว้เหลือหลาย
พิสัย

(๔๔๕) เย็นทรงเรือเล็กข้าม ผาควาย
เป็นแท่นศิลาราย อยู่ใกล้
ผาชันเด่นแลหมาย ดูจรูป ปลาเฮย
แล้วเสด็จจนสุดใต้ หมู่บ้านกลับพลัน
พิสัย

(๔๔๖) สักรวาพลับพลาเหนือแก่งก้อ
เขาทำพออยู่สุขปลูกเหลือหลาย
พอบ่ายห้าโมงพลันตวันชาย
เสด็จแท่นผาควายเพื่อสำราญ

---

๑. ขุนประสารอักษรศาสตร์ (เจริญ เจริญกุล) นายอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

เจ้าคุณเห็นซุงน้อยมาลอยติด
สำคัญคิดว่าแน่นเป็นแก่นสาร
จึงได้เดินเพลินไปไม่ทันนาน
พอซุงพลิกท่านก็ซานลงน้ำเอย

พิสัย

(๔๔๗) สักรวาข้าเจ้าตามเสด็จ
ทอดพระเนตรผาหลวงกระบือขาว
เป็นคราวเคราะห์จำเพาะไม้ซุงยาว
ติดขวางอยู่ข้าก้าวต่างสพาน
พอเหยียบเข้าซุงเจ้ากรรมก็ทำพิษ
พลิกท้าวพลาดผิดปาฏิหาริย์
ตกน้ำโครมมิ่งขวัญอันตระธาน
คอยจนบ่านนี้ยังไม่กลับเอย

วิสูตร

---

๑. พระยาวิสูตรสาครดิษฐ (สาย โชติกเสถียร)

(๔๔๘) มกราสิบห้าเช้า นาวา
ผายแก่งก้อยาตรา อะเคื๋อ
เรือทื่นั่งรอรา หยุดหย่อน เชือกเฮย
เจ้าปก๑ครองลาเมื๋อ กลับแคว้นลำพูน

หิลัย

(๔๔๙) ต่างลาต่างอัดอั้น หฤทัย
ต่างพวกต่างอาลัย ต่างเศร้า
เคยสบร่าเริงใจ คุยสนุก สนานเฮย
เคยร่วมรับเสด็จเฝ้า แวดล้อมเวียนระวัง

บ. ร.

(๔๕๐) แก่งก้อเรือผ่านแล้ว แก่งขอน
อุมปั๋ดผาตาสลอน สลับขั้น
สเรียม๒หาดคี่๓หมูจร ผายแก่ง พวงเฮย
หินซ่อผาแมวชั้น หยุดร้อนพักพล

๑. เจ้าหลวงลำพูน ๒. คำเมืองแปลว่า ต้นสเดา
๓. คี่=ขี้ ในที่นี้ต้องการเอก

(๔๕๑) พิศผายลแม่นแม้น วิลา ยิ้นเฮย
ยิ่งพิศงามพึงตา เลิศชิ้น
สมใจถ่ายภาพมา หลายแผ่น
ผิวะถ่ายให้หมดสิ้น กว่าร้อยพิมพ์เปลือง

(๔๕๒) อุมปั๋ดเฉกพี่เคล้า โฉมฉาย
สมรแม่อ่อนองค์อาย ปั๋ดป้อง
ค้อนสบเนตรคมคาย งามแง่ สนิทเฮย
หรวงพี่ทนทุกข์ต้อง เริดร้างราสมร

พิสัย

(๔๕๓) สเรียมนามแก่งนี้ คิดปาน
เรียมสละเยาวมาลย์ คลาดเคล้า
สองเดือนกว่าดูนาน เกินยิ่ง ขวบเฮย
โดยเสด็จพระแม่เจ้า เพื่อด้วยกตัญญู

บ. ร.

(๔๕๔) ฝายแก่งพวงนิกคล้าย พวงสมร แม่เอย
ฟาน[๑]ย่างเยืองตลิ่งจร จ่อมน้ำ
กระโดดเผ่นขึ้นดอน ทั้งคู่
ประหนึ่งพี่ปลุกปล้ำ ปลอบน้องใยหนี

ป. ร.

(๔๕๕) พักพลหายเหนื่อยแล้ว เลยไป
อุมก่องหินไสว กิดข้าง
ช้างร้องหยุดหย่อนไกล สุดแก่ง
เรือเล็กฝายตามสล้าง แซ่ซ้องเกริกเสียง

พิสัย

(๔๕๖) อุมก่องคิดกอดเจ้า อุ้มประคอง
อุ้มแม่ขึ้นเตียงทอง กอดเคล้า
ใครเลยจะครอบครอง พ้อยู่ ไกลนา
ร้อนอกอยากรีบเร้า กลับบ้านสมสอง

วิสูตร

---

๑. คำเมืองแปลว่า นางเก้ง (ได้เห็น ๒ ตัวลงมากินน้ำ)

(๔๕๗) ผาม่านงามละม้าย ม่านบัง
หินระกะน้ำขัง หยดย้อย
ผาสิงห์หลิกเป็นวัง พิศแม้น สิงห์เฮย
น้ำมากนาวาคล้อย เร่งให้ระวังวน

พิสัย

(๔๕๘) ผาม่านตระหง่านง้ำ ภูผา
หวลระฤกม่านสุดา ปั๋กให้
ผาหมอนนิ์กนิทรา เขนยแนบ นางเฮย
ผากิดขวางพี่ไว้ ห่อนหื้อ[๑]คนสม

วิสูตร

(๔๕๙) แก่งจางผายผ่านได้ ทุกคราว
แต่จวบท่านซุงยาว ติดทั้น
ขบวนดั่งรอราว โมงครั้ง
เรือล่องจึ่งหลุดพ้น แก่งนี้เลยไป

พิสัย

---

๑. คำเมืองแปลว่า ให้

(๔๖๐) แก่งจางฤๅนิ่มน้อง จางจิตต์ พี่เอย
เทพช่วยดลอย่าคิด จากข้อย
จงอยู่ร่วมสนิท ถนอมแนบ กันนา
ขอนุชนาฎน้อย อย่าร้างแรมไกล

บ. ร.

(๔๖๑) เขาระหว่างแก่งนี้ งามผอง
เขาเฉกอ่างปลาทอง ประดิษฐ์สร้าง
เชิงซุ้มช่อชื่นมอง ดุจช่าง แต่งนา
ปวงวิหคนกบินคว้าง แซ่ซ้องเสียงระงม

บ. ร.

(๔๖๒) เรือชายชมมิ่งไม้ หลากพรรณ
หว่างแก่งเลียบเขาชัน เด่น (ตระหง่าน) ง้ำ
ดูดุจดั่งฉากกั้น แลสลับ สลอนนา
ขาดนุชแนบเคียงกล้ำ กล่าวชี้ชวนชม

บ. ร.

(๔๖๓) บ่ายห้าลุแก่งสร้อย　พักพลัน
หัวแก่งทางตวัน　ตกไซร้
เทศานครสวรรค์[1]　รับที่ นี้นา
เฝ้าเพื่อนำเสด็จไท้　สู่แคว้นมณฑล
พิสัย

(๔๖๔) สมเด็จ[2]ประพาศพร้อม　บริพาร
ยังณะดอยสร้อยสถาน　ที่ยั้ง
พระศรีวิชัยอุปการ　สถูป ใหม่เฮย
ทอดพระเนตรเสร็จทั้ง　หมดแล้วกลับเรือ
พิสัย

(๔๖๕) มกราสิบหกเช้า　ยาตรา
พระเสด็จทรงนาวา　เล็กอ้อม
ไปขึ้นหาดทัศนา　ผายแก่ง สร้อยเฮย
ยาวยืดกรรเชียงพร้อม　หม่ท้ายเพรียกเสียง
พิสัย

---

๑. มหาอำมาตย์โท พระยามหินทรเดชานุวัฒน์ (ใหญ่ สยามานนท์)
๒. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอู่ทองเขตร์ขัติยะนารี (สมเด็จหญิงน้อย)

(๔๖๖) ทอดพระเนตรทั่วแล้ว ลงเรือ ใหญ่เฮย
ผาเด่นยลงามเหลือ หลากแล้
พิศดุจรูปม้าเสือ ยืนเผ่น
ชมยิ่งเพลินตาแท้ แต่ล้วนงามผอง

พิสัย

(๔๖๗) ดลแก่งอุมหลุเข้า จอดนา วาเฮย
พระเสด็จดำเนินมา หาดกว้าง
ขบวนล่องยาตรา ลงแก่ง
ทรงถ่ายภาพงามสล้าง เสร็จแล้วกลับเรือ

พิสัย

(๔๖๘) สบตื่นนามสบน้ำ เขตต์กัน
เชียงใหม่กับตากบรร จบพ้อง
ทางทิศแห่งตวัน ตกแม่ พิงค์เฮย
ฝั่งออกยังเป็นท้อง ที่แคว้นลำพูน

พิสัย

(๔๖๙) ขบวนเรือผายแก่งน้อย ใหญ่ไคล
หมดเขตต์เชียงใหม่ใจ ละห้อย
จำจากพรากเข้าใน เขตต์ตาก แล้วแม้
หวลคิดแก่งยอดส้รอย แต่นี้นานเห็น

บ. ร.

(๔๗๐) ขบวนผ่านแก่งใหม่ใต้ วังเฮย
ถึงหาดอ้ายเมืองเฉลย ล่วงล้ำ
ลุแก่งอาบนางเลย หยุดพัก พลแฮ
เคยอาบจามเทวีน้ำ แห่งนี้ตำนาน

พิสัย

(๔๗๑) ถวิลโฉมอรแน่งน้อย นวลลออง
หากร่วมนาวาสอง แต่เจ้า
กับพี่แน่คงลอง ลงอาบ น้ำเฮย
เพินติดน้ำตกเต้า หยัดย้อยตลอดปี

พิสัย

(๔๗๒) อาบนางขุดคิดน้อง นวลอนงค์
ยามเมื่อนุชลงสรง น่านน้ำ
คลายคลี่สะใบบง กชแวบ วับนา
งามบ่มิชอกช้ำ ยั่วเย้าโกสุม
วิสูตร

(๔๗๓) อาบนางมีเรื่องครั้ง จามเทวี วงศ์เฮย
มาสระสรงอินทรีย์ แห่งนี้
เจ้ามาจักตาลฤดี ชวนอาบ บ้างนา
นำฤกสรวลซิกซี้ สระเกล้าสยายผม
บ. ร.

(๔๗๔) สักรวาผายมาถึงกลางแก่ง
นามแสดงอาบนางเพิงผาหลวง
ต้นเพินเกาะติดกลุ่มเป็นพุ่มพวง
น้ำตกร่วงราวสหัสธารา

---

๑. เคยร้องรับพิณพาทย์ถวายที่เมืองตาก

ดอกออนอ่อนชูช่อระดาดาษ
สีปลาดม่วงเลื้อยบนพฤกษา
ภูระโดกร่ำร้องก้องพะนาง
เยือกเย็นวิญญาทั่วกันเอย

วิสูตร–บ. ร.

(๔๗๕) เรือผายลงแก่งพ้ำ บีนไป
ลุแก่งนามห้อมใน อีกซ้ำ
ผ่านผาเหล็กขวัวไคล คลาดลอด
เกียงงุ่นแก่งบั่งล้ำ เหล่านี้ผายตะบิะ

พิสัย

(๔๗๖) แก่งบั่งบ่ใช่ก้อง เสียงบั่ง
แก่งบ่ทำเสียงดัง ออกได้
หากหินที่นั่นพั่ง จึงเกิด แก่งนา
บั่งและพังนี้ไซร้ ที่แท้เหมือนกัน

วิสูตร

(๔๗๗) วังกวาวออกฝั่งน้ำ　　เขตต์กัน
ตากต่อลำพูนปั้น　　แหล่งนี้
ทรวงเรียมเริ่มกะสัน　　หวลสวาสดิ์
จิตต์จ่อใจจวบชี้　　เล่ห์ล้วนเสน่ห์ผสาน

พิสัย

(๔๗๘) แก่งจุมจุมพิตเจ้า　　จอมใจ พี่เฮย
ถวิลเมื่อยามพิสมัย　　นิ่มน้อง
จากเจ้าพี่จำไกล　　กลอยสวาสดิ์
ใช่จะแกล้งจากห้อง　　ละน้องนวลฉวี

บ. ร.

(๔๗๙) แก่งจุมเรือผ่านแล้ว　　รีบรัด ไปเฮย
สองแก่งกงเกวียนจัด　　แก่งกว้าง
อีกสองแก่งท่าวัด　　ขวางอยู่ ซ้านา
ผาเฉกหมอนเรือคว้าง　　ตลอดคุ้งทางจร

พิสัย

(๔๘๐) สองแควสองน่านน้ำ สองแคว
สองต่อสองต่างแล จอดจ้อง
สองจิตต์บ่ปรวนแปร ปองสวาท กันนา
สองจะได้ร่วมห้อง เพราะด้วยเวรกรรม

วิสูตร

(๔๘๑) ขบวนเรือพรั่งพร้อม เลยมา
ผายแก่งปากเวียดคลา คลาดพ้น
ผาขวางผ่านเวลา จวนค่ำ แล้วเฮย
แรมที่หาดทรายต้น แห่งหน้าผาเรือน

พิสัย

(๔๘๒) มกราสิบเจ็ดเช้า ออกเรือ
จอดพักยังหาดเหนือ อกม้า
ทุกลำหย่อนยากเหลือ ลำบาก จริงเฮย
กว่าจะสุดคอยช้า เสร็จแล้วไคลคลา

พิสัย

(๔๘๓) ผายแก่งผาแอกทั้ง ผาออ
อีกแก่งเสือมิรอ อยู่ช้า
เกาะเกลือพลับพลาพอ เที่ยงเศษ
พลถ่อพะลังล้า พักพื้นบำรุงแรง

พิสัย

(๔๘๔) สักรวาพรรณาคลาผายแก่ง
น้ำพรายแสงซ่าซู่ฉ่าฉูไหล
ช้างร้องสองแควงามกระไร
แก่งสร้อยใหญ่ทั้งอุมหลุและอาบนาง
แก่งอกม้าผาหมอนค่อนลำบาก
หินมากต้องหย่อนที่–หมอนขวาง
ยิ่งผาแอกน้ำแยกแตกสองทาง
ถึงผาออหินห่างผายได้เอย

พิสัย

(๔๘๕) แก่งใหญ่จรผ่านแล้ว　แปลงงาน
หน้าที่อำนวยการ　ตกข้า[๑]
เจ้าหลวงช่วยประสาน　ติดต่อ กันเฮย
พระยามหินทร์ออกหน้า　ตรวจพร้อมบงการ

พิสัย

(๔๘๖) มกราสิบแปดเช้า　โมงปลาย
ปวงขบวนออกผาย　ตละน้อย
เรือที่นั่งติดสาย　โยงหย่อน เชือกนา
ลุแก่งฟาน กวางจ้อย　ตลอดทั้งตละหลวง

พิสัย

(๔๘๗) สักรวาถึงแก่งกวางให้หมางหมอ
ตั้งตามองหากวางตามเชิงผา
หวังได้ชมกวางทองเป็นขวัญตา
แต่ก็เปล่าไม่มาให้เห็นกัน–

---

๑. พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ

ฝูงปลาแหวกว่ายในสายชล
บ้างผุดพ่นน้ำกระโดดกระดิกดิ้น
ยามเย็นสุริยาลับผาชัน
ฝูงวิหคผกผันสู่รังเอย

บ. ร.

(๔๘๘) มาเร็วลุแก่งพร้อง กิ่วออก นามเฮย
ทั้งมะขามบ้อมข้าวตอก ล่วงถ้วน
ส้มป่อยที่สุดนอก หมดแก่ง
รวมสี่สิบสองล้วน แก่งน้ำพิงค์ผอง

พิสัย

(๔๘๙) นับจากผาเหล็กแล้ว ดอยไกล ฝั่งนา
พิศเพ่งงามวิลัย รอบข้าง
ดอยคันเบ็ดถนัดใจ สูงเด่น กลมเฮย
มีแต่หินดำสล้าง ปราศไม้ปวงปน

พิสัย

(๔๙๐) ริมฝั่งหินใหญ่น้อย กองราย
ดงสักและไม้หลาย ส่ำเคล้า
ลุดอยทุ่งจ๊ะหมาย เคารพ สถานเฮย
ขบวนจอดบูชาเจ้า เพื่อคุ้มอันตราย

พิสัย

(๔๙๑) หน้าผาดอยใหญ่นี้ ยลสาม ถ้านา
ใต้ช่องประตูสยาม สมมตไว้
ทิศเหนือช่องมีนาม เชียงใหม่
ตวันตกพม่าไซร้ เรียกร้องเดินมา

พิสัย

(๔๙๒) สามครั้งลุที่ตั้ง พลับพลา แรมเฮย
ถึงณะตำบลบ้านนา ชื่อพร้อง
เย็นเสด็จท่านบูชา พระธาตุ ลอยแฮ
ขากลับพอดีฆ้อง ย่ำแล้วหกครา

พิสัย

(๔๙๓) หมดแก่งหมดสิ่งน้อม ทัศนา
เคยตื่นจิตตื่นตา เริดร้าง
ความงามแห่งภูผา ออกห่าง ไกลเฮย
ยลแต่หาดทรายกว้าง เปลี่ยนร้อนคลายหนาว

พิสัย

(๔๙๔) สักรวาคิดคนึงถึงในแก่ง
ใจเหี่ยวแห้งเสียดายเป็นนักหนา
ได้ผาสุขทุกผู้บรรดามา
ชมน้ำพุภูผาร่าเริงใจ
ทั้งอากาศพอสบายไม่หนาวร้อน
นวมผืนเดียวห่มนอนผ่อนหลับไหล
หมดแก่งหมดงามน้ำแห้งไป
เรือติดใหญ่ร้อนไม่วายแทบตายเอย

พิสัย

(๔๙๕) คนึงยามเนาแก่งแล้ว อาลัย จริงนา
ทุกท่านรื่นเริงใจ โปร่งข้อง
ขาดนิดแต่ทรามวัย ของพี่ เดียวแม่
หากเพิ่มเติมสุขพ้อง ไป่เว้นครวญหา

พิสัย

(๔๙๖) ยิ่งไปยิ่งแก่เข้า ทุกทิวา
ยิ่งคิดจิตยิ่งคลา สู่น้อง
ยังอีกสักสองสัปดาห์ นะแม่
ตัวพี่จะคืนห้อง อย่าให้โหยหา

พิสัย

(๔๙๗) โอ้ว่าแก่งภูผาขอลาแล้ว
จะคลาดแคล้วไปเมืองใต้ไกลหนักหนา
ทั้งเช้าเย็นมิได้เห็นเช่นอย่างมา
ชมน้ำพุพุ่งซ่าฉ่าฟองงาม
จะเห็นแต่แม่น้ำเรียบเงียบไหล

สองข้างเป็นป่าไผ่ไม้ไหล้หลาม
อันภูผาสูงตระหง่านจะพาลทราม
ตลิ่งหาดหายอร่ามเสียงามไป
โอ้แก่งป็อกแก่งใหม่เคยได้เห็น
จัดว่าเป็นแก่งต้นทางหว่างไสล
อกม้าน้อยก้อขอนจรครรไล
ถึงผาตาสะเลียมใหญ่ขึ้นทุกที
ฝ่ายตะบิ่งถิ่งแก่งพวงไม่หน่วงช้า
แสนเสียดายนักหนาต้องหน่ายหนี
ละลอกใหญ่ฟองฟูดูงามดี
เรือหาปลาจมลี้ลงอับปาง
โอ้ว่าแก่งช้างร้องก้องพะนา
หินเกะกะทางคลางามสล้าง
ต้องหยุดหย่อนผ่อนลงให้ตรงทาง
ส่วนเรือเราฝ่ายวางไปกลางชล
โอ้แก่งจางแปลว่าจืดชืดนักหนา

ปวงนาวาผายได้ไม่ขัดสน
แต่คราวน้ำน้อยซุงลอยปน
มาติดขวางทางจนต้องหย่อนกัน
ผาสิงห์เหมือนสิงห์หมอบนิ่งอยู่
พินิจเหมือนสิงห์คู่ดูน่าขัน
ถ้าน้ำมากวังนี้สำคัญ
ล่องถลันเข้ากระแทกแตกกันเบือ
โอ้แก่งส้อยกลอยใจยาวไม่น้อย
น้ำเป็นฝอยแซดซ่าน่ากลัวเหลือ
แต่น้ำมากผายได้ไม่โรยเรือ
ที่หน้าผางามอะเคื้อน่าดูครัน
แก่งอุมหลุละลอกใหญ่ไม่ใช่เล่น
ฉ่ากระเซ็นฟูฟองมองขยัน
เรือเล็กใช้ฟางเสริมเติมกราบกัน
ไม่เช่นนั้นน้ำเข้าไปข้างในเรือ
แก่งใหม่ได้วังเฮยหาดอ้ายเมือง

งามประเทืองนี่กระไรอาลัยเหลือ
น้ำเป็นฟองหินตะคุ่มอยู่คลุมเคลือ
ดูไม่เบื่อผ่ายง่ายสบายดี
แก่งอาบนางงามไม่น้อยน้ำย้อยตก
เมื่อนางจามเทวียกไปกรุงศรี
อธิฏฐานเสี่ยงทานบารมี
ขออุทกวารีตกลงมา
พอขาดคำน้ำตกซกซาบ
นางจึงเข้าไปอาบใต้ภูผา
จึงเรียกผาอาบนางพลางไคลคลา
สู่พาราหริภุญไชยพลัน
มาคราวนี้ไม่มีนารีอาบ
น้ำซึมซาบตลอดปีดีขยัน
งามต้นเพิ่นเขียวชอุ่มเป็นกลุ่มกัน
แสนกะสันเสียดายผ่ายผ่านไป
โอ้ฟ้าปี้นฮ่อมใยหาดขี้วัว

ผายหัวทั้งแก่งบั้งแก่งจุมได้
แต่สองแควกงเกวิ้ยนวกเวิ้ยนไป
สองแควท่าวัดใหญ่ต้องหย่อนยาว
ตลอดถึ้งผาหมอนค่อนลำบาก
หินมากเหมือนหมอนขวางที่กลางหาว
กลัวนิดสนุกหน่อยพลอยเกรี้ยวกราว
แก่งปากเวิ้ยดอกเผ่าผายคล่องดิ้
แสนเสิ้ยดายแก่งอกม้าและผาแอก
น้ำไหลแตกเป็นสองทางหว่างวิถี
นับเป็นพวกแก่งใหญ่ในบัญชี
ถึงผาออผายริ้ตลอดไป
ตละน้อยแล้วคล้อยถึงแก่งฟาน
แปลขนานว่านางเก้งเราเพ่งใหญ่
ถึงแก่งกวางแลข้างทางครรไล
แลเท่าไรไม่เห็นฟานแลกวางเลย
ตละหลวงแล้วล่วงส้มปอยสุด

ช่างริบรุดเร็วมานิจจาเอ๋ย
เมื่อไรจะได้เห็นเหมือนเช่นเคย
ขอเฉลยลาแล้วจำแคล้วไกล
โอ้ว่าถ้ำภูผาศิลาลาด
งามสอาดดังช่างสลักไสล
แลไม่จืดหลายหลากเปลี่ยนฉากไป
ทุกคุ้งน้ำชวนให้พึงตาชม
โอ้ว่าอาลัยจริงผาวิ่งจู้
หน้าผาชันแลดูช่างงามสม
ผาหัวฮอกผายิงยิ่งเกลากลม
ผาโบ่งหมูดูร่มราบรื่นดี
ผาชัวแปลสพานขานไพเราะ
เป็นเชิงเซาะหินตะคุ่มชะอุ่มศรี
ผาย่าลัวะแลเหมือนคนบนคีรี
รูปยายชีนุ่งขาวพราวแพรวตา
ผาฮ่อมแสนผาสะเปาเข้าแก่งก้อ

หินเป็นช่องามวิไลยคล้ายเลขา
เป็นรูปปลาเทโพโตกำมา
ติดที่หน้าผาเห็นเป็นเหมือนจริง
ผาพระนอนเหมือนพระพุทธเจ้า
บรรธมยาวบนแท่นแผ่นสิหิงค์
ผาประทีปเชิงผาน่าประวิง
เหมือนเทียนกิ่งจุดตามงามอุไร
ผาผึ้งแลตระการตระหง่านซึ้ง
เหมือนรังผึ้งติดสล้างข้างไศล
ผาแมวเห็นรูปแมวงามกระไร
ผาม่านใหญ่เหมือนวิสูตรรูดโอพาร
ผาแต้มแวมวาวราวจำหลัก
ผามุ้ยงามนักแปลว่าขวาน
ผาวงเหมือนหน้าคชาธาร
ข้างในถ้ำงามตระการเป็นทรายทอง
ผาวีแปลว่าพัดสบัดโบก

ผาเต่าหินชะโงกเป็นโตรกช่อง
ผาคันเบ็ดสนัดใหญ่เพลินใจมอง
ผาบ่อลมลมนองมากมี
ผาประทุนแลงามอร่ามตา
พวกมืดกามาส่งกลับที่นี่
แก่งส้มบ่อยผายง่ายสบายดี
ไม่ต้องการคนที่ชำนาญทาง
โอ้แต่นี้มีแต่จะแลลับ
เมื่อไรจะได้กลับไปแก่งกว้าง
ชมลิงค่างบ่างชนีอีเก้งกวาง
โคกระทิงมะหิงช้างแสนอาลัย
เมื่อวันมาในแก่งใช่แกล้งว่า
นางเก้งข้ามคงคาขึ้นเนินไสล
เราหยิบปืนไม่ทันมันจึงไคล
ถ้าหาไม่ชีวันคงอันตราย
โอ้วิหคนกกระทาแลกาเหว่า

นกเค้าโมงโกกิลาหลาย
นกปะรอดดิ่ทองร้องกำจาย
โพระดกกระสาลายมากมี
นกกระทุงนกเงือกเลือกอยู่คู่
นางนวลบินพรูในไพรศรี
แก้วกาลิงพิลาบเปล้าเขาขันดี
เสียงเสนาะเป็นที่ยวนวิญญา
โอ้แม่ปะกราบแป้นแสนอาลัย
สิดอใหญ่รวมทั้งเรือชล่า
เคยเป็นที่นั่งนอนผ่อนกายา
โอ้นาวาขอลาแล้วแคล้วครรไล
จงอยู่เถิดภูผาพนานัศ
ทั้งฝูงสัตว์จตุบาทว์น้อยใหญ่
ตัวเราจะลาลับกลับรถไฟ
ขอให้อยู่เป็นสุขทุกวันเอย.

พิสัย

(๔๙๘) นิ วรณ์จรสู่ด้าว แดนอรัญ
ราศ ล่องปวงสัตตภัณฑ์ แก่งกว้าง
คลาด ไปไผ่จิตต์หัน กลับสู่ อิกนา
แก่ง ใหญ่เล็กเริศร้าง ไป่เว้นหวลหา

พิสัย

(๔๙๙) สิบเก้าตวันรุ่งแล้ว ออกยาน
และผ่านบอเนี่ยวสถาน ที่ห้าง
เป็นที่ร่วมจัดการ ผูกล่อง ซุงเฮย
ยลกระทิงงามอ้าง จับเลี้ยงเดิมเยาว์

พิสัย

(๕๐๐) บ้านนาพอล่วงแล้ว ยลฝา
อยู่ติดกับคงคา เยิ่นย้อย
ดอยแก้วหยุดแวะหา ขุดแก้ว คำเฮย
สักครู่เวลาน้อย บ่ได้เลยจร

พิสัย

(๕๐๑) ผาสามเงาฝั่งน้ำ ตวัน ตกนา
เทียบท่าขบวนพลัน หยุดยั้ง
พระเสด็จจรจรัล ยังที่ ผาเฮย
ยลพุทธรูปสามตั้ง เพื่อไว้บูชา

พิสัย

(๕๐๒) พุทธรูปสามนั่นนี้ ตำนานมี
นางพระจามเทวี ก่อสร้าง
คราวเสด็จจรลี ไปสู่ ลำพูนเฮย
ทรงจาฤกพระนามสล้าง เสร็จแล้วกลับเรือ

พิสัย

(๕๐๓) ขบวนออกล่องน้ำ ผันผาย
เรือติดน้ำตื้นทราย หยุดยั้ง
คนเข็นมั่วเรียงราย ขุดลาก เข็นนา
ลุเกาะตะเภาตั้ง ทุ่มแล้วพักแรม

พิสัย

(๕๐๔) เรือติดอิดอัดร้อน เต็มประดา
ทิศท่าทางเทศา เหมาะจ้าน
จึงประดิษฐ์สักรวา เลี้ยมเล่น สนุกเฮย
กับพระยาวิสูตรค้าน แคะไค้เทศา

พิสัย

(๕๐๕) สักรวาตามเสด็จประพาศเหนือ
ล่องเรือจากเชียงใหม่ไกลเคหา
ยามสามหนาวเสี่ยวเจียวอกอา
แต่ฝ่ายท่านเทศาอุ่นสบาย
มีสำรองสองสำรับบำรุงสุข
ตัวเราทุกข์หามีที่ไหนไม่
กรุณาแบ่งมาบ้างเป็นไร
เราจะได้พ้นทุกข์เป็นสุขเอย

วิสูตร

(๕๐๖) สักรวาตั้งใจหาไว้ฝาก
ถึงเมืองตากคงจะสมอารมณ์ประสงค์
ได้กะเกณฑ์เตรียมไว้โดยใจจง
จะได้ส่งของจงรับไว้ฉับพลัน
จะขอแบ่งของปั้นนั้นไม่เหมาะ
มีจำเพาะไว้เกลือกเผื่อเลือกสรร
สำรับเดียวล่วงไปจะไม่ทัน
ถ้าผลุนผลันพลาดท่าไม่ดีเอย.

วิสูตร-บ. ร.

(๕๐๗) สักรวาข้าขอขอบใจท่าน
เออเช่นนั้นจึงสมว่าคมสัน
ของจงรักวาจากว่าชีวัน
ถ้าแม่นมั่นจะได้เตรียมไว้รับรอง
จะเช็ดล้างเรือไว้ให้สอาด
ปูเสื่อสาดจัดไว้มิให้หมอง
ทั้งสำรับจะคอยรับประคับประคอง
ผ้าห่ม " หรือ " ของเทศาให้ข้าเอย

วิสูตร

(๕๐๘) สักรวาข้าขอรับคำมั่น
ที่ว่านั้นคงจะสมอารมณ์ประสงค์
ถ้าคลาดเคลื่อนเลื่อนนัดติดขัดลง
จะรีบส่งกำชับสั่งยังกำแพง
คงจะได้สิ่งนั้นเป็นมั่นเหมาะ
ผ้าเพราะ "หรือ" คงได้ไม่กินแหนง
สำรับเก่านั้นหวาอย่าระแวง
ถึงจะแย่งก็คงให้ไม่ได้เอย

วิสูตร-บ. ร.

(๕๐๙) มกรายี่สิบเช้า เจ็ดนา พิกาเอย
สมเด็จทรงยาตรา สู้ด้าว
ตากเก่าเพื่อทัศนา สถูป สถานแฮ
ถ่ายภาพมหาธาตุเจ้า เสร็จแล้วกลับเรือ

พิสัย

(๕๑๐) เวลาเกือบสิบแล้ว ขบวนคลา
ดอนม่วงมีพลับพลา ประทับร้อน
ออกถึงตากนาฬิกา เกือบย่ำ ค่ำเฮย
ข้าราชการเฝ้าซับซ้อน พรั่งพร้อมเรียงราย

พิสัย

(๕๑๑) กลางคืนพิณพาทย์พร้อม ดนตรี
ร้องขับมโหรี แซ่ซ้อง
ประดิษฐสักรวามี หลายบท
ยอพระเกียรติยศพร้อง ส่งร้องถวายเสียง

พิสัย

(๕๑๒) สักรวาเสด็จพระแม่เจ้า
ประพาศเหล่าภาคเหนือส่วนสยาม
พาพระราชธิดาสง่างาม
ราชวงศ์ทรงตามมากมี

พระประสงค์จะให้ทรงทอดพระเนตร
ขอบเขตต์ขุนเขานทีศรี
ทั้งพวกราษฎร์ไพร่ฟ้าประชาชี
จะได้ชมบารมีทั่วกันเอย

วิสูตร

(๕๑๓) สักรวาเสด็จเรือที่นั่ง
ล่องน้ำราษฎร์สพรั่งอวยพรถวาย
ริ้วขบวนชวนพิศเพริดพราย
ราชธวัชปลิวปลายทั้งสี่ลำ
ไตรรงค์ธงประจำลำเรือริ้ว
ล่องเป็นทิวงามสง่าทั้งหน้าหลัง
สะพรึบพร้อมนาวามาประดัง
ยี่สิบหกรวมทั้งที่นั่งเอย

วิสูตร

(๕๑๔) สักรวาริ้วขบวนเสด็จล่อง
ในห้วงท้องน้ำพิงค์นทีศรี
งามเรือนำลำหน้าจรลี

งามที่นั่งทั้งสิ่งพรรณราย
งามเรือตามพรั่งพร้อมล้อมคับคั่ง
งามทั้งธงทิวปลิวขยาย
ผ่านไหนราษฎร์นอบยอมกาย
ซ้องถวายพระพรขจรเอย

พิสัย

(๕๑๕) มกรายี่สิบเอ็ดเช้า ยาตรา
เรือเล็กข้ามคงคา ฟากโน้น
โบราณสถูปนานา หลายแห่ง
ตำหนักเจ้าอยุธโพ้น ปลูกไว้เนินหิน

พิสัย

(๕๑๖) เสด็จดลห้วยแม่ท้อ บนาน
ทอดพระเนตรเจดีย์สถาน ที่นี้
นเรศวรชอุปการ สถูป ไว้เฮย
คราวชะนะหงษาชี้ เกียรติไว้กาลนาน

พิสัย

(๕๑๗) พระนารายน์สร้างสถูปไว้ ตำบล นี้เฮย
อีกพระเจ้ากรุงธน ก่อสร้าง
เขาแก้ววัดยุบล แบบนเร ศวรแฮ
ทรงถ่ายภาพวัดร้าง ทั่วแล้วกลับเรือ

(๕๑๘) บ่ายดำเนินสู่ท้อง ตลาด ตากเฮย
พวกพม่าเชียงใหม่กลาด เกลื่อนพ้อง
ขากลับยุรยาตร ถนนหน้า จังหวัดเฮย
เวลาค่ำลครร้อง เหล่าล้วนนักเรียนหญิง

พิสัย

(๕๑๙) ประทับทอดพระเนตรทั้ง วงศา
ปวงราชการมวลมา นั่งเฝ้า
บิดฉากส่งสักรวา บทแต่ง ไว้เฮย
หลวงทิพรักษาเข้า ส่องร้องมโหรี

พิสัย

---

๑. หลวงทิพรักษา (หุ้ย เถียรสวัสดิ์) ปลัดจังหวัดตาก

(๕๒๐) สักรวาปวงข้ากราบพระบาท
พระราชชายาดารารัศมี
มีพระคุณกรุณาในครานี้
ทรงกระทำหน้าที่อำนวยการ
พระปรีชาสามารถล้นเลิศ
อุปสัคมิได้เกิดเพราะบรรหาร
หมู่ข้าเจ้าเหล่าราชบริพาร
ขอประทานด้วยน้ำใจอวยชัยเอย

วิสูตร

(๕๒๑) สักรวาอันว่าพ่อเจ้า
ผู้เป็นเค้า[๑]นครพิงค์บุรีศรี
ได้เอื้อเพื่อข้าเจ้ามาคราวนี้
สุขเกษมเปรมปรีดิ์ทั้งมวล
สิ่งใดขัดก็ได้จัดปรึกษาแก้
แม่นแต่ชี้ชอบสอบสวน
ขอสุเทพดอยสุเทพจงเชิญชวน
ทวยธาตุทั้งมวลอวยพรเอย

วิสูตร-บ. ร.

---

๑. เค๊า คำเมืองแปลว่า หัวหน้าเรือประธาน

(๕๒๒) สักรวาระหว่างแก่งใช่แกล้งว่า
งามสง่าป่าเขาสูงระโหง
ล่องลงมานาวาต้องใช้โยง
สองหม่อม[๑]โยคโคลงถึงเป็นลม
จะอาศัยผาหมอนมาเอนอิง
ให้เกรงกริ่งจะทับเอาเรือล่ม
ต่างแย่งคว้าหาพิมเสนขยี้ดม
เรือไม่จมก็พอหายสบายเอย

วิสูตร-บ. ร.

(๕๒๓) สักรวา[๒]พระแม่เจ้าข่าวเสด็จ
พวกหัวเมืองเตรียมเสด็จทุกถ้วนหน้า
ที่ประทับแรมร้อนผ่อนกายา
ลำเนาท่าริมลำแม่น้ำพิงค์
ลืมเหนื่อยยากลำบากทั้งปวงหมด
ขอลอองบงกชพระยอดหญิง
ถ้าพระองค์ทรงพระสำราญยิ่ง
ข้าทั้งหลายชายหญิงหรรษาเอย

---

๑. หม่อมลำดวนและหม่อมอบ ดิศกุล ณ อยุธยา

๒. คณะกรมการเมืองตากแต่งและร้องถวาย

(๕๒๔) สักรวา[๑]เรือขบวนรับเสด็จ
ต่างเตรียมเสร็จพร้อมหน้าชล่าหลาย
ตั้งใจจิตต์คิดเฝ้าองค์เจ้านาย
ลำบากกายไม่คิดมุ่งกิจการ
ด้วยอำนาจบาทบงก์องค์แม่เจ้า
คุ้มครองเหล่าประชามาประสาน
ความเจ็บป่วยไข้ไม่แผ้วพาน
ต่างสำราญลืมทุกข์ทุกคนเอย

(๕๒๕) สักรวา[๒]มาประทับที่ระแหง
ได้ตกแต่งรับเสด็จพระแม่หญิง
พระคุณเลิศล้ำมิประวิง
ทั้งชายหญิงเฝ้าพระบาทมิขาดวัน
ข้าพระพุทธเจ้าปลื้มกมลยิ่งล้นเหลือ
พระคุณเอื้อเหลือยิ่งทุกสิ่งสรรพ์–

๑–๒ คณะกรมการเมืองตาก แต่งและร้องถวาย

ข้าพระพุทธเจ้าขอนอบมอบชีวัน
แทบพระบาททรงธรรม์จวบชีพมรณ์

พิสัย

(๕๒๖) [๑]ขอเดชะข้าพระพุทธเจ้า
พวกข้าเหล่านักเรียนหรรษา
พระแม่เจ้าปกเกล้าเหล่าประชา
ได้เผ้าผ่าลอองธุลียินดีนัก
สรรพภัยอย่ากลายมาใกล้บาท
จงพินาศสูญเพิ่มพูลศักดิ์
พระประสงค์สิ่งไรได้พร้อมพรัก
แจ้งประจักษ์เจนจิตต์ จตุพิธพร

พิสัย

(๕๒๗) [๒]วาระนี้สมดิถีมงคลเลิศ
แสนประเสริฐยินดีจะมีไหน

๑-๒. คณะนักเรียนสตรี เมืองตาก

พวกข้าเจ้าเหล่านักเรียนสตรีไทย
มีใจภักดิ์พร้อมน้อมกมล
ขอแสดงลครร้องฉลองบาท
ที่ประพาศเหนื่อยยากมามากหน
เพื่อพระองค์ทรงผ่อนพระสกล
ข้าทุกคนขอฉลองพระคุณเอย

พิลัย

(๕๒๘) ลครเนื้อเรื่องพม่าแท้ ดัดแปลง
กายแต่งคำร้องแสดง พม่าล้วน
ฝึกหัดเล่นแขงแรง เต็มจิตต์ ถวายนา
พระโปรดปรานถ้วน เลิกแล้วเสด็จลง

พิลัย

(๕๒๙) ยี่สิบสองรุ่งเช้า นาวา
ปวงขบวนยาตรา ล่องน้ำ
ตื้นติดขุดเข็นมา แทบตลอด ทางเฮย
ลุปะดางสองทุ่มล้ำ ที่ร้องกลายแรม

พิลัย

[๑](๕๓๐) เขตต์ระแหงแห่งแห้ง เหลือใจ
เรือเรื่อเรื้อติดไกล ชักพ้น
เข็นเข้นเข่นเพียงไร บ่เลื่อน หลุดเฮย
ฝื่นจิตต์ชืนชื่นชื้น เล่นล้อเลียนกัน

บ.ร.

(๕๓๑) สักรวาน้ำแห้งไม่แรงไหล
เรือลำใหญ่ล่องลำบากยากนักหนา
จากตากแต่เช้าเก้านาฬิกา
ไปไม่ถึงพลับพลาหยุดกลางทาง
ถ้าเจ้าคุณสมุหจะร้อนใจ
ริบออกเดินเร็วไปเป็นเหยาะย่าง
กระเบนหลุดก็ไม่หยุดที่กลางทาง
เดินพลางโจงพลางไม่วางเอย

พิสัย

---

๑. พระยามหินทรเดชานุวัตน์ สมุหเทศาภิบาล

(๕๓๒) สักรวาเรือเทศาออกไปแล้ว
ขบวนเรือติดเป็นแถวไม่ได้เรื่อง
ยิ่งติดหนักเข้าระอาเวลาเปลือง
ทั้งโยกเยืองหัวท้ายย้ายเปลี่ยนลำ
แลเห็นเขาปะดางอยู่แวม ๆ
แต่พอถึงหัวแหลมก็พลบค่ำ
มืดเข้าไม่เห็นร่องจึงต้องคลำ
ถึงที่ร้อนเกือบย่ำยามหนึ่งเอย

พิสัย

(๕๓๓) ยี่สิบสามรุ่งเช้า แปดนา พิกาเฮย
ปวงขบวนออกคลา ถ่องต้น
ลุวังจอดบูชา เจ้าเพ่อ คุ้มนา
เขตต์ตากกำแพงกั้น ต่อท้ายติดคลอง

พิสัย

(๕๓๔) ศาลเจ้าตำบลนั้น ลือชา
จรเฆ่หัวกำมา ใหญ่แท้
ลอยหมื่นเด่นคงคา เห็นบ่อย
คอยบ่เห็นนานแม้ แต่น้อยจำไกล

พิสัย

(๕๓๕) สิบเอ็ดครั้งลุทั้ยง เกาะต่ำ แยเฮย
เรือขบวนเข้าจอดสำ ส่ำถ้วน
บ่ายสมุห์เทศานำ เสด็จสู่ เหนือนา
ทอดเนตรดือวนล้วน พวกค้าปลาแสดง

พิสัย

(๕๓๖) ยลเสร็จเสด็จกลับเมื่อ พลับพลา
ท่านท่านทรงสักรวา ต่อโต้
ทั้งหม่อม[๑]ก็ตอบมา หลายบท
ผลัดอ่านคุยกันโอ้ คัดข้อความขำ

พิสัย

---

๑. หม่อมลำดวน ดิศกุล

(๕๓๗) น.น.[๑] สักรวาระอาเหลือเรือติดตื้น
อ.ป.[๒] คนต้องยืนแช่น้ำไม่หยุดหย่อน
ห.ว.[๓] จะฉุดลากเท่าไรไม่อยากจร
ห.[๔] ชอบพักร้อนอยู่บนหาดขาดสิ่งยล
ด.ร.[๕] ยิ่งเรือใหญ่ไปไปก็หยุดพัก
น.น. ไม่รู้จักว่ากี่ร้อยกี่พันหน
อ.ป. จนคนนั่งอยู่บนเรือต้องลงชล
ห.ว. สาละวนท่องน้ำร่ำไปเอย

(๕๓๘) ด.ร. สักราเรือติดจนผิดคาด
น.น. ทำให้คลาดที่ประทับสลับกลุ่ม
อ.ป. ที่พักร้อนกลับต้องนอนหนอนก็ชุม
ห.ว. ไต่ออกยุ่มย่ามยั้วตัวเบิ้นเบิ้น

---

๑. น.น. สมเด็จเจ้าฟ้านิภานภดล

๒. อ.ป. พระองค์เจ้าเจ้าอภันตรีปชา

๓. ห.ว. พระองค์เจ้าเหมวดี

๔. ห. เจ้าจอมมารดาเหม

๕. ด.ร. พระราชชายาเจ้าดารารัศมี

น. น. การเดินเรือมืดค่ำแสนลำบาก
อ. ป. ทำให้ยากแท้ ๆ แลไม่เห็น
ห. ว. ต้องตะโกนเหนือใต้ดูไม่เว้น
ด. ร. อยากจะลุกขึ้นเต้นเข็นเองเอย
(๕๓๙) ห. ว. สักรวาคอยดูจรเข้เจ้า
ห. ไม่ประสบพบแต่เหล่าหมู่มัจฉา
อ. ป. คอยไปก็จนเนิ่นเกินเวลา
น. น. จำเป็นจำคลาคลาดต่อไป
ห. ว. อนิจจาเสียแรงมาจนถึงที่
อ. ป. จะให้เห็นสักทีก็ไม่ได้
ห. ว. น. น. หรือว่าเจ้าไม่โปรดด้วยข้อใด
อ. ป. จึงดลให้แพ้อากริมงมจริงเอย
(๕๔๐) น. น. สักรวาวันนี้คิดผิดถนัด
น. น. ไม่ควรเร่งรีบรัดมาถึงนี่

---

๑. หมายถึง สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อเสด็จล่องเรือมา เคยเห็นจรเข้ที่วังเจ้า

อ. ป. จอดอยู่วังเจ้าก่อนก็จะดี
ห. ว. เผื่อได้เห็นกุมภีบ้างสักครา
อ. ป. คิดไปทำให้โมโหนัก
น. น. ถ้าแม้นจักคอยอีกสองชั่วโมงกว่า
ห. ว. จะได้เห็นสมคิดเจตนา
อ. ป. ดังคนไปหาปลาเขาว่าเอย

(๕๔๑) สักรวาล่องมาถึงวังเจ้า
ขบวนเจ้าจอดบูชาที่หน้าศาล
ขอดูม้าดูเรือเพื่อสำราญ
จอดเป็นนานไม่ได้เห็นจำเป็นคลา
พอบ่ายสองพวกติฆ้องเขาเห็นขึ้น
ดำทมึนลอยอยู่ข้างภูผา
ตกกลางคืนหม่อม[1]มิหวั่นพลั่นอุรา
เรือมิช่องทำฝาปิดมิดเอย

พิสัย

---

๑. หม่อมลำดวน ดิศกุล ณ อยุธยา

(๕๔๒) สักรวากล่าวความยามล่องแก่ง
น้ำลงแห้งหย่อนเรือเบือนนักหนา
ที่ลำเล็กผายได้ไม่รอรา
ฝีพายร้องเฮฮาซ่าเสียงดัง
ฝ่ายนายท้ายยืนจ้องร้องยัดเข้า
เพื่อเร่งเร้าลูก[1]ถ่อแข็งข้อขัน
ส่วนเจ้าคุณ[2]ที่ไปในเรือนั้น
พึงสำคัญว่าให้หยุดเสียกลางทาง
จึงบัญชาดุว่าฮ้าอย่างไร
มาหยุดกันทำไมในแก่งกว้าง
นายท้ายงันงมอมยิ้มพลาง
เรือผายห่างสุดแก่งจึงแจ้งเอย

หม่อมลำดวน

---

๑. เร่งให้ชักกรรเชียงยาว

๒. หมายถึงพระยาบุรุษรัตน และพระยาวิสูตร

(๕๔๓) ยี่สิบสี่เจ็ดครึ่งเช้า ยาตรา
ลุปากคลองแม่ระกา หยุดเข้า
ทรงเรือเสาะกุมภา เพื่อทอด พระเนตรเฮย
คนถ่อพบเหย๋เว้า[1] ว่าน๋ "บุตร" มัน
พิสัย

(๕๔๔) เสด็จกลับเรือออกคล้อย คลาไคล
เรือติดเบิ้นตอนไป บ่อยซ้ำ
คนเข็นมากถึงใจ ตามหาด ทรายนา
ลุบ่ายกำแพงล้ำ แต่งร้องสักรวา
พิสัย

(๕๔๕) ด. ร. สักรวามาในคลองแม่ระกา
ด. ร. หมายจะได้ทัศนาจรเข้
บ. ร. ต่างตั้งตาคอยดูอยู่ทั้งเพ
น. น. คิดคะเนว่าจะพบเบิ้นแน่นอน
ว. ส. ขอบพระทัยในเจ้าทั้งสองศาล

---

๑. คำเมือง แปลว่าพูด

ว. ส. น. น. ได้ประทานให้เห็น "บุตร" บน
ไม้ขอน
อ. ป. พอถ่ายรูปเสด็จแล้วก็รีบจร
ห. ว. มาอวดคนให้กระฉ่อนแม่น้ำเอย

(๕๔๖) สักรวามาถึงย่านบ้านโตงเตง
เหมาะเหม็งซ้อนดื้นักหนา
ช่างโตงเตงโตงเว้าเข้าตำรา
ปวงนาวามิอยากจะจากไป
แดดก็ร้อนหนอนมากเรือก็ติด
ทั้งยังผิดที่ประทับกลับไถล
ร้อนเป็นแรมอิดอัดให้ขัดใจ
ถ้าลงไปเข็นเรือเองคงเก่งเอย

วิสูตร–บ. ร.

(๕๔๗) สักรวาหกคำร้องลำบาก
ดูเหมือนมากไปกว่าแบบที่เคยเห็น
หรือประดิษฐ์ความขัดให้ชัดเจน
จึงเกินเกณฑ์สองคำด้วยจำใจ

อันนิพนธ์นี้ต้องใช้ความคิดลึก
นึกแล้วนึกอาจเพ้อละเมอได้
ถึงกล่าวเห็นเมื่อหลับด้วยฉับไว
พอร้องได้สามบทก็ตื่นเอย

บ. ร.-วิสูตร ตอบหม่อม

(๕๔๘) ยี่สิบห้าแปดครึ่งเช้า ยาตรา
พระเสด็จโดยนาวา เล็กข้าม
ขึ้นสู่ท่าโรงสุรา ประทับ หามเฮย
ตำรวจนำเดินห้าม เหล่าผู้คนกราย

พิสัย

(๕๔๙) ประพาศตลาดเรียงราย ของวางขายมั่วถ้วน
หลายหลากมีมากล้วน สิ่งค้าธรรมดา มวลนา

พิสัย

(๕๕๐) วัดชีนางเกาสรร พุทธรูปอันชำรุดแล้ว
รวมหลายสมัยเพริดแพร้ว เพื่อให้ชมกัน ทั่วนา

พิสัย

(๕๕๑) เสด็จยาตตรายนต์ยาน ผ่านสถานราชกิจด้าว
ลุกำแพงอะคร้าว ก่อนด้วยศิลา แลงมวล
พิสัย

(๕๕๒) สถานพระศิวะ อีกทั้งวัดพระแก้ว[1]
หลักเมืองศักดิ์สิทธิ์แผ้ว เหล่านี้บูชา ทั่วนา
พิสัย

(๕๕๓) เสด็จนอกนครา ลุวัดป่ามืดใกล้
วัดพระนอนพระยืนไซร้ อีกทั้งวัดกำ แพงงาม
พิสัย

(๕๕๔) นายอำเภอพรานกระต่าย[2] นำผันผายทั่วทั้ง
วัดอาวาศใหญ่ตั้ง ที่ร้อนพลับพลา ท่านนา
พิสัย

(๕๕๕) มีสระศิลาแลง ฝั่งเป็นแท่งใหญ่กว้าง
ประทับประร่ำข้าง เครื่องน้ำเสวย ถวายนา
พิสัย

---

๑. ตำนานพระแก้วมรกตกล่าวว่า พระแก้วเคยประดิษฐานอยู่เมืองกำแพงเพชรนี้ครั้งหนึ่ง

๒. รองอำมาตย์ตรี ขุนพิจารณ์กิจประชา (ฉิม ศรีจันทร์) นายอำเภอพรานกระต่าย

(๕๕๖) เสด็จตามเขตต์ขอบ วัดช้างรอบสุดท้าย
ทรงถ่ายภาพหลากได้ ทั่วแล้วกลับทาง เก่านา
พิสัย

(๕๕๗) ประดิษฐ์สักรวา อ่านเฮฮามากผู้
คัดจดกำหนดรู้ ค่ำแล้วดนตรี แสดงนา
พิสัย

(๕๕๘) น.น. สักรวาอำเภอพรานกระต่าย
น. น. จะรู้จักขวาซ้ายก็หาไม่
ห. ว. ได้แต่ยิ้มแหะ ๆ อยู่เรื่อยไป
อ. ป. จะพูดว่ากระไรเกือบไม่เป็น
ว. ส.[๑] เคยชำนายแต่การจับกระต่าย
บ. ร.[๒] การทั้งหลายจึงแลไม่ใคร่เห็น
น. น. คิดไฉนจึงได้ไปเลือกเฟ้น
น. น. ให้มาเล่นตลกประชันไม่ขันเอย

๑. ว. ส. พระยาวิสูตรสาครดิษฐ
๒. บ. ร. พระยาบุรุษรัตนราชภัลลภ

(๕๕๙) สักรวาอนิจจาแตรเปล่าปลุก
เราฟังทุกเช้าเหมาะเพราะนักหนา
ขาดเป็นตอนย้อนกลับสับไปมา
ตั้งอุราฟังสองเช้าไม่เข้าใจ
ได้ภาคเพียรเรียนเทศาเพื่อว่ากล่าว
ท่านกลับเข้าใจผิดคิดเคืองให้
เถียงว่าเขาเป่าถูกทุกคราวไป
เราไม่ใช่ทหารแตรยอมแพ้เอย

พิลัย

(๕๖๐) สักรวาฟังแตรปลุกเมื่อเช้ามืด
เสียงช่างผีดนี่กระไรครูไหนสอน
จวนต้องเผ่นโผนวิ่งทิ้งที่นอน
หรือชาวนครสวรรค์ฟังว่าเพราะดี
ขอท่านเทศาจงได้โปรด
อย่าให้โสตพวกเราต้องบ่นบี้

๑. หมายความว่า ผิด

มิรับสั่งให้ทักท่านมาทั้งนี้
ไปข้างหน้าต้าติ้คงเพราะเอย

บ. ร.–วิสูตร

(๕๖๑) บทร้องของคณะกรมการเมืองกำแพง
ร้องส่งเครื่องสาย

สักรีวาข้าพระพุทธเจ้า
ขอน้อมเกล้ากราบสามตามนุสนธิ์
กะตัญญูรู้ทั่วทุกตัวคน
ตลอดจนชาวตลาดราษฎร
ได้ชื่นชมเดชาฝ่าพระบาท
เสด็จประพาศโดยเรือนางปะสลอน
ชลมารคจากกระแหงแบ่งเป็นตอน
ประทับร้อนแรมแขวงกำแพงเอย

บ. ร.–วิสูตร

---

๑. หลวงผดุงกิจสรรพากร จังหวัดกำแพง

(๕๖๒) สักริวาข้าบาทราชกิจ[1]
ทั้งทวยราษฎร์มีจิตต์คิดหรรษา
แสนปลาบปลื้มในพระกรุณา
พระแม่เจ้าเสด็จมาสู่กำแพง
ต่างจัดทำพลับพลาที่ประทับ
ไว้สำหรับรับเสด็จจากระแหง
ถึงยากเย็นเข็ญไม่เสียดายแรง
มุ่งแสวงจงรักภักดีเอย

(๕๖๓) สักรวาพระองค์ทรงลีลาศ[2]
เสด็จประพาศนครปุลุสถาน
ทอดพระเนตรเขตต์วัตถุแห่งโบราณ
อีกทั้งศาลหลักเมืองเรืองฤทธิ์
มีอารามตามระยะพระสถูป
พุทธรูปองค์กระวินพระชินศรี

๑. นายจำรัส นิยมาคม

๒. หลวงผดุงกิจสรรพากร แต่ง

ที่ชำรุดหักพังก็ยังมี
พอเป็นที่เพลินในพระทัยเอย

(๕๖๔) สักรวาขออารักษ์อันศักดิ์สิทธิ์
ซึ่งสถิตย์แหล่งกำแพงเพชรแขงขัน
ทั้งพระพุทธธรรมสงฆ์ผู้ทรงธรรม์
ช่วยป้องกันสรรพภัยบ่ใกล้องค์
ขอให้ยั่งยืนมั่นพระชันษา
พละมาสู่พระอย่างประสงค์
ประสบสุขทุกประการสำราญองค์
ขอให้ทรงผ่องศรีฉวีเอย

(๕๖๕) ยี่สิบหกรุ่งเช้า ประพาศ เรือเฮย
ถึงวัดพระบรมธาตุ เสด็จขึ้น
ปวงราษฎร์มากเกลื่อนกลาด เนืองแน่น
สวนหมากคลองยาวลื้น ร่มแท้เย็นสบาย
ทิลัย

๑. นายจำรัส นิยมาคม แต่ง

(๕๖๖) พระมหาธาตุสถูปนี้ ชำรุดมา เดิมเฮย
พญาตะก่าศรัทธา ก่อสร้าง
แปลงรูปเคลื่อนคลาดคลา แบบม่าน[1] สถูปเฮย
เสร็จเสด็จยังเมืองร้าง ชื่อพร้องเศรษฐี[2]
พิสัย

(๕๖๗) ระยะทางแปดสิบเส้น ประมาณ
เมืองเก่ามีปราการ ใหญ่ล้อม
เชิงเทินอยู่มุมประสาน กอบก่อ แลงเฮย
ประทับเก้าอี้พร้อม เหล่าข้าตามหลาม
พิสัย

(๕๖๘) สักรวาหกคำทำกลอนกล่าว
เพราะใช้ร้องสาวเส้ายาวนักหนา
ถึงสามท่อนแล้วย้อนกลับอีกครา
จึงเขียนมาเพื่อสดวกพวกดนตรี

---

๑. คำเมืองแปลว่า พม่า

๒. ที่จริงก็เป็นป้อม ก่อด้วยศิลาแลง

นอนนิพนธ์จนละเมอเพ้อวุ่น
เพราะในอกมกมุ่นถึงมารศรี
ด้วยจากมาสองเดือนเหมืองสองปี
กลางวันยินดีดิ้งงล้มเอย

หม่อมตอบ บ. ร.

(๕๖๙) สักรวาเขียนด้วยแป้งมาแจ้งเรื่อง
เจ้าคุณเคืองหรือไม่ชอบไม่ตอบสาร
เป็นธรรมเนียมสักรวามานมนาน
จำว่าขานตอบกันเช่นนั้นเอย

หม่อมตอบ บ. ร.

(๕๗๐) สักรวาสองคำเขียนด้วยแป้ง
ทำให้แคลงใจนักชักสงสัย
เวลานี้ร้อนรนเป็นพ้นไป
ยังขาดแต่น้ำอบไทยขอทานเอย

บ. ร. ตอบหม่อม

กลอนเสภาคณะดนตรีบรรเลง ถวายพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ที่เมืองกำแพงเพชร์ วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐

(๕๗๑) สิบนิ้วยกประนมขึ้นเหนือเกล้า
บังคมบาทพระแม่เจ้าจักรีศรี
ทุกพระองค์เสด็จมาในครานี้
ขอรองพระบารมีนิรันดร
ฝ่าพระบาทประพาศภาคพยัพ
พระที่นั่งนางปะลำดับแลสลอน
เมืองเชียงใหม่และระแหงกำแพงนคร
ประทับแรมแลร้อนลำดับกาล
ที่ยี่สิบสี่มกราถึงเมืองนี้
ประทับแรมราตรีสถาน
พวกข้าเจ้าเหล่าข้าราชการ
ล้วนปรีเปรมเกษมสานต์ทุกตัวคน

ยี่สิบห้ามกราเสด็จประพาศ
ตามโรงร้านบ้านตลาดตลอดถนน
ทวยราษฎร์นั่งตั้งบูชามามากคน
ตามวิสัยของชนชาวกำแพง
เสด็จโดยราชยานผ่านถึงวัด
ชีนางเกาศาลารัฐบาลแสวง
ศาลเรือนจำโรงตำรวจตรวจแข็งแรง
แล้วเสด็จในกำแพงเมืองโบราณ
ทรงสการพระเจดีย์ที่ศักดิ์สิทธิ์
พระพุทธรูปสถูปสถิตย์ทุกสถาน
แล้วเสด็จกลับพลับพลามิทันนาน
เพื่อทรงพระสำราญทุกพระองค์
ราตรีแล้วได้มีดนตรีร้อง
สักรวาที่พร้องดังประสงค์
ข้าพระพุทธเจ้าข้าราชการได้ตั้งวง
บรรเลงเพลงถวายร้องส่งพร้อมเพรียงกัน

ยี่สิบหกมกรามาประพาศ
ยังวัดพระบรมธาตุสถานสวรรค์
ทอดพระเนตรภูมิประเทศที่สำคัญ
ทุ่งเศรษฐีครั้งกระนั้นตำนานมี
อันทุ่งเศรษฐีมีมาแต่ก่อนเก่า
โบราณเล่าว่านครทุ่มคือที่นี่
ครั้งหนึ่งเคยเป็นเมืองสมบูรณ์ดี
คู่บารมีแห่งเจ้ากรุงสุโขไทย
เป็นเมือประตูตั้งอยู่ตวันตก
ซึ่งอาจปกป้องหมู่ริปูภัย
เพื่อความสันติสุขดับทุกข์ภัย
ยังประเทศของไทยให้คงนาน
บัดนี้มีสิ่งจะแอบอ้าง
แต่วัดร้างแลสถูปเจดีย์สถาน
อีกขอบคันคูค่ายแลปราการ
ซึ่งล้วนแต่เป็นสถานป้องอันตราย

ในคืนนี้มีเสภาขับร้อง
กับดนตรีได้ฉลองพระคุณถวาย
ตามโปรดแกมประทับแรมราตรีท้าย
พอรุ่งเช้าเสด็จผายจากพลับพลา
ฝ่าพระบาทเสด็จประพาศในครานี้
ข้าพระพุทธเจ้าสุดที่โสมนัสสา
ล้วนภักดีในพระคุณยอดบุญญา
ราษฎรทั้งภาราแสนปรีดี
แต่เศร้าใจได้ข่าวว่าประทับ
สองราตรีเสด็จกลับจากที่นี่
แสนว้าเหว่ทั่วหน้าประชาชี
ด้วยได้ชมพระบารมีเพียงน้อยวัน
อันพระเดชพระคุณวิบูลย์ยศ
จักลือชาปรากฏบนลือลั่น
เด่นดำรงอยู่ทุกคืนวัน
ฝังในจิตต์เกล้านั้นนิรันดร

ขอเดชาอานุภาพองค์พระพุทธ
อีกพระธรรมใสสุดนุสาสน์สอน
แลพระสงฆ์สาวกพระชิณวร
เทพย์เจ้าฤทธิรอนทั่วโลกา
จงปกป้องผององค์พระแม่เจ้า
ทรงสำราญค่ำเช้าอารักขา
ทั้งทุกข์โศรกโรคภัยไม่บีฑา
ทรงสำราญทุกพระอิริยาบถเอย

หลวงมนูนาทวิมลกฤตย์
และนายเพิ่ญ สุนทรผะลิน แต่ง

(๕๗๒) สักรวาล่องลงมาถึงกำแพง
เพชร์แสดงเคยเป็นเมืองสำคัญหนัก
มีประการฐานทัพสำหรับพัก
พลพิทักษแว่นแคว้นพระนคร

อดีตกาลการปกครองเป็นของลูก
หลวงที่ถูกที่หฤทัยอดิศร
เพื่อป้องกันอาสัตย์ดัษดร
ตัดรอนเสียแต่แรกให้แตกเอย

วิสูตร

(๕๗๓) ยี่สิบเจ็ดรุ่งเช้า ขบวนคลาด กำแพงเฮย
ลุวัดวัดพระธาตุ หยุดถ้วน
พระเสด็จยุรยาตร ถ่ายรูป สถูบ่นา
แบบสุโขไทยล้วน ก่อไว้ปางบรรพ์

พิสัย

(๕๗๔) เจดีย์ธาตุที่นี้ สถิตย์ฝั่ง น้ำนา
น้ำเซาะส่วนบนพัง ตกน้ำ
วารีลึกเป็นวัง วนอยู่ เนืองเฮย
จึ่งเรียกวังธาตุกล้ำ กล่าวพร้องตามมูล

พิสัย

(๕๗๕) ทรงเก้าอี้หามจรัล ตามทางอันแต่งสล้าง
ลุนครไตรตรึงร้า อยู่ใกล้วังธาตุ เก่านา
พิสัย

(๕๗๖) สถูปกลางสูงใหญ่ มิ่งบรรไดก่อขึ้น
ทิศตวันออกนั้น ช่องตั้งพุทธรูป เดียวนา
พิสัย

(๕๗๗) เจดีย์รายเรียบเรียง มีอยู่เพียงสามด้าน
อุโบสถสูงสอ้าน ก่อด้วยศิลา แลงนา
พิสัย

(๕๗๘) ตรีกยามบูรณกาล คงโอฬารใช่น้อย
วิศวะประดิษฐ์พร้อย เพริดแพร้วงามตา ยิ่งแล
พิสัย

(๕๗๙) ทรงถ่ายภาพเสร็จ พระเสด็จกลับเมื่อ
เรือล่องงามอะเคื้อ พร้งพร้อมขบวน ทั่วนา
พิสัย

(๕๘๐) สามครั้งลุที่ตั้ง พลับพลาแรมเฮย
บ้านที่ปวงนาวา หยุดพร้อม
เย็นเสด็จทั่วัดดา ทั้งหวด ร้างแฮ
ขากลับทางเดินอ้อม หมู่บ้านมาเรือ

พิสัย

(๕๘๑) บ้านโคนตำบลชื่อพร้อง เคยมี เมืองเฮย
นามนครคณฑี เริดร้าง
ตำนานแห่งจามเทวี วงศ์ออก นามนา
อีกพระร่วงจาฤกอ้าง ชื่อไว้ตรงกัน

พิสัย

(๕๘๒) ยี่สิบแปดรุ่งเช้า ประพาส วัดเฮย
นามวัดขนานปราสาท อยู่ใกล้
พุทธรูปเก่าเกลื่อนกลาด รวมเพื่อ ชมนา
พระหนึ่งศิลาไซร้ เพริดแพร้วงามครัน

พิสัย

(๕๘๓) ทอดพระเนตรเสร็จแล้ว ออกนาวา
สิบเอ็ดนาฬิกา กึ่งไซร้
ถึงบ้านท่าพุดซา หยุดพัก ร้อนเฮย
ออกลุขาณุได้ พรั่งพร้อมบ่ายสาม

พิสัย

(๕๘๔) เรือจอดที่เรียบร้อย เสด็จคลา
คลองแห่งขลุงนาวา เล็กแผ้ว
เพื่อแสวงเสาะกุมภา เกลือกสบ ประสงค์เฮย
พบแต่เสือปลาแกล้ว ผ่านเลี้ยวกลับพลัน

พิสัย

(๕๘๕) สักรวาล่องมาถึงคลองขลุง
เข้าจอดคุ้งหน้าวัดอัดแอเหลือ
ตลิ่งน้อยไม่มีที่จอดเรือ
ต้องจอดซ้อนกันเผือเหลือปะปน

พอเวลานาฬิกาล่วงยามเช้า
ตำรวจเป่านกหวีดกรีดสามหน
หม่อมมิคิดว่าเปรตร้องก้องอึงอน
พร่ำสวดมนต์แผ่ส่วนบุญวุ่นวายเอย

พิสัย

(๕๘๖) มกรายี่สิบเก้า ตวันงาย
คณะมุ่งกุมภีหลาย ออกซ้ำ
จนจิตต์บ่สมหมาย สบแต่ รอยนา
จนล่วงเลยเขตต์ล้ำ กลับย้อนปากคลอง

พิสัย

(๕๘๗) เรือขบวนออกก่อนแล้ว นานครัน
เพราะนัดไปพบกัน แห่งหน้า
ทรงเรือประพาศผัน ผายล่อง ตามเฮย
ขบวนจอดคอยถ้า ที่ร้อนวังคณฑี

พิสัย

---

๑. หม่อมลำดวน ดิศกุล ณ อยุธยา

(๕๘๘) พวกผมแดงนั่งเฝ้า　พร้อมมูล
ถามไถ่ถึงตระกูล　บอกถ้วน
ขุนไชยจากเพชรบูรณ　เป็นปู่ ทวดนา
บุตรและหลานเครือล้วน　เหล่านั้นแดงหลาย

พิสัย

(๕๘๙) หากบิดรเกิดเกล้า　ผมดำ
ฝ่ายแม่ผมแดงส่ำ　คละเข้า
เกิดบุตรมักแดงนำ　พันธ์อย่าง แม่เฮย
แดงพ่อดำแม่เคล้า　บุตรนั้นดำเสมอ

พิสัย

(๕๙๐) ขบวนจากที่ร้อน　ออกต่อ ไปนา
ลุที่บ้านแสนตอ　กิ่งตั้ง
ถึงขาณุเวลาพอ　ซึ่งบ่าย ห้าโมง
เรือจอดเข้ายับยั้ง　พรักพร้อมเพรียงกัน

พิสัย

(๕๙๑) ของถวายหลายอย่างล้วน ทูลถวาย
คฤหบดิ์มุ่งหมาย จิตต์น้อม
อีกกวางเชื่องขนลาย เหลืองสลับ ดำเฮย
ยังจัดของคาวพร้อม ส่งเลี้ยงคนเรือ

พิสัย

(๕๙๒) บ.ร. สักรวาเช้าวันนั้นที่แยบคาย
บ.ร. ลงเรือผายคลองขลุงมุ่งตาหา
ม.ด.[๑] แม้นพบกุมภินดังจินตนา
ว.ส.[๒] จะบ่วงสรวงเทศาให้ถึงใจ
ว.ส. เทศาก็ไม่อยากได้สินบล
บ.ร. ไพล่ไปค้นหัวกุมภามาแต่ไหน
ว.ส. เห็นสามหัวไม่เห็นตัวไม่พอใจ
บ.ร. จึงมะเหลเถไถต่อไปเอย

๑. พระยามหินทร์เดชานุวัตน์ ๒. วิสูตร์

(๕๙๓) ห. ว. สักรวาใจแห้งไม่แกล้งว่า
น.น. จะคิดกลอนสักรวาหาคล่องไม่
ด. ร. ด้วยไม่เห็นจรเข้ดังตั้งใจ
ว. ส. ที่เทศาสัญญาไว้ก็ไม่เจอะ
ว. ส. ที่เทศาสัญญาไว้ก็ไม่เจอะ
ว. ส. เจ้าพ่อเหลืองดาบไชยก็ใจจืด
น.น. ตื้นแต่มืดว่าอย่างไรว่าไปเถอะ[๑]
ห.ว. ไหน ๆ ก็อยู่ในจะเหลวเลอะ
น.น. ปล่อยให้มันเก้อเคอะไปเถิดเอย

(๕๙๔) สักรวาเทศาอุราสั่น
รับของมั่นเริงจิตต์คิดมุ่งหมาย
มิได้กลัวแดดร้อนนอนสบาย
กระวนกระวายเสาะแสวงแหล่งกุมภิน

---

๑. สมเด็จหญิงทรงเตือนให้พระยาบุรุษรัตน ต่อกลอน แต่คำเตือนนั้นเป็นกลอนต่อกันได้ดีแล้ว เลยได้หัวเราะรื่นเริงสำราญไปในเรือลำเดียวกัน

บังเอินเจ้าเหลืองดาบไชยไม่สงเคราะห์
ให้จงเจาะกุมภิ์ที่ถวิล
อกเทศาตั้กตั้กอยากได้ชิ้น
นั่งนอนจิตนาการรำคาญเอย

มหินทรเดช

(๕๙๕) มกราคมสามสิบเช้า ยาตรา
ลุแห่งบ้านพลับพลา พรั่งพร้อม
พอสิบเอ็ดนาฬิกา กับกึ่ง
สำราญพระยาน้อมิ รับเข้านครสวรรค์

พิสัย

(๕๙๖) ช่างกลึงนามบุศย์เฝ้า ถวายของ
ตลับใหญ่ผอบสอง สิ่งถ้วน
กับของอื่นจิตต์ปอง หวังโฆษ ณาเฮย
หลายอย่างทรงซื้อล้วน เครื่องไม้แดงกลึง

พิสัย

---

๑. อำมาตย์โท พระยาสำราญนฤชกิจ (เชื้อ โรจนวิภาค) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์

(๕๕๗) นาฬิกาโมงครึ่งแล้ว คลาไคล
บรรพตดลพิไสย หยุดยั้ง
พระเสด็จจรครรไล ประพาศ
ถนนพระเจ้าเสือครั้ง เสด็จคล้องกุญชร

พิสัย

(๕๙๘) เรือยนต์รับเสด็จพร้อม จรลี
หยุดณะบ้านหูกวาง บ่ช้า
ดำเนินสู่วิถี ตัดทุ่ง ราบเฮย
ระยะสิบห้าเส้น สู่บึง

พิสัย

(๕๙๙) พงศาวดานกล่าวอ้าง ออกความ
พระเจ้าเสือเสด็จถึง ทุ่งนั้น
จรสู่คอกคชาตาม หมายมุ่ง ตรงเฮย
บึงใหญ่ขวางกั้นไว้ กิดจร

พิสัย

(๖๐๐) จึ่งโองการตรัสใช้ โอรส สองนา
ฟ้าเพชรและฟ้าพร ก่อสร้าง
ถนนใหญ่ไปจรด ฟากฝั่ง โพ้นเฮย
ให้เสร็จทันช้างข้าม รุ่งวัน

พิสัย

(๖๐๑) โอรสเกณฑ์ไพร่พร้อม ถมบึง
รีบรุดทำงานทัน ส่งไท้
แล้วเสร็จก็พอถึง กำหนด พระนา
ถนนใหม่พลวงใต้ช้า เร่งทำ

พิสัย

(๖๐๒) พระเสด็จทรงคชข้าม บึงจร
ที่นั่งทรงขาถล่ำ หล่มเข้า
พระพิโรธโอรสรอน รานไล่ พิฆาฏเฮย
หากะบฏพ่อเจ้าแท้ ชุดพลาง

พิสัย

(๖๐๓) โอรสหลบเลี้ยงเล้น ไปพลัน
ทูลแม่เจ้าดุสิตนาง ช่วยชี้
ขอโทษโปรดงดทัณฑ์ สองพี่ น้องเฮย
บิงแห่งหูกวางไซร้ เกิดมูล

พิสัย

(๖๐๔) พินิจทางใหญ่ข้าม บิงมี จริงนา
ยลขาดเป็นตอนสูญ แหล่งน้ำ
ทอดพระเนตรเสร็จลี้ ลากลับ เรือเฮย
ลุพลับพลาล้ำห้า กิ่งเย็น

พิสัย

(๖๐๕) สามสิบเอ็ดรุ่งเช้า ขบวนคลา
ที่เก่าเลี้ยวเวลา เที่ยงก้า
บ่ถึงซิ่งพลับพลา จำหยุด พักเฮย
ออกบ่ายจวนทุ่มล้ำ ลุพร้อมนครสวรรค์

พิสัย

(๖๐๖) พลับพลาทำที่หน้า ศาลา รัฐเฮย
แพใหญ่ปรำนาวา อยู่ข้าง
ราชวงศ์จอดรายมา ลำดับ
ที่แคบขลุกขลักบ้าง เปลี่ยนแก้พอสบาย

พิสัย

(๖๐๗) กุมภาที่นั่งเข้า ยานยนต์ ประพาศเฮย
สคูลแห่งสตรีมณฑล หยุดยั้ง
พระเสด็จจรดล ตรวจทั่ว สถานนา
เคยประทานทรัพย์สร้าง ก่อเกื้อการศึกษา

พิสัย

(๖๐๘) ทรงถ่ายภาพหมู่แล้ว ไคลคลา
ที่ว่าการสุขา อยู่ใกล้
เสร็จเสด็จยาตรา ตลาดทั่ว ย่านเฮย
ร้านสุดทางเหนือไซร้ กลับเมื้อทางเดิม

พิสัย

(๖๐๙) บ่ายสี่โมงครั้งนี้ เสด็จยล
กสิกรรมมณฑล ให้กว้าง
สวนผักเริ่มออกผล แลสลับ สลอนนา
เป็ดไก่สุกรสล้าง ฝึกเลี้ยงทดลอง

พิสัย

(๖๑๐) ทอดพระเนตรเสร็จขึ้น พลับพลา
ซึ่งเล่นพละศึกษา โปรดถ้วน
เสวยเครื่องน้ำชา ของว่าง
บอกชื่อเจ้าของล้วน เหล่าข้าราชการ

พิสัย

(๖๑๑) เสวยเสร็จเสด็จคล้อย จรจรัล
กลับที่ประทับพลัน โปร่งข้อง
องค์พระราชชายาอัญ เชิญเสด็จ เสวยเฮย
ข้าราชการด้วยพ้อง สู่เลี้ยงเกาเหลา

พิสัย

(๖๑๒) เจ้านายข้าราชน้อม รับเชิญ
สามสิบรวมประเมิน ถูกต้อง
กลับเสด็จดำเนิน สู่สโม สรเฮย
ทอดพระเนตรลครร้อง เหล่าล้วนครูสตรี
พิสัย

(๖๑๓) ลครนามเรื่องพร้อง วิวาห์สแลง
ต่างมุ่งเต็มจิตต์แสดง ทั่วหน้า
สลับฉากก็ขันแข็ง สมสภาพ
พอจวบเวลาห้า ทุ่มแล้วกลับเรือ
พิสัย

นักเรียนสตรีนครสวรรค์

ร้องถวายพระพรเวลาแสดงลครร้อง

(๖๑๔) แรกเริ่มโรงเรียนสตรี ประจำมณฑลนี้ ได้มี
แต่การนานมา แต่เล็กไม่พอศึกษา อีกทั้งหลังคา
มุงจากมิฝาเป็นแผง ไม่มีใครคิดพลิกแพลง ครั้นจะ

เปลี่ยนแปลง ขาดผู้อุปถัมภ์นำไป ต่อมาครั้งพระยารณไชย เป็นเทศาไซร้ ฝ่าพระบาทเสด็จสมเด็จนครสวรรค์ ทรงพระกรุณาอนันต์ ประทานเงินหกพัน พร้อมด้วยสมเด็จหญิงสององค์ สร้างโรงเรียนใหม่มั่นคงสมดังจำนงค์ ของฝ่าพระบาทผู้มี พระทัยกรุณานารีน่าปลื้มปรีดิ์ เด็กหญิงมาเรียนมากหลาย การเรียนเจริญมากมาย เกินความคาดหมาย นักเรียนยัดเยียดแน่นหนา พระยามหินทรเดชา ซึ่งเป็นเทศา บัดนี้คิดทำต่อเสริม ขยับขยายโรงเรียนเดิม ก่อสร้างเพิ่มเติม ให้กว้างกว่าเก่าเข้าที่ บัดนี้เกือบเสร็จพอดีฝ่าพระบาทมี พระทัยกรุณามาเยือน นับเป็นบุญลาภยิ่งเสมือน เสด็จมาตักเตือน พวกหม่อมฉันให้พากเพียร ขอสถานที่เล่าเรียน จงเนาว์จำเนียรจำเริญด้วยพระบารมี ขอจงเจ้าของสถานนี้ พระชนม์หมื่นปี เป็นคู่ฟ้าดินยืนนาน อนึ่งประสงค์ของการสร้างศึกษาสถาน อุทิศประสงค์นานา แด่องค์สมเด็จ

พระรามา ธิบดีที่ห้า พระคุณล้ำลบภพสยาม ขอผลกุศลอันงาม จงได้ติดตาม พระองค์ผู้ลับแล้วนาน ขอพระองค์ซึ่งทรงนิพพาน ทรงทราบโดยญาณ ให้กุศลที่ทรงสนองเอย

(๖๑๕) สักรวาข้าพระบาทพร้อมทั้งหมด
ขอประนตบังคมก้มเกษา
ผูกกรองร้องรับสักรวา
บำเรอพระวิมาดาเทวี
การเสด็จประเวศเสร็จสรรพ
เสด็จจะกลับคืนเข้าบุรีศรี
ภัยแคล้วคลาดด้วยอำนาจพระบารมี
แสนยินดีขอทรงพระเจริญเอย

พิสัย

(๖๑๖) สักรวาตามเสด็จลีลาศ
ประพาศกสิกรรมโรงเรียนใหญ่
ฝึกหัดครูรู้การเลี้ยงชีพไว้
ให้แพร่ไปถึงเหล่าชาวพารา

ทอดพระเนตรเขตต์ที่เลี้ยงสุกร
กับสวนผักซับซ้อนมีค่า
ประทับที่มีการกีฬา
เหล่าพละศึกษาแสดงเอย

พิสัย

(๖๑๗) ทอดพระเนตรกีฬาเสร็จสรรพ
ประทับโต๊ะเสวยเครื่องว่าง
ของกินเล่นสารพัดจัดวาง
เมนนิวกางบอกเจ้าของต้องขอชม
เทศาจัดแมงคุดลูกไม้สด
โต๊ะเราอดของดีมีแต่ส้ม
พระยาสำราญข้าวเหนียวห่อซาละเปากลม
หลวงประคินประสมขนมเบี้ยดี
หลวงนราขนมใส่ไส้ให้เป็นเอก
แซนวิดเค็กของหลวงศักดิ์และหลวงศรี
ข้าวทอดทรงเครื่องเรืองรูจี
หลวงโสภณจัดมีมากมาย

หลวงบรรพตส่งขนมโสมนัศ
หลวงพิศาลจัดขนมปั่งสิ้นทั้งหลาย
ขนมโก๋ยวนโคปะนัดจัดเรียงราย
ของสองนายขุนประกอบขุนประเดิม
ขนมปั่งหน้าหมูดสอาด
นายพุฒมุ่งมาดช่วยส่งเสริม
นายหลีนายบัณฑิตย์คิดเติม
ทำทองม้วนมาเพิ่มอร่อยดี
ขนมฝรั่งสพานดำทำเหมาะ
ชื่อฉะเพาะเป็นของนายราชี
น้ำชาฝรั่งทั้งเครื่องดื่มมากมี
ของหลวงศรีสโมสรขจรนาม
ถ้าจะกินให้สิ้นทุกอย่างไป
ท้องไม่มีใส่จนล้นหลาม
ขอขอบใจผู้ที่ได้ออกนาม
เสร็จแล้วตามเสด็จกลับพลับพลาเอย
พิสัย

(๖๑๘) สักรวาเวลาล่วงทุ่มเศษ
ตามเสด็จปากน้ำโพโฮเตลใหญ่
พระราชชายากรุณาเป็นพ้นไป
ประทานเลี้ยงพวกในขบวนคลา
รวมทั้งเจ้าแลเหล่าบริพาร
ทั่วทุกท่านมากหลามสามสิบกว่า
เป็นพระคุณเหลือล้นคณนา
ขอนบน้ำวันทาทุกคนเอย

พิสัย

(๖๑๙) สักรวาทัศนาลครร้อง
นามซ้องวิวาห์แสลงเล่นแข็งขัน
ของคณะครูสตรีวิลัยพรรณ
ประจำนครสวรรค์มณฑล
รวมความตามที่ทัศนา
ต้องชมว่าใช้ได้ไม่ไร้ผล
แต่ร้องจังหวะคละปน
ถ้าฝึกฝนไปนานได้การเอย

พิสัย

(๖๒๐) สองกุมภารุ่งเช้า จรลี
วัดสุวรรณคีรี ฝั่งน้ำ
ทรงถ่ายโบสถ์เจดีย์ หลายภาพ
เสร็จเสด็จลงเรือข้าม กลับยั้ง เตรียมของ
พิสัย

(๖๒๑) บ่ายขบวนเรือใหญ่น้อย ยาตรา
ถ่อสู่แควคงคา น่านไซร้
นางไล้อยู่เหนือสถา นีจอด แรมเฮย
เพื่อสดวกขนของใกล้ ต่างพร้อม เตรียมสรรพ์
พิสัย

(๖๒๒) สักรวาข้าพระพุทธเจ้า
บรรดาเหล่าสถิตย์เวียงเชียงใหม่
ส่งเสด็จถึงเขตต์ทางรถไฟ
ขอทูลลากลับไปนครา

ทุกระยะพึ่งบารมี
อิ่มหนำสุขทั่วหน้า
ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกา
อภิบาลรักษาสององค์เอย

พิสัย

(๖๒๓) ศักราชคิดเวลาเสด็จประพาศ
ยี่สิบเก้าพฤศจิกามาศคลาดกรุงศรี
ประเวศเขตต์ชนบททั่วหมดดี
กลับศุกรที่สามกุมภาเวลาชาย
นับวันได้หกสิบเจ็ดเสร็จถ้วน
ทุกคนล้วนไม่มีทุกข์สนุกหลาย
เดชะพระบารมีคุ้มกำจาย
ทั้งไพร่นายผาสุขทุกคนเอย

พิสัย

(๖๒๔) ศักราชกุมภาศุกรที่สาม
คนึงยามเสด็จลับกลับกรุงศรี
ทุกคนใจหนึ่งเต็มเปรมปรีดี
จะได้คืนสู่ที่บ้านเรือนกัน

แต่ใจหนึ่งคงคนึงถึงผู้
ที่เคยอยู่เคยพบเคยสบสันต์
สองเดือนกว่าเป็นเวลานานครัน
จะต้องจากพรากกันสู่ถิ่นเอย

พิสัย

(๖๒๕) สักรวาปวงข้าธุลีบาท
เหล่าราชบริพารสิ้นทั้งผอง
ขอบังคมบาทาฝ่าลออง
ในวาระที่จะต้องจากกัน
เป็นสามพวกแยกย้ายไปอยู่กลับ
ใจวาบวับเรรวนให้ป่วนปั่น
เคยร่วมสุขร่วมสนุกมาด้วยกัน
เกษมสันต์เพราะพระเดชปกเกษเอย

วิสูตร –บ.ร.

(๖๒๖) สักรวาอาลัยเหลือเรือแม่ปะ
ที่เคยพะพิงอาศัยคล้ายเคหา
บัดนี้ต้องจากไปอาลัยลา
จงอยู่เถิดนาวาให้สำราญ

เมื่อฝ่ายแก่งติดตื้นให้วิตก
จะรั่วพกร้าวแยกแตกฉาน
อุปสรรคใดแม่ปะมิพะพาน
ถ้าล่วงเกินขอประทานอภัยเอย

วิสูตร –บ.ร.

(๖๒๗) สามทุ่มภาแปดเช้า นาวี เคลื่อนเฮย
ล่องสู่สถานี เสร็จพร้อม
ถับถึงก็พอดี รถเทียบ สถานา
กรมท่านกำแพงน้อม รับขึ้นจากเรือ

พิสัย

(๖๒๘) ข้าราชการส่งเสด็จทั้ง หญิงชาย ทั่วนา
เจ้าแห่งพิงค์เจ้านาย พี่น้อง
พระยาเพชร์พิสัย ศรีสวัสด
ลากลับสู่เมืองพ้อง ไป่เว้นอาดูร

พิสัย

(๖๒๙) มีดำรัสแก่ผู้ ทูลลา
โดยพระทัยกรุณา สุดซึ้ง
ต่างคนต่างอำลา กันทั่ว
รถเคลื่อนพากันอึ้ง อัดอั้นอาลัย

หิสัย

(๖๓๐) พระกรุณามีมากล้ำ เหลือหลาย
ผู้ใหญ่เด็กหญิงชาย ทั่วถ้วน
เฝ้าพึ่งพจนพิปราย ปลาบปลื้ม กมลเฮย
ต่างนิยมบารมีล้วน แซ่ซ้องสาธุการ

หิสัย

(๖๓๑) ส่งตลอดกรุงเทพนั้น เทศา
อีกพระราชชายา จิตต์เศร้า
โดยที่ไม่อาจคลา ไคลกลับ ก่อนเฮย
จำติดอาลัยเต้า ส่งให้สุดทาง

หิสัย

(๖๓๒) บ่ายโมงครึ่งรถเข้า สถานี
จังหวัดลพบุรี ใหญ่กว้าง
สามครึ่งลุนครศรี อยุธเยศ
ผู้ปกครองเมืองสล้าง พรั่งพร้อมชานชลา

พิสัย

(๖๓๓) เวลาจวนจวบเข้า หกนา พิกาเฮย
ลุสถานีจิตรดา ผ่องแผ้ว
เจ้าตรัสข้าราชการมา รับเสด็จ
ทรงตรัสปราสัยแล้ว สู่ยั้ง วังสถาน

พิสัย

(๖๓๔) พฤศจิกายี่สิบเก้า จากนคร
กุมภะที่สามจร กลับบ้าน
หกสิบเจ็ดวารบวร บานจิต ทั่วเฮย
โดยพระบาระมีสร้าน แผ้คุ้มภัยผอง

พิสัย

(๖๓๕) จบนิพนธ์เสด็จคล้อย ไคลคลา
องค์พระวิมาดา สู่ด้าว
มณฑลภาคเหนือพา ยั้พล่อง แก่งเฮย
จดเพื่อเป็นเกียรติท้าว หนึ่งชี้นำทาง

พิสัย

ร. พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๑๒/๑๑/๒๕๐๕